

od leta  
1895

# PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora  
glasilo Planinske zveze Slovenije, cena 600 SIT

102. letnik, št. 2  
Februar 2002



## Na Kredarico s smučmi

Pozimi  
na Krnčico

Ukradena pozabi

Plazovne  
žovne



**IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:**

Glasilo Planinske zveze Slovenije  
ISSN 0350-4344  
Izhaja vsakega desetega v mesecu, julija/avgust kot dvojna številka.

**NASLOV UREDNIŠTVA:**

Planinska zveza Slovenije  
Uredništvo Planinskega vestnika  
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214  
SI-1001 Ljubljana  
tel. 01 4343022  
faks 01 4322140  
e-pošta: [pv@pzs.si](mailto:pv@pzs.si)  
<http://www.planinski-vestnik.com>

**UREDNIŠKI ODBOR:**

**Vladimir Habjan** (glavni urednik)  
**Andrej Stritar** (namestnik gl. urednika)  
**Emil Pevec** (tehnični urednik)  
**Igor Maher**  
**Marjeta Keršič Svetel**  
**Marjan Bradeško**  
**Boris Strmšek**  
**Andrej Mašera** (recenzent)

**OBLIKOVANJE:**

Coyetay d.o.o.

**PRIPRAVA ZA TISK:**

Studio CTP, d.o.o.

**TISK:**

DELO tiskarna, d.d.

*Prispevke, napisane z računalnikom, pošljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Žiro račun PZS je pri APP v Ljubljani, št.: 50101-678-47046. Račun za devizne prilive je pri NLB d.d., Ljubljana, št.: 01000-0000200097-900, šifra na št.: 27400 – šifra valute – 30538. Naročnina: 5500 SIT, 30 USD za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člane A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorski možnostmi.*

Naslovnica: Triglav (foto: Miha Pavšek)

# Leto 2002 - tudi leto GRS

Piše: Vladimir Habjan

*Tako kot bo v letošnjem letu v Planinskem vestniku stalna tema leto gora, bo revija v veliki meri posvečena tudi dejavnosti Gorske reševalne službe Slovenije (GRSS) – junija bo namreč 90-letnica njene ustanovitve. Aktualna tema junjske številke bosta tako predstavitev in delovanje GRSS, obenem pa bomo tudi med letom objavljali prispevke s tovrstno vsebino. V tokratni številki prinašamo kratek povzetek reševalnega dela v sezoni 2001, ki so ga predstavili na januarski tiskovni konferenci, od mnogih jubilejnih publikacij, ki jih pripravljajo (oziroma so jih že pripravili), pa predstavljamo novi priročnik za reševalce Osnovna tehnika Gorske reševalne službe Slovenije, ki je izšel konec leta 2001. V pripravi imamo še recenzijo knjige Pavleta Šegule Križemkrazem po gorah, ki je izšla v zbirki Med gorskimi reševalci. Januarja smo objavili javni natečaj za najboljše literarne spise na temo gorskega reševanja, ki je bil poslan vsem osnovnim šolam v Sloveniji. Najzanimivejše prispevke bomo objavili. K sodelovanju pa smo povabili tudi vas – bralce, da v prispevkih podate svoja mnenja ali morda opišete kakšno lastno izkušnjo.*

*Kako se bo Planinski vestnik še vključil v jubilejno leto GRSS? Ena od pomembnih dejavnosti GRSS je preventivna. Tudi Planinski vestnik deluje preventivno – prinaša namreč takšne prispevke, ki so vzgojni (pravijo sicer, da je boljši izraz »strokovni«).*

*Pred kratkim nam je pisal eden naših rednih dopisnikov. Med drugim pravi:*

*»Upam, da je članek s subjektivnim opisovanjem še vedno v okvirih vaše (nove) uredniške politike in da bo v prihodnje, kljub povečanemu didaktičnemu pristopu, še vedno prostor za kakšno osebno izpoved s planinskih poti.«*

*Dvomim, da je kdor koli od članov uredništva na katerem od mnogih sestankov kdaj uporabil ravno ta izraz – »didaktičen« (po Slovarju slovenskega knjižnega jezika: »ki je usmerjen, ki teži k poučevanju, poučen«), pa vendar, bolj ko razmišljam, bolj se strinjam z njim. Koncept jedra vsebine revije, ki smo ga zastavili, je v neki meri res didaktičen. Želimo namreč narediti revijo uporabno, koristno za obiskovalce gora različnih težavnosti, v vseh vremenskih razmerah, v vseh časovnih obdobjih ... Z uporabnimi nasveti priznanih strokovnjakov o opreми, s koristnimi informacijami na terenu, ki jih namensko zbiramo, z objavljenimi opozorili, ki jih daje GRSS, in morda še s čim pa delujemo tudi preventivno.*

*Na ta način se tudi Planinski vestnik »po svojih najboljših močeh« vključuje v jubilejno leto Gorske reševalne službe Slovenije.*

4-9

AKTUALNA TEMA



## Na Kredarico s smučmi (6)

Kako sem »odkrival«  
turne smuke s Kredarice

*Triglavski dom na Kredarici je naša najvišja in največja planinska postojanka. Zaradi stalno odprte meteorološke postaje je odprt celo leto in je tudi pozimi čedalje privlačnejši gorniški cilj.*

Igor Jenčič

10-13

INTERVJU



## Med plezalskimi legendami (10)

*France Zušan je človek, ki je vse življenje povezan z gorami. Znan je po svojih prvenstvenih smereh v Koglu in Šitah, bil je gorski vodnik (številk 22) in dolgoletni gorski reševalec, dvanajst let pa tudi načelnik ljubljanske postaje.*

Vladimir Habjan

14-17

LETO GORA



## Razvoj pod belo goro (14)

Pogovor z gospo Barbaro Ehringhaus - predsednico mednarodnega združenja PRO MONT BLANC

*Mont Blanc sodi med najznamenitejše gore sveta - toda za razliko od najvišjih gora drugih celin »strehe Evrope«  
ne varuje prav nobena naravovarstvena omejitev.*

Marjeta Keršič Svetel

NAŠA SMER

38-40

## Slapovi v Peklu

NOVICE IZ VERTIKALE

41-42

ODMEV

44-47

## Mangart ali Mangrt

18–22

IZLET



## Pozimi na Krnčico (18)

Po zasneženih položajih soške Fronte

*Takrat sem pozabil na vse »zanimivosti«, ki so me čakale, da jih ujame na filmski trak, in se prepustil poslušanju spokojne gorske narave. In pomislil sem na ljudi, ki so zgradili vse te poti, bivališča, haverne in strelske jarke. Na te gore so gledali drugače kot danes mi. Bile so jim sovražne, ravno tako kot nasprotnik.*

Matija Turk

23–24  
28–37

PLANINSTVO



## Ukradena pozabi (23)

Plazovne žolne (28)

Zimske sobe v planinskih kočah, 2. del (31)

Turistovski klub Skala po 80 letih (34)

Jakec Čop je odpotoval od nas (36)

Marjan Bradeško, str. 23  
Bine Mlač, str. 28  
V. Habjan, A. Stritar,  
M. Ferjančič, str. 31  
Tone Strojín, str. 34  
Matjaž Kmecl, str. 36

25–27

KOČE



## V dvanajstih urah desetkrat na Kališče (25)

Naše gorske koč

*Planinski dom na Kališču (1534 m) stoji na slemenu, ki se z Bašeljskega vrha spušča proti jugu. Spada v Storžičevo skupino Kamniško-Savinjskih Alp.*

Jože Drab

PLANINSKA LITERATURA

48–52

## Tam pod goro Kaninovo


Osnovna tehnika Gorske reševalne službe Slovenije

NOVICE IN OBVESTILA

53–63

## Članarina v letu 2002

13. državno tekmovanje »Mladina in gore«

A large, snow-covered mountain peak under a clear blue sky. In the foreground, a wooden cabin with a dark roof and a chimney is visible, partially covered in snow. The cabin has several windows and a stone base. The overall scene is a winter mountain landscape.

# Na Kredarico s smučmi

Kako sem »odkrival« turne smuke s Kredarice

---

Besedilo in Fotografija: Igor Jenčič



Triglavski dom na Kredarici je naša najvišja in največja planinska postojanka. Zaradi stalno odprte meteorološke postaje je odprt celo leto in je tudi pozimi čedalje privlačnejši gorniški cilj. Ker ga z več strani obdajajo razmeroma položna pobočja, je zelo cenjen med turnimi smučarji.

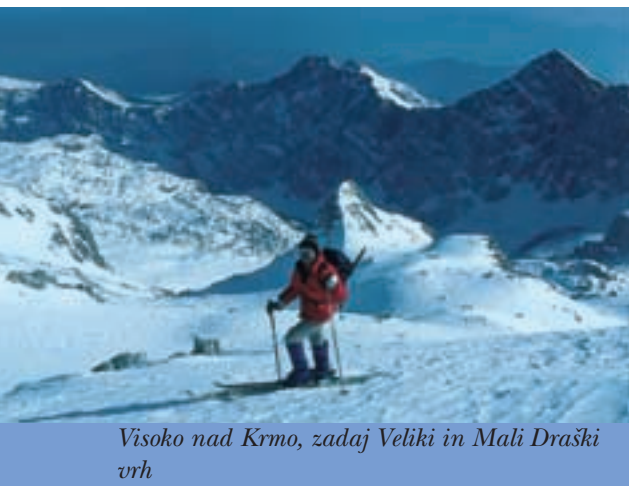
## Prvič pozimi

Sam sem se na Kredarico v snegu prvič povzpел spomladi 1978, ko me je gor peljal današnji gorski vodnik Jure Senegačnik. Ko sva v Mojstrani stopila z avtobusa, je šel Jure zelo suvereno najprej malicat v bife, nato pa sva jo (s težkimi nahrbtniki, v katerih sva tovorila smučarske čevlje) mahnila proti Krmi. K sreči nama je ustavila katrca (dobro mi je ostalo v spominu, da je voznik celo pot požvižgaval Internacionalo), ki naju je potegnila do Radovne. Naprej je bilo treba seveda peš; bila je sicer gaz, a prav hitro nisva napredovala. Ko sva prišla do lovske kočice, se je ravno stemnilo, na Kredarico pa sva prišla točno opolnoči. Naslednje jutro sva se spustila za Cmirom v Vrata in Jureta je nepredelan kložast sneg na osojnih strminah pošteno presenetil. Zaradi nevarnosti plazov sva silno previdno prečila pobočja in od smuke nisem imel kaj dosti. Je pa vse skupaj name naredilo velik vtis

in sklenil sem, da bom na Kredarico – v boljših razmerah – vsekakor še šel. Ugotovil sem tudi, da je za take ture nujno potrebna turnosmučarska oprema. To sem si do naslednje pomladi nabavil in s prijateljem Matejem sva se počutila tudi dovolj sposobna, da se sama vzpena na Kredarico. Sneg je bil sicer razmočen (tistega maja ga je bilo ogromno), a vseeno je bilo mnogo bolje kot prvič in od takrat me je Kredarica magično privlačila.

Naslednja priložnost se mi je ponudila že kar zadnji vikend novembra istega leta, ko je že zgodaj zapadlo dovolj snega. Smuka je bila sicer mestoma bolj podobna rodeu, saj pod novim snegom ni bilo nobene podlage, a vseeno sva z Matejem neskončno uživala, saj sva poleg prvega smučanja v sezoni spoznala še novo varianto – spust s Kredarice po ledeniku do Staničeve in nato po trasi Triglavskega smuka v Krmo.

Le tri dni kasneje pa smo imeli v rajni Jugoslaviji državni praznik, Dan republike. Vremenska napoved je bila lepa in z Matejem sva seveda želela izkoristiti vse tri proste dneve za turno smučanje, zato sva se odločila za nekaj večjega – za *Triglavsko smučarsko magistralo*. Ponovno sva štartala na avtobusni postaji v Mojstrani; ker sva šla že pred par dnevi skozi Krmo, sva se odločila, da greva tokrat pač drugje, in jo mahnila v Kot. Toda poti skozi Kot sploh nisva poznala in v spodnjem delu sva jo seveda zgrešila. Komaj sva jo spet našla in se tako izognila skokom. Višje naju je spremljalo čedalje močnejše bobnenje iz sten, ki so se otrsale snega. Zaradi tega naju je postalo pošteno strah plazov, čeprav – gledano nazaj – kakšne prav hude nevarnosti ni bilo, ker snega vendarle ni bilo veliko, bil je tudi že kar uležan in plaziči iz sten so se prožili zaradi razmeroma toplega vremena. Kakor koli, navezala sva si lavinski vrvice (žolne so bile takrat še znanstvena fantastika, vsaj v naših krajih) in vsa preplašena nadaljevala vzpon. A najhujše naju je čakalo, ko sva vsa utrujena po šesturni hoji (čeprav sva minimalno počivala) dosegla rob Pekla – stemnilo se je. Videla sva le, da je še precej skokov do Staničeve kočice. K sreči sva ob močni lunini svetlobi (ki pa se mi ni zdelo prav nič romantična, čeprav bi se mi ob drugi priliki lahko) našla pravi prehod in srečno prispešla do Staničeve. Potem sva imela še nekaj težav na



Visoko nad Krmo, zadaj Veliki in Mali Draški vrh



ledeniku na strmini pod Ržjo, a najine lastne smučine izpred treh dni, ki sva jim sledila proti Kredarici, so nama vlivale dober občutek, čeprav je bila, realno gledano, nevarnost zdrsa na tistem mestu precej večja kot možnost plazov v Kotu. Ko sva končno srečno prispela na Kredarico, sem sklenil, da take neumnosti (da bi se pri tako kratkem dnevu podal pozimi po poti, ki je ne poznam) ne bom več ponovil.

Drugega dne sva šla zjutraj na Triglav (na ta podvig sem še danes ponosen), popoldne pa sva se spustila na Velo polje in prespala v zimski sobi na Doliču »kot lorda«. Zadnji dan pa sva se preko Hribaric spustila v dolino Za jezeram in nadaljevala prečenje do Komne. Tu je bila v nasprotju s popolnim mirom minulih dni velika, predvsem pa hrupna gneča, zato sva le malo popila, napisala nekaj kartic in dve uri kasneje sva že sedela v avtobusu za Ljubljano.

## Trajna ljubezen

Po tej turi sem začel gojiti do Kredarice dolžno spoštovanje – višinska razlika in vodoravna razdalja, ki ju moramo premagati, sta zlasti v koledarski zimi zelo pomembna dejavnika in ture se smemo lotiti le dovolj pripravljeni. Hkrati pa sem tudi spoznal, da zimski vzpon na Kredarico ni nikakršen bavljav in da (razmeroma) toplo zavetje na ci-



Lovska kočica



Na izhodišču Triglavskega smuka

lju vendarle precej olajša turo. Zato sem od takrat skoraj vsako sezono najmanj enkrat na Kredarici – pozimi gremo praviloma iz Krme, spomladi po dolini Za Cmirom, pa tudi skozi Kot smo še šli. Zadnja leta je vzpon na Kredarico postal precej lažji in lahko celo turo, s spustom vred, opravimo tudi v enem dnevu. Pošteno snežene zime namreč ni bilo že kakih petnajst let, nevarnost plazov je bila zaradi tega v povprečju manjša in tudi gibanje v snegu je bilo lažje. Hkrati s čedalje boljšo opremo je vse skupaj prispevalo k čedalje večjemu zimskemu obisku gora. Na Kredarico tako praviloma vodi dobra gaz, povrhu občasno splužijo cesto v Krmo in čas vzpona se je skrčil tudi na polovico nekdanjega. Prepričan pa sem, da bi ob višji snežni odeji Kredarica ponovno postala zahtevna, predvsem pa dolgotrajna tura. ○

*Triglavski dom na Kredarici, 2515 m, 46°22,75' N, 13°50,90' E: 300 postelj, odprt vse leto (izven poletne sezone ga zasilno oskrbujeta meteorologa). Telefon: 04/202-3181, 202-3603.*



# Zimski vzponi na Kredarico



## 1. Iz Krme

Edini priporočljivi pristop pozimi in v zgodnji pomladi.

**Izhodišče:** Kurja vas v dolini Radovne, od tod po cesti v Krmo do skladišča PD Ljubljana Matica (t. i. garaž). 1.30 ure hoje, zadnje zime cesta zasilno splužena.

**Vzpon:** Sprva po dolini do ravnice Polje, tam zavijemo na sever v ozko Travno dolino. Naprej tri možnosti:

- Običajni zimski dostop mimo lovske kočice in Policaja na pobočja pod Ržjo. Najvarneje pred plazovi.
- Nekoliko krajša, a zahtevnejša je letna pot mimo pastirske kočice. Zadnja leta vodi po njej običajno dobra gaz.
- Najbolj strma in plazovita možnost, primerna za smuk, vodi preko Kurice v smeri Konjskega prevala.

Vse tri variante se združijo pod Kalvarijo, po kateri se vzpnemo do kočice.

Smučamo po kateri koli varianti vzpona. Četrto možnost ponuja »ovinek« do Staničeve kočice in nato po trasi Triglavskega smuka. Vsi smuki so zaradi razgibanega terena zahtevni, spust skozi Kurico pa je zaradi velike strmine in nevarnosti zdrsa ali plazov primeren le za zelo izurjene turne smučarje.

Za vzpon (od garaž) potrebujemo 5-6 ur, za celo turo pa 7-9 ur. Kadar ni gazi, je tura orientacijsko zelo zahtevna!

## 2. Za Cmirom

Tura je najbolj priporočljiva pozno spomladi.

**Vzpon:** Na Turkovem rovtu se s ceste v Vrata (običajno skopni sredi aprila) proti levi odcepi kolovoz, ki se nadaljuje na drugi strani potoka. Sledimo mu sprva navzgor, nato pa proti levi.

Po slabi uri smo na meliščih pod Cmirom. Dolini Za Cmirom sledimo do sedla Begunjska vratca. Spustimo se do bližnjega Staničevega doma in na (bivši) ledenik. Najkrajša pot do Kredarice vodi po izpostavljeni (in plazoviti) prečki pod stenami Rži, vendar je varneje in tudi privlačneje odsmučati v Kotel (kotanjo tik nad studencem pod Begunjskim vrhom) in se od tam v eni uri vzpeti do Kredarice. Spust poteka po smeri vzpona.

**Vzpon** do Begunjskih vratc traja 4-5 ur, do Kredarice pa 5-7 ur. Za smučanje in sestop peš (po gozdu) potrebujemo 2 uri. Tura je v pretežnem delu izpostavljena plazovom ali zdrsom, zato se je smemo lotiti le ob ugodnih razmerah.

### 3. Skozi Kot

Kot se v spodnjem delu končuje s pasom strmih pečin, ki so v snegu zelo težko prehodne. Zato je tura priporočljiva pozno spomladi, ko v nižjih predelih že zmanjka snega.

**Vzpon:** Z Lengarjevega rovta v Kotu sledimo letni poti (na nekaj mestih so v pomoč klini) do studenca pod Rjavino, kjer se v pozni pomladi začne snežna odeja. Nadaljevanje je sprva precej strmo, v zatrepu Pekel (prečimo ga po levih pobočjih) pa položnejše. Od Staničevega doma do Kredarice glej opis Za Cmirom. Do studenca smučamo po smeri vzpona, nato pa sestopimo peš.

*Za Cmirom (foto: Miha Pavšek)*



Do Staničevega doma 4-5 ur, do Kredarice 5-7 ur, za smučanje in peš sestop pa še 2 uri. Če je pot pod studencem kopna, tura ni posebno zahtevna (le ob neugodnih razmerah je strmina okoli Debelega kamna nevarna za zdrs oziroma za plazove). V snegu pa sta tako vzpon kot spust pod studencem orientacijsko zahtevna in zelo nevarna za zdrs.



**ALP SPORT**

BTC – Novo mesto, 07-332 44 90

- planinska, alpinistična, treking oprema
- športni copati Asics, Mizuno, Adidas
- smučarska oprema
- montaža turnega okovja
- svetovanje



# Med plezalskimi legendami

Pogovor s Francetom Zupanom

Besedilo: Vladimir Habjan

Pred leti sem se kot pripravnik - reševalec z dvema »starima« mačkoma odpravil na dežurstvo na Stari vrh. Ko je Tone Sazonov - Tonač pri Medvodah s svojim avtomobilom pri zavijanju nekaj motovilil, mu je France Zupan mimogrede narvrgel: »Ti, poznam eno dobro obračališče na Rudniku!« Ko sem se kasneje spustil po smučišču s težko »kanadko«, kamor sem prej učvrstil Tonača, mi je - spet mirno - dal popotnico: »Če ga zdaj zvrneš, ne boš nikoli reševalec!« Takrat smo presmučali vse urejene terene in tudi okoliške senožeti, France pa se je med drugim v hitrih zavojih pognal po »celcu« po strmi poseki sredi gostega gozda, ki ni bila širša od dveh metrov! Takrat sem se vprašal, kdo vendar je ta zanimivi sivolasi poskočni mož?



France Zupanž (foto: Stane Klemenc)

France Zupan je človek, ki je vse življenje povezan z gorami. Nekoliko tudi službeno, saj se je kot umetnostni zgodovinar med drugim ukvarjal z gorsko likovno umetnostjo in fotografijo. Služboval je kot kustos v Narodni galeriji, delal kot raziskovalec na Inštitutu za sociologijo, kot poslanec, zadnja zaposlitev pa je bila na Sekretariatu za kulturo. V pokoju je deset let. Znan je po svojih prvenstvenih smereh v Koglu in Šitah, bil je gorski vodnik (številka 22) in dolgoletni gorski reševalec, dvanajst let pa tudi načelnik ljubljanske postaje. Veliko njegovih doživetij lahko prebiramo v Planinskem vestniku, sodeloval pa je še pri mnogih drugih planinskih publikacijah.



### Kako si zašel v hribe?

Večino svojega življenja sicer živim na »moroštu«, vendar sem gore spoznal že v rani mladosti, saj je bil moj oče iz Doslovč pod Stolom. Z bratrancei smo se potikali v okolici Stola in plezali po bližnjih skalah. Prvič sem bil na Triglavu leta 1945 s šestnajstimi leti. Bil je krasen september, nas pa je kar vleklo v hribe. Skupaj še z dvema prijateljeva smo en teden varčevali pri hrani, potem pa ušli iz brigade in se odpravili na Triglav čez Sedmera jezera. Imeli nismo nobenih izkušenj, za nas je bilo vse novo in ravno zato zanimivo. Takšnih hribov potem nisem nikoli več doživel. Nikjer ni bilo žive duše, kočice so bile izropane, okna so škripala, ne bom pozabil izredno lepega popoldanskega pogleda v Vrata globoko pod nami. No, potem je bilo v brigadi precej hudo, saj se nikomur nismo javili, prav zato pa me kasneje niso hoteli vzeti v letalski tečaj, kar je bilo po svoje dobro, saj sem se lahko posvetil hribom.

### Kako in kdaj pa si začel s plezanjem?

Z gimnazijskima sošolcema Radom Kočvarjem in Mihom Verovškom smo hodili po Grintovcih. Markiranih poti smo se kmalu naveličali. Tako smo se odpravili na greben Rinka-Skuta. Pri Konju se zaževa postavi pokonci, izpostavljenost je velika. S seboj sem imel vrv za seno od stare mame. Splezal sem tisto mesto, vrgel vrv in bili smo čez. Bilo me je strah, občutek pa je bil božanski in to je bilo odločilno. Bili smo začetniki, vendar si grebena Rinka-Skuta takrat ni upal vsak. Prebrali smo vse opise iz Planinskega vestnika, najbolj pa nam je bila všeč Lovšinova knjiga V Triglavu in njegovi soseščini.

### Sledila je alpinistična šola?

Na Kamniškem sedlu smo potem srečali »enookega«  
Hodaliča in Marjana Keršiča. To so bili starejši Fantje, gledali smo jih z občudovanjem. Mi smo bili mulci, vendar so nas sprejeli medse. Poleti 1946 so začeli postavljati Bivak pod Skuto. Če hodiš v hribe,

te opazijo. Tako je k meni prišel Daro Dolar, da bi pomagal nositi material. Turisti so nosili na Kamniško in Kokrsko sedlo, od tam pa sva dva nosila do Podov. Pot čez Tursko goro je bila dober trening, saj se tako navadiš na ravnotežje. Težke tramove smo nosili skozi Žmavčarje. Jeseni je bil bivak postavljen. Tisto poletje sem se udeležil tečaja, ki sta ga vodila Režek in Modec. Moj inštruktor je bil inženir Lasič, ki je bil izredno »fejst«  
možakar in je zagovarjal predvsem prosto plezanje. Na tečaju smo splezali nekaj okoliških smeri, Szalaj-Gerinov



France Zupan leta 1949



greben in Južni raz v Turski gori, pa smeri v Planjavi in še druge. Pozimi smo imeli zimski tečaj, takrat se je na Dolgem Hrbtu ponesrečila Milena Hartman.

### Potem si začel resno plezati?

Ja, začela se je resna plezarija. Alpinistično je bilo sicer zelo zanimivo, kar se tiče doživetij, pa ni bilo več tako lepo. Še prej sem si na bivaku zlomil nogo, do Bistrice so me potem brez vsake reševalne opreme vlekli osem ur. Vse vikende smo hodili v Bistrico, do Kamnika z vlakom, naprej pa tri ure peš. Tam si vedno koga našel, bilo je zabavno, veliko smo se pogovarjali. Režek je bil zanimiva osebnost, kot pisatelj in alpinist, sijajno je znal govoriti, Modec pa se je držal bolj zase. Ponovili smo večino do takrat preplezanih smeri, da smo spoznali stopnje težavnosti, potem pa smo se lotili tudi novih. Tako sem preplezal novo smer v Koglu, Direktno čez Oltar na Skuto, Direktno na Konja (v grebenu Rinka-Skuta) in druge. Kasneje smo se usmerili na Julijce.

### S kom si največ plezal, katere smeri so ti ostale najbolj v spominu?

Moji soplezalci so bili Marjan Keršič - Belač, Rado Kočevar, Miha Verovšek, Savo Šemrov, Sandi Blažina in drugi. Marjan je bil nekoliko starejši, pri njem sem čutil varnost,



*S prijatelji na turnem smučanju – France Zupan desno (foto: Janez Rupar)*

ta občutek pa moraš imeti, da si potem več upaš, vedel sem, da me bo že nekako zadržal. Z njim sva prva ponovila »Čopa« brez bivaka, pa Comicijev previs v Jalovcu. Rado je plezal težke smeri, postal je mit v Julijcih, kasneje pa je bil že »internacionalen«. Njegov doprinos v Julijcih se premalo ceni. Lezli smo mnoge smeri, Jugov steber pozimi z Radom, pa Šite ...

### Gre za tisto »borbo« s tujci?

Belač je imel smer v Šitah že ogledano, dogovorjen je bil z Dolarjem. Sam sem slučajno padel noter. Bila sva v Tamarju, ko je Belač slišal, da je tam Kočevar in da namerava z nekim Nemcem preplezati to smer. Takrat se je odločil še on. Nadja Fajdiga nama je posodila kline, ker sva jih imela za tako smer premalo. Že ponoči sva bila pod steno, zjutraj zlezla prvi »cug«, ko se je pojavil Rado. Takrat pa se je izkazalo, da bo šel Rado plezat bolj levo, in to s Herlecem. Tako je »borba« s tujci padla v vodo. Potem sva plezala »cug - cug«. 40 metrov pod vrhom sem začel zadnji raztežaj. Slabo sem zabil klin, kar sicer ni bila moja navada. Pred sabo sem imel manjšo lusko in se je lotil tako kot takrat Comici, ki je bil takrat naš ideal - elegantno. Naenkrat pa nisem več plezal, ker se je luska odkrušila. Ker je sonce ravno zahajalo, sem v steni videl, ka-



*Južna stena Kogla – Zupanova smer (foto: Emil Pevec)*



ko mi štrlijo lasje pokonci, ne vem, ali od groze ali hitrosti padca. No, Belač je hitro reagiral, povzel vrvi in me zadržal. Varovali pa smo takrat še bočno! Luska je padla na eno stran, jaz na drugo, in to z glavo navzdol. Imel sem pač srečo. Bil sem precej polomljen, tako da je zadnji raztežaj preplezal Belač. V Jugovem stebru pa sva z Radom nasankala. Nisva imela nobene opreme niti hrane, a sva morala pozimi bivakirati v steni. Tudi sestop je bil zoprn, mulatjera z Doliča je bila namreč zalita in zelo strma, ni in ni ji bilo konca. Potem pa sva se pri »starem« Brojanu najedla krofov.

### Kako si zašel med reševalce? Se posebej spominjaš kakšne akcije?

Že jeseni leta 1946 sem sodeloval pri reševanju nemškega ujetnika, ki si je zlomil obe nogi v severni steni Grintovca. Trije so ušli iz Postojne, mi pa smo jih srečali, ko smo šli na Kokrsko sedlo. Režek in še nekaj drugih so celo noč bivakirali na vrhu Grintovca, ko so ga iskali. Sam sem zvečer skočil na Kamniško sedlo, kjer sem dobil reševalni drog in vrečo, ki sem ju potem ponoči prinesel na bivač. Naslednji dan smo Škrlov Dane, Režek in jaz sestopili čez Mlinarsko sedlo in ga našli v steni Grintovca. Nемец je prebivakiral zunaj dve noči, s seboj ni imel nobene hrane, spominjam pa se, da je imel jabolko, razrezano na krljce, ki jih je počasi jedel. Imobilizirali smo ga in ga prenesli na Češko kočo. Takrat še ni bilo postaj tako kot danes. Reševal je pač tisti, ki je plezal. Izredno dobro se je držal tudi Lipovšek po dveh dneh bivakiranja pozimi na Voglu. Ko smo ga našli, mu ni bilo praktično nič, le vso pot, ko smo ga vozili skozi dolino Suhe, je spal. Spodaj pa je vstal in odkorakal. Iskalne akcije so poseben problem, saj tisti, ki se izgubi, čisto drugače razmišlja kot tisti, ki ga išče. Tako je Eda Deržaja našel Tonač, ki je malo zaostal, ker je vmes nabiral jagode, ne pa ostali reševalci, ki smo ga iskali v strelcih. Tudi zakonca Stix na Tominškovi poti je našel nekdo, ki se je tudi sam izgubil.



France Zupan in Tone Jeglič z rešenko iz Zgreba nad Pragom (foto: Josip Cernigoj, vir: PV 1964/1)

### Bil si eden tistih, ki je veliko prispeval k popularizaciji turnega smučanja.

Res je, plezarije sem se nekako naveličal, ni me več pritegnila. Turno smučanje pa je bilo nov izziv. To je prav tako »super uživancija«, saj lahko v samoti plavaš po pršičku ... Smučati pa ni znal nihče, dvajset let smo se npr. učili »kristjanije«, pa je še nismo znali. Avtov ni bilo, zato smo naročili avtobus, objavili smo razpis in »zbobnali« skupaj ljudi, pa je bila tura! Zaradi neznanja in slabe opreme so se vrstile poškodbe, vendar sta bila na vsaki turi prisotna dva reševalca.

### Kako gledaš na današnji čas?

Vsak živi svoj čas, mi smo svojega imeli. Danes »lezejo« neverjetne stvari, imajo sicer boljšo opremo, način treninga in še marsikaj drugega. Zame je bil najlepši Triglav prvič, ko tam še ni bilo nikogar. Danes imaš včasih občutek, da so v hribih ljudje, ki tja ne sodijo, vendar jaz o tem nočem soditi. ◉



# Razvoj pod belo goro

Pogovor z gospo Barbaro Ehringhaus

Besedilo: Marjeta Keršič Svetel

Mont Blanc je gora, ki si jo delijo tri države: vrh je Francoski, zahtevni vzponi z juga se začnejo na italijanskem ozemlju, vzhodna stran pa je švicarska. Sodi med najznamenitejše gore sveta – toda za razliko od najvišjih gora drugih celin »strehe Evrope« ne varuje prav nobena naravovarstvena omejitev. Celotno pogorje je na milost in nemilost prepuščeno nenadzorovanemu razmahu množičnega turizma in z njim povezanih dejavnosti. To ne skrbi samo varuhov narave, ampak je začelo zelo greniti življenje tudi domačinom. Alpinisti pa ugotavljajo, da številne žičnice in restavracije na najvišjih točkah celotnemu Mont Blancu jemljejo prvobitno vrednost gorniškega cilja.

Mednarodno gorniško javnost so predvsem razburile najnovejše gradnje, še posebno gondolska žičnica z italijanske stra-

ni na Pointe Hellbronner in na tamkajšnjem ledeniku zgrajena restavracija pa nova smučišča nad Francoskim BeauPortinom in Tete de Balme na švicarski strani.

V mednarodni kampanji nevladnih organizacij, ki se zavzemajo za ohranitev Mont Blanca v kar se da prvobitni podobi, ima najvidnejšo vlogo Mountain Wilderness – mednarodno združenje za ohranjanje gorske divjine. Zamisel o varovanju Mont Blanca podpirajo številni znani alpinisti, tako na primer Reinhold Messner pa Jean Christophe LaFfaille... Med najbolj energičnimi zagovorniki zavarovanja Mont Blanca je znani Francoski alpinist in gorski vodnik iz Chamonixa Patrick Gabarrou, eden od mednarodnih garantov organizacije Mountain Wilderness.

Na Svetovnem simpoziju o gorah, ki je bil konec oktobra 2001 v Interlaknu, je zamisel Mednarodnega zavarovanega območja Mont Blanc predstavila gospa Barbara Ehringhaus, predsednica Mednarodnega združenja za zaščito Mont Blanca (PRO MONT BLANC – Collectif International des associations pour la protection du Mont Blanc) in članica švicarske organizacije Mountain Wilderness.

**Kako se je rodila zamisel, da bi vse območje Mont Blanca zavarovali kot mednarodni park?**

Ideja o zavarovanju celotnega območja Mont Blanca se je porodila ob dvestoti



Mont Blanc (foto: Stane Klemenc)



Barbara Ehringhaus  
(foto: Marjeta Keršič Svetel)

obletnici prvega vzpona na vrh – leta 1986. Takrat so se v Chamonixu zbrali znameniti alpinisti iz raznih držav in prosili za mednarodno zaščito Mont Blanca. Ta gora je simbol alpinizma, simbol vseh Alp. Počasi je zamisel padla na plodna tla in vse tri države – Francija, Švica in Italija – so se začele resno ukvarjati z zamisljo, da bi ustanovili prvi mednarodni naravni park. Ministri za okolje vseh treh držav so obljubili, da si bodo prizadevali za uresničitev te zamisli. Do leta 1994 so to obljubo ponavljali iz leta v leto. Potem pa je na vladni ravni vse potihnilo. Zato pa so se združili župani krajev pod Mont Blancom in ustanovili Mednarodno iniciativo za Mont Blanc. Obljubili so, da se bodo zavzemali za trajnostni razvoj, za varovanje naravne dediščine, za naravi prijazen turizem. Zato so te občine tudi začele prejemati finančne dotacije, ne le od treh vlad, temveč tudi od Evropske skupnosti. Toda na žalost je bilo dejansko za pravi trajnostni razvoj v vseh teh letih bore malo narejenega – tako rekoč nič. Torej se je bilo treba problema lotiti drugače. Povezalo se je več kot dvajset nevladnih organizacij iz Italije, Francije in Švice in ustanovili smo Mednarodno združenje za zaščito Mont Blanca.

**Osnovna pobuda je torej prišla iz gorniških krogov?**

Da. Prav dogajanje na področju Mont Blanca je bilo povod za ustanovitev organizacije Mountain Wilderness. Najznamenitejši alpinisti z vsega sveta so podprli pobudo, da bi najvišja gora v Alpah postala prvi mednarodni park, da bi ohranili njeno prvobitnost, naravno in kulturno dediščino.

Na žalost se je v petnajstih letih na območju Mont Blanca zgodilo veliko slabega. Zgradili so veliko infrastrukturnih objektov za množični turizem. Mnoge še načrtujejo ali pa so v gradnji. Tako rekoč ničesar pa niso storili za trajnostni razvoj, za varovanje narave, za ohranjanje prvobitnosti te prelepe gore. Načrtujejo nove in nove žičnice – če bo šlo tako naprej, bodo Mont Blanc popolnoma razvrednotili.

#### **Kaj je trenutno največji problem?**

Nove in nove žičnice. Mont Blanc se spreminja v orjaški lunapark. Žičnice se širijo tudi v predele, ki so bili še pred kratkim povsem nedotaknjeni in dostopni samo dobrim alpinistom. Poleg tega pa kraji pod Mont Blancom doživljajo razvoj, ki domačinom ni najbolj pogodu – gre za hitro gradnjo novih in novih hotelov, za silovito urbanizacijo, ki pa je namenjena samo množičnemu turizmu – domačini pa nimajo koristi od nje. Zemljišča v Chamonixu in Courmayeurju so tako draga, da si jih domačini sploh ne morejo več privoščiti. Mlad človek, ki se poroči in si ustvari družino, ne more nikakor kupiti stanovanja, kaj šele hiše – cene so astronomske. Preostane mu le še, da se odseli. To je neke vrste ekonomski genocid nad avtohtonim prebivalstvom. Vse se vrti samo okrog turizma.

Kot veste, je bil predor pod Mont Blancom dolgo zaprt. Zdaj pa naj bi ga spet odprli. To pa pomeni, da se bodo po dolinah pod Mont Blancom spet valili tisoči težkih tovornjakov. Domačini si tega niti najmanj ne želijo. Začeli so s pravim odporom! To je vzbudilo pozornost sredstev javnega obveščanja pa tudi obeh vlad – Francoske in





Chamonix z žičnico na Aiguille du Midi  
(foto: Emil Pevec)

italijanske. Glavno pobudo imajo člani naše organizacije iz Chamonixa. Storili bomo vse, da bi preprečili težki tranzitni promet skozi predor. Grozi namreč resno onesnaženje obeh dolin, pa tudi sicer je kakovost življenja domačinov zelo ogrožena.

Seveda pa promet skozi predor pod Mont Blancom ni osamljen primer. Prizadevamo si, da bi v Evropi, zlasti pa v Alpah, popolnoma spremenili zasnovano razvoja prometa. Od Slovenije do Pirenejev! Absolutno nasprotujemo tranzitnemu prometu po alpskih dolinah in zahtevamo, da se tovorni promet preusmeri na železnico, osebni promet pa omeji in da se razvija predvsem razne ekološko sprejemljive oblike javnega prevoza.

**Pri vaših prizadevanjih ne gre za zamisli kakih romantičnih sanjačev, ki bi radi ohranili gore nedotaknjene in življenje tako, kot je bilo pred sto leti ... Pravzaprav si prizadevate, da bi izboljšali življenje prebivalcev, ki so na območju Mont Blanca doma, kajne?**

Seveda! Mi si prizadevamo predvsem za to, da bi ljudje, ki so pod Mont Blancom doma, tam tudi ostali, da bi lahko živeli v skladu s svojimi izročili in da bi svoje kraje razvijali tako, kot si oni želijo – ne samo za turiste. Prizadevamo si tudi za razvoj turizma – ampak ne kakršnega koli turizma. Namesto množičnega turizma bi radi razvijali ka-

kovosten gorniški in naravoslovni turizem, prijazen do narave in do ljudi. Namesto da ljudje pridejo, se z žičnico peljejo na vrh, se fotografirajo in odidejo, naj ostanejo dlje časa, naj gredo v gore peš, naj jih zares doživijo, naj spoznajo rastlinstvo, vremenske spremembe, domačine, zgodovino ... Predvsem pa hočemo, da gore ostanejo kar se da divje, neukročene, naj z njimi gospodari narava – kot že tisoče let pred nami. Kdor hoče na Mont Blanc, naj si ga zasluži, naj se potrudi nanj s svojimi močmi. Kdor ne more na vrh Mont Blanca, ima ogromno drugih možnosti v okolici – od sprehoda do večdnevnega potepanja. Vsak si lahko izbere cilje po svojih sposobnostih – od pohajkovanja po dolinah pa do najtežjih alpinističnih vzponov. Za vsako raven zmogljivosti je ogromno priložnosti. Samo žičnic in restavracij po vrhovih pa res ne potrebujemo!

### **Kakšno obliko zavarovanega območja pa pravzaprav predlagate?**

Prvotno smo predlagali ustanovitev parka – po vzoru narodnih parkov. Samo ta bi bil mednaroden, prvi take vrste na svetu. Oblike zavarovanja pa bi bile take, kot so pri narodnih parkih. Toda zdaj, ko smo ustanovili Čezmejno konferenco za zaščito Mont Blanca, se zavestno izogibamo besedi »park«. Zdaj govorimo o »čezmejnem zavarovanem območju«. Radi bi, da pride do ustanovitve »Zavarovanega območja Mont Blanc«. Bistvo pa je, da mora imeti glavno pobudo lokalno prebivalstvo. Parke so doslej ustanavljali z dekreti od zgoraj – ustanavljala jih je državna oblast, ne da bi prebivalce kaj dosti spraševali, kaj hočejo. To zavarovano območje pa bi moralo temeljiti na potrebah in željah domačinov. Želijo si zaščititi naravo in svoj način življenja – ampak želijo si tudi razvoj. A razvoj po lastnih željah in potrebah – ne pa le razvoj turizma!

Leta 2002, ko bo svetovno leto gora, bomo organizirali mednarodno konferenco, na kateri bodo sodelovale lokalne skupnosti, nevladne organizacije in predstavniki vlad



vseh treh držav. Poskušali bomo izdelati zasnovo zavarovanega območja, ki bi omogočala varovanje Mont Blanca in trajnostni razvoj za lokalne skupnosti.

**Pričakujete, da bo svetovno leto gora z vsem, kar prinaša, kaj pripomoglo k vašim prizadevanjem?**

Prav gotovo je leto gora odlična priložnost – če ne zadnja priložnost! – da uveljavimo mednarodni program za zavarovanje območja Mont Blanca pred stihijskim razvojem množičnega turizma, pred brezglavim razmahom prometa, pred popolnim uničenjem gorske divjine in narave. Pravzaprav je vredno vsega zgražanja – in ljubitelji gora, zlasti pa alpinisti z vsega sveta, se v resnici zgražajo – da Mont Blanc, ki je vendar najvišja gora v Alpah, ni deležna prav nobene zaščite. Mednarodno leto gora naj bi opozorilo ljudi po vsem svetu na

to, kakšne so vrednote gorskega sveta. Kako pomembne so gore za vse ljudi – za prebivalce gorskih krajev in za človeštvo nasploh. Kar bomo uničili in razvrednotili, bo izgubljeno za zmeraj! Zato je mednarodno leto gora priložnost predvsem za osveščanje javnosti. Če bo javnost povzdignila svoj glas, bodo morale temu slediti tudi vlade.

Prav to je tudi namen mednarodne konference o Mont Blancu, ki jo bomo organizirali – ne gre za to, da bi se brezplodno pogovarjali. Gre za to, da združimo prizadevanja domačinov, strokovnjakov za varovanje narave in navsezadnje tudi osveščenih turistov in da oblikujemo načrt za varovanje Mont Blanca, ki bo izvedljiv in bo deloval. Potem pa pričakujemo podporo vse osveščene mednarodne javnosti, da bomo zaščitno te prelepe simbolične gore tudi uveljavili. ○



[www.vrh-sp.si](http://www.vrh-sp.si)



**Hlače VRH Ĺ  
za turno smučanje**

**TRŽIČ**

**04 5924 - 555**

**BLED**

**04 5742 - 777**

**Email: vrh@siol.net**

# Pozimi na Krnčico

Po zasneženih položajih soške Fronte



*Na južni strani grebena Krnčice  
(foto: Andrej Stritar)*

**Greben, ki poteka od Krna v smeri proti Bovcu, smo s prijatelji med fotografiranjem ostankov soške Fronte prehodili podolgem in počez. Izmed vseh tamkajšnjih gorskih predelov se mi je prav ta greben s svojimi vrhovi zdel vedno najzanimivejši. Na fotografske pohode po visokogorju smo v glavnem hodili jeseni, ko so bili dnevi še topli in sveži. Uživali smo v jasnih dneh, ko so se na vseh straneh ostro zarisovale bližnje in daljne gore, poslušali šelestenje listja v gozdu in poležavali na suhih travah. Takrat sem pozabil na vse »zanimivosti«, ki so me čakale, da jih ujamem na filmski trak, in se prepustil poslušanju spokojne gorske narave. In pomislil sem na ljudi, ki so zgradili vse te poti, bivališča, kaverne in strelske jarke.**

### Besedilo in fotografija: Matija Turk

Na te gore so gledali drugače kot danes mi. Bile so jim sovražne, ravno tako kot nasprotnik. Četudi jim je uspelo zavzeti vrh, so morali vložiti vse napore v to, da so se na njem tudi obdržali. Še posebej pozimi, ko je bila preskrba enot otežkočena in ko so se vojaki namesto z nasprotnikom spopadali s snežnimi zameti in hudim mrazom. Takrat je bila lopata več vredna kot puška in vreča premoga koristnejša kot zaboj ročnih bomb. In sklenil sem, da se bom v te kraje vrnil tudi pozimi.

### Pozimi na greben

Zima se je že prevesila v marec, bližala se je pomlad. Zimski dnevi v gorah so se iztekali in treba je bilo pohiteti. Ob prvi ugodni vremenski napovedi sem poklical Klementa, starega kamerada s »fronte«, in ga povprašal, ali bi šla skupaj na Krnčico (2142 m). Pred kratkim si je kupil dereze, ki jih je bil že uspešno preizkusil na Begunjščici, in ob zagotovitvi, da jih bo tudi tu potreboval, ni imel več pomislekov.

Zgodaj sva se odpravila od doma po že ničkolikokrat prevoženi ovinkasti cesti čez Idrijo v dolino Soče. Ko sva prispela v Kobarid, sva zagledala najin cilj, ki pa ni bil videti nič kaj zimsko. Južna pobočja Krnčice so bila z izjemo grap v glavnem kopna, le od sedla Vrata se je spuščal dolg snežni jezik. Na tihem sem si kar malo oddahnil, saj bi v resnih zimskih razmerah vzpon na Krnčico pomenil pravi mali alpinistični podvig. Pomislil sem na vso

opremo, ki jo imava s seboj in ki je nazadnje sploh ne bova potrebovala. A prezgodaj sem se veselil, saj nama je Krnčica kmalu pokazala zobe. Avtomobil sva pustila na predzadnji serpentin pod planino Zapleč. Zakoračila sva kar naravnost v travnati breg in kmalu prispela do snežišča, ki je bilo na svojem koncu vse preorano od starih plazov. Sneg je bil trd in ker je strmina postopoma naraščala, sva z nahrbtnikov snela dereze in cepin. Hitro sva napredovala vsak po svoji smeri, strmo navzgor proti sedlu Vrata. Pod sedlom je snežišče prekrival tanek led, ki se je lesketal v jutranjem soncu. Brez derez tukaj res ne bi šlo.

Previdno sva napredovala do Lopatnika (2012 m), neizrazitega vrha levo od Vrat. Vrh je bil kopen, saj je veter že davno spihal ves sneg, vendar so bile razmere na severni strani grebena še povsem zimske. Avstrijska neosvojljiva »trdnjava«, kota 1776, je bila na debelo pokrita s snegom. Tudi pogled na najin cilj je od tu že dobil bolj zimski značaj. Proti grebenu Krnčice, ki na sever prepada s 150 metrov visoko steno, je s sedla vodilo strmo zasneženo pobočje. Sedaj sva se morala odločiti, ali nadaljujeva po tem strmem in mestoma izpostavljenem pobočju naravnost na greben ali pa se tej težavi izogneva po mulatjeri, ki pripelje na južna, kopna pobočja, in po njih doseževa greben. V skladu z načelom, da v gorah za dosego ciljev vedno izbirava najlažje poti, sva se odločila za slednjo. S sedla sva se spustila nekoliko navzdol in na snegu poiskala obris mulatje-



re, ki preseka jugozahodno steno Krnčice. Pot je bila zasnežena, vendar zaradi svoje širine lahko sledljiva in prehodna. Ta mulatjera je zelo slikovita, saj je speljana čez manjši predor.

Onstran predora sva obstala pred velikim snežiščem, ki je v celoti prekrivalo pot in se je kot lijak iztekalo v prepad. Ob pogledu navzdol sem že hotel predlagati, da bi mogoče vseeno poizkusila naravnost po grebenu, ko me je prehitel Klement in mimo mene zakoračil v strmo snežišče. Prečila sva do sredine snežišča, potem pa se usmerila navzgor proti desni. Previdno sva zabijala cepin pred seboj čim globlje v trdi sneg in s prednjimi zobmi derez nabijala vanj, da so naju kmalu začeli boleti prsti. Ob spoznanju, da cepin in dereze dobro prijemljejo, je negotovost kmalu izginila. Ravno ko sva se dodobra privadila novi tehniki vzpenjanja, sva dosegla rob, ki se prevesi na južno stran.

Tu sva spet zagledala pot, ki je bila skoraj v celoti koprna. Snela sva dereze in udobno nadaljevala po njej, a sva kmalu spet naletela na novo snežišče, kjer se pot v nekaj serpentinah povzpne pod vršni greben. Po snegu sva jih presekala in dosegla strme koprne trave nekaj deset metrov pod grebenom. Zlezla sva po travah navzgor. Po grebenu, le tu in tam pokrite s snegom, sva nadaljevala proti vrhu Krnčice.

Preden sva stopila nanj, naju je čakala še ena ovira. Tik pred njim je ležala velika opast, ki se je na desni podaljševala v ozko, strmo snežišče, ki se je zaključilo nad prepadno grapo. Ker je bil sneg zaradi sonca že močno zmečkan, nama je prečkanje tega snežišča vzelo nekoliko več časa. S cepini sva skopala za čevelj široko pot, da sva prišla do tršega, stabilnejšega snega in potem varno prečkala snežišče. Naposled sva dosegla vrh, ki je bil povsem kopen.

## Drama med sestopom

Greben in pobočja proti Krnu so bili še močno zasneženi, veliko bolj kot Krnčica. S Srednjega vrha so na sever visele velike opasti. Na vrhu se nisva mudila veliko časa, kajti pred nama je bila še dolga pot. Sestopila sva proti sedlu med Krnčico in Srednjim vrhom (2134 m). Večji skalni stopnji na grebenu sva se izognila po južni strani. Da bi zopet dosegla greben, sva morala prečiti še zadnje izpostavljeno snežišče. Sonce je že močno pripekalo in sneg se je na pozameznih mestih prediral do kolen. Strmina je vse bolj naraščala in na nestabilni podlagi sva ob vsakem prestopu lovila ravnotežje. Cepin je nudil le simbolično oporo.

Ko sem že skoraj dosegel rob snežišča, sem nena doma za seboj zaslišal nenavaden šum. Ozrl sem



*Greben Krnčice in Krn (foto: Janez Šeme)*



*S poti sva se po strmih travah povzpela na greben*

se in videl Klementa, kako drsi po snegu navzdol. Zavpijem mu, naj se ustavi, on pa brezuspešno tišči okel cepina v gnili sneg in ga reže kot platno. Ker pod seboj izpodriva mehki sneg, hitrost ne narašča in na koncu snežišča pristane na ozkem robu mulatjere, ki gleda izpod snega tik nad prepadnim pobočjem. Ko pride k sebi, izjavi, da tu ne gre naprej in da naj se vrneva po isti poti. A povratek po njej bi bil sedaj še težji in nevarnejši. Ko ga le prepričam, da je to snežišče zadnja težava na najini poti, se odloči za še en poizkus. Skupaj srečno doseževa greben in mesto, od koder je možen sestop na sever proti Grivi in Skutniku.

Pospraviva dereze in cepin, si dobro zategneva gamaše in zdirjava navzdol proti zasneženim kraškim podom med Grivo in Skutnikom. Ko prispeva na zasneženo planoto, začneva zopet hoditi previdneje. Od poletja mi je ta kraški svet ostal v spominu kot poln škrapelj, razpok in brezen, ki pa jih sedaj ne vidiva. Sneg se tu ni več prediral, zato sva zavila še proti Grivi (1999 m), skalnati ko-

pi sredi kamnite puščave, kjer lahko poleti vidimo odlično ohranjene italijanske položaje. Debeli snežni zameti so prekrili zidove italijanskih barak, ki stojijo v vrtačah pred vrhom. Iz snega so gledale le posamezne skale, na eni izmed njih sva našla vklesan napis: 136 compagnia alpini. Z Grive se napotiva proti Skutniku (2074 m), ki so ga Italijani po podporočniku Valleru, ki ga je zasedel v prvih dneh vojne, imenovali Punta Vallero. Izogibava se vrtač in lukenj ter poskušava hoditi čim bolj po snežnih hrbtih. Tu in tam opaziva staljeno luknjo v snegu in okoli nje poledenelo površino. Pod Skutnikom ni nobenega sledu o velikih kavernah, ki te presenetijo poleti, vse je eno samo gladko snežno pobočje.

## Srečno v dolino

Od tu sva se spustila v snežno konto pod severno steno Krnčice in se po območju nekdanje italijanske poti povzpela nazaj na Vrata. Zadovoljna, da je sneg ves čas držal najino težo in da se nisva udrla v kakšno luknjo, sva se na sedlu še za nekaj trenutkov ustavila na soncu, ki se je počasi spuščalo proti zahodu. Pred nama je bil le še zaključni in najboljši del ture. Snežišče pod sedlom je bilo ravno prav odtajano za spust po zadnji plati. Zato sva vzela v roke cepin in se veselo oddričala dolini naproti. Ko sva se pri Kobaridu še enkrat ozrla proti rdeče ožarjeni Krnčici, sta nama na snežišču pod Vratu padli v oči dve dolgi vzporedni črti. ●



*Pogled s Krnčice proti Krnu*



# Nad Zaprikrajem in Zaplečem



S planin Zapleč in Zaprikraj lahko opravimo več prijetnih tur na okoliške vrhove v vseh letnih časih. Do njih se lahko pripeljemo po cesti iz Dreničnice mimo Drežniških Raven. Severozahodno nad planinama se vleče greben s Krna čez Krnčico proti zahodu, na nasprotni strani pa je manj izraziti Krasji vrh, prvi v grebenu Polovnika. Z obeh grebenov se nam ponujajo imenitni razgledi, povsod pa je tudi precej žalostnih ostankov monije na začetku prejšnjega stoletja.

- **Krasji vrh**, 1773 m: Začetek markirane poti je na planini Zaprikraj. Mulatjera je speljana sprva skozi gozd, potem pa po odprtem svetu. Z vrha je možna smuka v smeri vzpona. Tehnično nezahtevno, primerno tudi v zimskih razmerah. 1.30 ure.
- **Krnčica** čez Vrata: S planine Zapleč naravnost navzgor. Pod prelazom Vrata (1938 m) zavijemo levo po mulatjeri skozi kratek predor v južna pobočja. Ko pride mulatjera

na greben, zavijemo levo na vrh Krnčice (2142 m) ali desno na Srednji vrh (2134 m). S slednjega je možno nadaljevati čez kraški svet v Laštah na Krnsko škrbino in na vrh Krna. Nemarkirano, izpostavljeno. Pozimi enostavno do Vrat (plazovito), naprej zelo zahtevno. Možna smuka z Vrat. Do Vrat 2 uri, do vrha skupaj 3-4 ure. Na Krn še 2 uri.

- **Srednji vrh** čez južna pobočja: S planine Zapleč sledimo stari mulatjeri prečno rahlo navzgor v smeri Krna. Po pol ure zavijemo levo v breg in se vzpenjamo po zelo strmih ostankih mulatjere proti Srednjemu vrhu. Nemarkirano, zelo izpostavljeno. Neprimereno za zimo. 3-4 ure.
- **Vršič**, 1897 m: Z Vrat (glej zgoraj) sledimo grebenu proti levi. Nemarkirano, nezahtevno, na grebenu izpostavljeno. Zelo razgledno. Pozimi težave odvisne od razmer. Do Vršiča 3 ure.

Andrej Stritar



# Ukradena pozabi

Na sledi stari lovski poti pod stenami Jerebice

Besedilo in Fotografija: Marjan Bradeško

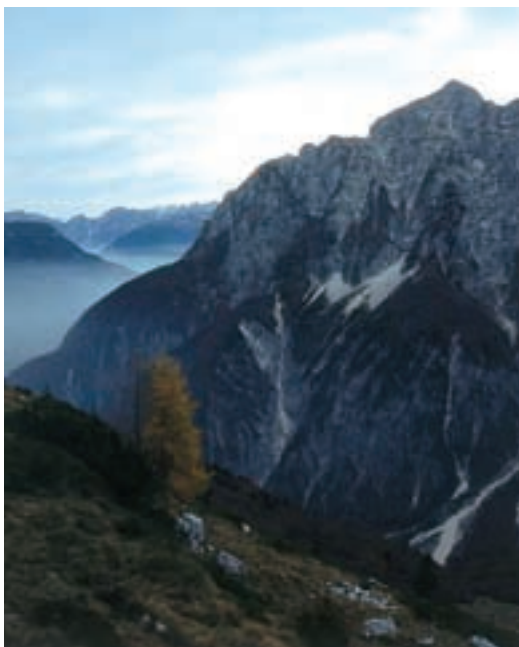
Hodil sem, tipaje po suhem listju, komaj komaj še je bila zaznavna. Meter za metrom sem jo odkrival, kot da bi jo kradel pozabi, kot da počnem nekaj, česar ne bi smel. Steza, stezica, spodaj še pastirska, počasi verjetno samo še lovska, potem tudi ne več stezica, le še njena slutnja. In vendar sem ji sledil, korak za korakom, v breg in čez grape, nad skalnimi skoki in v razglednih roboh, pod mogočnim ostenjem, visoko nad dolino ...

## Sprva še močne sledi

Hladno poznojesensko jutro, november je že razvlekel meglice po dolini, me je preko rosnih trav pognalo iz Spodnjega Loga navzgor pod Jerebico, ob strugi hudournika V globokem. Na prvi travni uravnavi sem jo ubral levo, potem navzgor mimo še lepo ohranjenega in vzdrževanega stanu, preko vse bolj zaraščenih pašnikov v gozd, kjer sem našel še kar nekaj gob. Pustil sem jih za seme – jurček je bil sicer imeniten, toda zakaj bi ga nosil ves dan? Gozd se je spet nekoliko zredčil in prečil sem zadnji, že hudo pozabljeni pašnik – nekaj skalnih ostankov stanu, lepa ograja, sicer pa le še senca, mlado, nizko smrečje, grmovje ... Tudi stezica ni več tako korajžna, kar malo sem jo pričel loviti.

Pobočja so se postavila pokonci, tudi dolina je počasi tonila globlje, ostenje Male Jerebice je vse bolj viselo nadme. Kar precej stezosledstva sem potreboval, da sem naslutil prehode preko razdrapanih grap, in vendar sem nazadnje prav lepo prigazil po globokem listju gor na rob, Na Kolenu mu prvi zemljevid. Resda je bilo potko le še slutiti pod li-

stjem, a bila je, ponekod kar razločna, drugje le namišljena črta. Na Kolenu sem med mogočnimi razmetanimi bukovimi debli poiskal najudobnejšega in razložil svojo malico po tej naravni mizi. Hladilo je, saj je bilo nebo prevlečeno z nekakšno sivino, meglica, ki je visela nad dolino, pa je s svojim vlažnim vonjem silila prav sem v rob. Tu se je pravzaprav šele začelo – kam naprej? Različni zemljevidi so rekli vsak po svoje – ponekod kar nič, ponekod so sicer neke črtice, ki pa se porazgubljajo ...



*Rombon s pobočij Jerebice*





## Izgubljena in znova najdena

Izbral sem tisto zgornjo, ki se na zemljevidu izgubi nekje pod Kucerji, izbral zato, ker se je edina še nekoliko risala v pobočje nad robom. Da bi naletel na malce izrazitejšo pot, ki pride iz same Možnice, bi moral sestopiti, ampak človek ponavadi hoče gor in pridobljenih metrov nikakor noče dati. Vse bolj strmo je postajalo pobočje, vse bolj šibko je bila vrezana stezica vanj. Razgledi so bili zdaj že prav imenitni, saj sva si z Rombonom stala tako rekoč iz oči v oči. Gluha tišina je visela nad dolino, ostenja so molčala. Šele čez čas je ta mir preparal krokarjev krik. Črna ptica je zajadrala nekje iz belih pečevij Jerebice, iz tistih prelestno pokončnih stebrov, v katerih verjamem, da imajo romantični alpinisti še obilo veselja. Tudi barve, četudi je sivina dneva kar vztrajala, so vztrajno dokazovale, da ni še čas za zimo. Rumenordeče listje skrivenčnih bukev, zeleni grmički, šopi orumenele trave, predvsem pa obilo listja, nevarnega, drsečega. Potka je dokončno izginila in nad strmimi skoki je vsaka korenina ali krivenčasti grm postal pomembna opora. Kam zdaj? Malce dol, preko prve grape, pa spet med grmovje in med nizke smreke, preko skalnih robov, ves čas v rahlem spustu. Nekje bom že naletel na tisto stezico iz Možnice. Malce me je sicer skrbelo, saj so nekateri skalni skoki nevarno izginjali v praznino. Široka grapa izpod Gorenjega Krivega roba me je končno privedla na nekoliko položnejši svet. Malce ogledovanja in izbral sem najnaravnejše nadaljevanje. In ko sem se dobro ozrl, kje sem, sem stal na trdni lovski potki, na tisti, po kateri sem tako vzdihoval zgoraj v gladkih roboh. Zdaj se je seveda spet začelo – gor, v strmino, preko drznih prehodov, ki so jih izsledili verjetno še nekdanji divji lovci, vse višje nad dolino. Nebo se je začelo malce trgati, vse več modrine se je razpenjalo tam na zahodu, tako da je sivina Vrha Krnice počasi postajala vse bolj svatovsko bela. Tudi nad Krnom je rob oblačnega pregrinja la že žarel v soncu, medtem pa se je začela sušiti še tista meglica, ki je visela nad Koritnico.

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibrant) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

## Prostost na razglednem robu

Pobočja tod res z vrtoglavo naglico hitijo v Možnico, zato me je navdalo toliko večje veselje, ko sem dosegel tisti rob, ki se vleče dol z Gorenjega Vogla. Od bližnje lovske kočice, ki je niti nisem iskal, je prineslo cigaretni vonj. Lovska napetost – ali pa le sprostitiv, kot sem si jo tudi sam privoščil. Brez cigarete, seveda. Na odprt rob, ob star odlomljen viharju sem sedel, potegnil hrano iz nahrbtnika in počasi krlhljal jabolka. Popoln mir, sapic tu ni bilo čutiti, mi je brž zbudil spomine. Pred več kot petnajstimi leti sva se z Mojco, ko sva v vročem poletnem dnevu iz Trente preko Bavškega Grintavca prvič prišla v Možnico, ozrla prav v tale rob sem gor. Bil je ves požgan, saj je strela zanetila hud požar. Čas zakrije sledi, v robu spet rastejo od vetrov skrivenčena drevesa, nizke, košate smreke, le kakšen star, strohnjen štor je morda še od takrat. In rob je še vedno precej razgleden. Globoko spodaj je samevala, še vedno vsa zelena, trata pred Domom v Možnici, zdaj, v tem času, precej senčna. Tu gori pa je vse bolj sijal dan, s severa je gnalo jasno preko globoko vrezanih soških dolin, rumene trave so še bolj rumenele. Ko je duh, ki sem mu dal prosto pot, spet priplaval iznad daljnih obzorij sem v rob, sem jo ubral poševno navzgor, se izvil iz gozda in zajel svobodo prostranih zelenih pobočij, ki se spuščajo z Jezerskega prevala. Bele skalne pregrade ustvarjajo nekakšno terasasto pobočje, zeleno grmičje, povsem podobno brnistri, zaljša te gorske gredice. Drobčen rumen cvet na enem od grmov me je še posebej vzradostil – ne le, ker kaže na neizmerno vztrajnost v teh hladnih roboh in poznih mesecih, pač pa zopet zaradi spominov na tisto poletje. Takšnih cvetočih teras, kot sem jih videl tistega julija, pozneje nisem videl nikoli več. Belo-zeleno-rumeni pasovi mi še zdaj zasijejo pred očmi v vsej lepoti.

Nekaj poplezavanja preko skalnih robov me je prineslo naravnost na Jezerski preval, veter je butnil v razgreto čelo, Zahodni Julijci so vstali kot mogočna pregrada na zdaj že povsem jasnem, modrem nebu. Sedel sem na skalo, se ogrnil in poslušal čez sedlo hiteči veter. Nikogar ni bilo, gora se je že pripravljala na zimo. Za tisti dan je bilo dovolj, vrh Jerebice je bil sicer blizu, dolina pa še daleč. Pač, vrh bo počakal, saj sem tokrat vendar iskal le pot. ○



# V dvanajstih urah desetkrat na Kališče

Naše gorske koč

Besedilo: Jože Drab

»... Samo še nekaj minut imam časa, da pridem do koč, uf. Moram, moram še malo stisniti! Op, op, ja, ti, nedeljski turist, se lahko dereš, ko greš gor sam' enkrat ... pa poskusi ti desetkrat priti na Kališče. In to v pol dneva. Pa tako sem utrujen, da bi samo še dol padel in zaspal. Hej, kaj je zdaj to! Kje je koč? Ali je potres, ko se vse tako maje ...«

»Jože, zbudi se, gremo na Kališče! Zunaj je lep zimski dan.«

## Dom

*Planinski dom na Kališču (1534 m) stoji na slemenu, ki se z Bašelskega vrha spušča proti jugu. Spada v Storžičevo skupino Kamniško-Savinjskih Alp.*

Dom je odprt ob sobotah, nedeljah in praznikih, v poletni sezoni (od sredine junija do sredine septembra) pa je stalno oskrbovan. Postavilo ga je Planinsko društvo Kranj ob svoji 60-letnici leta 1959. Pred dvajsetimi leti so dom temeljito obnovili in povečali, pred desetimi leti pa so namestili sončne celice za pridobivanje elektrike. Za čistejšo okolje so poskrbeli tudi z novo čistilno napravo. Pri dostavi iz doline si pomagajo s 1500 metrov dolgo tovorno žičnico.

V gostinskem prostoru koč je 44 sedežev, pred koč in na razgledni terasi pa so klopi in mize, ki gledajo na sončno stran. Kljub mrazu je prav prijetno posedeti zunaj in občudovati več kot kilometer nižje ležečo celotno Ljubljansko kotlino in okoliške gore od Grintovcev na vzhodu do Trigla-



Dom na Kališču (foto: arhiv)

va na zahodu. Pozimi, v vetru in mrazu, pa se kaj kmalu raje zatečemo v topli, s pečjo ogrevani gostinski prostor. V koči se ne sme kaditi.

Seveda lahko v koči tudi prespimo. V petih sobah je 24 postelj na pogradih, skupnih ležišč pa je 22. Spalnih prostorov ne ogrevajo, zato je pozimi dobra spalna vreča skoraj obvezna. V koči sta tudi umivalnica z mrzlo vodo in seveda stranišče.

Oskrbnik Boris Križnar z ženo Ido skrbi za to koč le med zimsko sezono in to že osem let. V poletnem času pa se oskrbniki menjavajo pogosteje in jih planinsko društvo izbere na podlagi razpisa. Boris je izredno prijazen, vesel in šaljiv. Povedal je, da imajo kamelo, ki prevažata turiste iz doline do Kališča. »Če dobro plačajo, seveda!« In podkrepil svojo izjavo s fotografijo na steni, na kateri res stoji kamela pred Domom na Kališču. Ob njegovem hudomušnem pogledu nismo dolgo ugibali, ali je fotomontaža ali ne.

Skupaj z zadovoljnimi, veselimi obiskovalci, ki so večinoma sami dobri znanci Kališča, je v koči res enkratno vzdušje. Med njimi so mnoge »kljuke«.

## Kljuke in Kališče

Oskrbnik Boris nam je predstavil dve akciji, ki imata vedno večji odziv:

- V zimski sezoni se obiskovalci lahko vpisujejo v knjigo »Klub ljubiteljev Kališča – Kljuka«. Šteje le en obisk na dan in to le, kadar je kočja odprta. Tisti najvztrajnejši se povzpnejo na Kališče vsak dan. Ne ustavita jih ne vreme ne bolezen. Sicer je pa večina tako ali tako odličnega zdravja. Takih »kljuk« ni malo. V trenutku, ko to pišem, je kar dvajset gornikov, ki to zimo še niso preživeli dneva brez obiska kočje, če je odprta. Več o tem si lahko preberete na spletnih straneh [www.myfreehost.com/kalisce](http://www.myfreehost.com/kalisce).
- Prvi vikend v aprilu organizirajo tekmovanje »12 ur Kališča«. Tekmovalci poskušajo v 12 urah čim večkrat priti na Kališče. Start je v dolini Suha nad Mačami, kjer se od gozdne ceste odcepi markirana pot čez potok. Vsakič, ko tekmovalec doseže dom na Kališču, se mora vrniti nazaj dol do potoka in znova v breg. Najboljši lani je uspel progo preteči celo desetkrat. Če malo poračunamo, lahko ugotovimo, da je za vsak vzpon porabil povprečno 50 minut, za sestop pa 24 minut, dejansko pa še manj, saj so vsi počitki všteti v ta čas.

## Hrana

Medtem ko se Boris trudi s hitro postrežbo, njegova Ida kuha. Hrana v koči je odlična. Dobimo lahko predvsem enolončnice (ričet, joto, pasulj) in govejo juho.

Če pa pokličemo oskrbnika po mobilnem telefonu 041/614-586 kakšno uro ali dve, preden prideemo v kočjo, poskrbita tudi za vse drugo, tudi za vegetarijance in sladokusce. Za skupine pa je bolje, da se predhodno napovedo.

Zanimiva posebnost so polovične porcije enolončnic za otroke ali tiste, ki »se nočejo zrediti«. So polovico cenejše, po količini pa povsem zadovolj-

ve za enega. Moraš biti zelo lačen, da poješ normalno porcijo.

Cene v koči so primerljive z drugimi podobnimi kočami.

spanje na skupnih ležiščih	1300 SIT
za člane PZS z lastno rjuho	1000 SIT
enolončnica brez mesa	
(normalna porcija)	800 SIT
goveja juha	300 SIT
čaj z limono	150 SIT
pivo (0,5 l)	450 SIT
razglednica z znamko	
za Slovenijo	150 SIT

## Kako do doma

Naj omenim nekatere možne poti za vzpon do doma:

1. **Iz Mač** pri Preddvoru: nezahtevna pot, ki jo obiskovalci najpogosteje uporabljajo. Skozi strm bukov gozd se vije v lepih zavojih. Hoje je za 2–2.30 ure.
2. **Iz Bašlja**: mimo zadnjih kmetij do Gradišča (873 m), ob grapi Belce, nato pa desno strmo v breg skozi bukov gozd. Hoje je za 2.30 ure.
3. **Iz Preddvora** preko Jakoba: od jezera Črnava se v 1.15 h povzpne po markirani poti do Planinske kočje na Jakobu (961 m), nadaljujemo čez Javorov vrh (1434 m), do sem lahko pridemo v dveh urah tudi iz Kokre in po ozkem grebenu do razpotja. Desna pot se vzpne na vrh Cjanovce (1820 m), leva pa nas vodoravno pripelje skozi Hudičev boršt (1328 m) do doma. 4 ure hoje.
4. **S Spodnjega Jezerskega**: do planine Podstoržič (1000 m) z avtom ali 1.30 ure hoje, nato še 2 uri hoje po markirani poti skozi gozd, med borovci, travami in gruščem, dokler ne dosežemo Bašeljskega prevala (1630 m) in doma.

## Ture

Čprav je pozimi kočja za marsikatero obiskovalca tudi cilj izleta, pa je poleti ta le prehodna točka za vzpone na bližnje vrhove, na katere so speljane nezahtevne markirane poti.



1. Bašeljski vrh (1744 m) – 30 min.
2. Storžič (2132 m) čez Bašeljski preval in po vzhodnem grebenu – 1.45 h.
3. Čez Mačevski preval na vrhove: Mali Grintovec (1813 m) - 1 h, Srednji vrh (1853 m) – 1.45 h, Cjanovco (1820 m) – 2 h, Javorov vrh (1434 m) – 3 h, Potoško goro (1283 m) – 3.30 h, Sv. Jakob (961 m) – 4 h hoje.
4. Tolsti vrh (1715 m) po južnih pobočjih Storžiča, čez Veliko Poljano (planšarska koča) in Malo Poljano – 3 do 3.30 h.

## Zanimivosti


Če imamo po turi še kaj časa, se lahko spočijemo ob preddvorskem jezeru **Črnava**. To je umetno jezero, ki je nastalo z zaježitvijo rečice Črnava. Ob njem stojita hotel Bor in znameniti dvorec, kjer se pari lahko poročajo. Poleti je okoli jezera zelo ve-

liko obiskovalcev, ki se sprehajajo, vozijo s čolni, najpogumnejši pa se celo ohladijo v vodi. Pozimi jezero zamrzne.

V bližini stoji tudi nekaj ogromnih **sekvoj**, največjih dreves na svetu. Kljub temu da so še zelo mlada, posadili so jih pred dobrimi sto leti, so zares mogočna in vredna ogleda.

## Literatura

Vsem obiskovalcem priporočam vodnik po Kamniško-Savinjskih Alpah in zemljevida **Karavanke**, 1:50.000, in **Storžič in Košuta**, 1:25.000. Opozoril pa bi, da je predvsem slednji pomanjkljiv in zastarel. Upam, da bomo kmalu dobili novo izdajo z vsemi novostmi in ne le ponatisa. Vsi obiskovalci gora si zaslužimo točne in natančne podatke, s katerimi lažje načrtujemo turo in varneje hodimo po gorah.

Se vidimo prvi vikend v aprilu pri Domu na Kališču! 



# TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

**VABLJENI !**



# Plazovne žolne

Besedilo: Bine Mlač  
Fotografija: Nada Mlač

## Tri generacije plazovnih žoln

Plazovna žolna je elektronska naprava z maso okoli 250 gramov, ki deluje na določeni frekvenci kot oddajnik ali sprejemnik. Ko se gibljemo v svetu zimskih gora, jo imamo na oddajanju, ko iščemo zasutega pod snegom, preklpimo na sprejemanje. Prvo, torej oddajanje, terja le vklop in poteka samodejno, drugo precej znanja in urjenja.

Na današnji stopnji razvoja imamo na razpolago tri generacije žoln, ki naj bi bile med sabo združljive. Predhodne besede – *ki naj bi bile* – velevajo, da žolne vsekakor preverimo, zlasti če niso od istega izdelovalca: enkrat imamo eno na oddajanju, drugo na sprejemanju, nakar njuni vlogi zamenjamo. Če jih imamo več, imamo pač več dela. Lahko pa jih preverimo tudi v laboratoriju.



*Pieps je najstarejši predstavnik prve generacije žoln*



*Ortovox je ena najbolj uporabljenih žoln druge generacije*

Prva generacija žoln deluje zgolj na slišnih signalih, kar zahteva tudi posebno tehniko iskanja. Druga ima poleg slišnih vgrajeno utripajočo svetlobno lučko, ki so jo v zadnji izvedbi spremenili v tri puščice z raznobarnimi lučkami. Ob koncu leta 2000 se je pojavil prototip digitalne žolne z oznako m1 in čez slabo leto m2. Vsak od njiju prinaša nekaj novosti.

## V zimskih gorah naj bi vsi imeli žolne

Praviloma naj bi imeli vsi obiskovalci zimskih gora s seboj plazovne žolne. Seveda morajo biti te priprave na telo in pod oblačilom. Kako jih pritrdimo, nam pokaže risbica na hrbtu žolne, kjer je ponazorjena še groba skica začetka in poteka iskanja.

Vendar smo spet pri besedah *naj bi imeli vsi* ... Iz teh besed se namreč poraja še eno vprašanje: za-



kaj nimajo? Odgovor žal ni enoznačen. Nekaj so k temu pripomogle pogoste zelene zime, nekaj previsoke cene plazovnih žoln (250–300 evrov) in še največ nezadostna ozaveščenost.

Kadar namreč govorimo o ozaveščenosti, ki izhaja iz dolgoročnih ciljev organizacije ali neke samozaščitne strategije, so plazovne žolne drugotnega pomena. Najbrž tudi ta trenutek za alpske predele Slovenije kakšna množična raba ni potrebna. Tako ostane le tisto, kar med učenjem inštruktorji in predavatelji nenehno ponavljajo: če se oba člana naveže ali fant in punca odločita za uporabo žoln, morata imeti vsak svojo. Če se skupina odloči za uporabo žoln, jo morajo imeti vsi člani skupine. Ali ne bi bilo lepo, če bi prav vsi, ki se udeležujejo tečajev, prišli nanje s svojimi žolnami? Morda bi to bil prvi zidak, ki bi odprl pot za drugega, ta za tretjega itn.

## Na osnovi podatkov se odločamo

Toda imeti svojo žolno še ni dovolj. O njej naj ima uporabnik na voljo čim več podatkov, zlasti o lastnostih, vzdrževanju in seveda uporabi. Vseh dejavnikov, ki vrednotijo žolno nasploh, je približno dvanajst. Med njimi prevladujejo besede, kot so priročnost, enostavnost, razlaganje/razumevanje signalov, hitrost preklapljanja, natančnost pri finem iskanju, delo v zimskih rokavicah. Poudarek je na frekvenci 457 kHz, ki velja za ves svet, polmeru dosega med 60 in 80 metrov, kjer je prva številka stvarnejša, nemotenem delovanju v temperaturnem razponu od -30 °C do +50 °C, alkalnih baterijskih vložkih (2 AA oz. 2 x LR 1,5 V zdržita 300 ur v stanju oddajanja in 40 ur v stanju iskanja signalov). Včasih v kakšni reviji preberimo rezultate mednarodnih preizkusov, iz katerih je razvidno, katera žolna je najprimernejša za nas in naš žep. Ne da bi se spuščali v ocene detajlov, lanskoletni preizkus ANENA (National Association for the Science of Snow and Avalanches) je nekaj žoln ovrednotil takole: ARVA 9000 (33 točk), Barryvox (37 točk), Ortovox focus (33 točk), Ortovox m1 (38 točk) in Tracker DTS (33 točk). Zadnji dve žolni sta digitalni. Najnovejši model – znamka Ortovox je pri nas najpogostejša, uveljavlja se tudi Barryvox – je na primer Ortovox m2. Več podatkov se po vsej verjetnosti dobi pri gorskih reševalcih.

## Med grobim in Finim iskanjem je rdeča nit

Če se želimo naučiti učinkovito uporabljati plazovne žolne, se moramo podati na tečaj, ki ga organizira kakšna od (pod)komisij PZS. Na tečaju nam bodo gorski reševalci, gorski vodniki in morda še kdo, ki se spozna na plazove, v enem dnevu razložili dovolj, tako da se bomo poslej samostojno učili in urili.

Ker pri nas ni enotnega učnega programa, se pozanimajmo pri organizatorjih tečaja, ali bomo delali z vsemi tremi generacijami žoln ali s tistimi, ki jih oni premorejo. Dobro bi bilo, da bi do nadaljnjega vsi udeleženci tečajev delali z vsemi razpoložljivimi žolnami, ker se bodo le tako izognili zavratnim zankam stare in nove tehnologije. Pa vendar se kljub temu z vsako žolno grobega iskanja – gre za položaj, v katerem zaznamo prvi signal in si določimo smer iskanja – naučimo sorazmerno hitro. Pri tem se takoj vidijo nekatere razlike med kakovostjo žoln, saj si na primer z digitalnimi bistveno skrajšamo čas iskanja.

Večje težave nastopijo pri finem iskanju, torej pri natančnem iskanju nad zakopano žolno oziroma



*Fino iskanje na površini 2 x 2 metra*



zasutim pod plazom. Za uspešno fino iskanje je potreba vaja in še enkrat vaja. Toda če se lastnik in njegova žolna odlično »razumeta«, bosta v zelo kratkem času natančno določila položaj zasutega pod plazom.



*Plazovno žolno nosimo vedno pod obleko!*

## Vsaka vaja naj ima nek smisel

Učimo se na srednje težkem snegu. Dokler se ubadamo z abecedo iskanja, to počenjamo na bolj ali manj ravnem snežišču. Polmer za šolske vaje naj ne bi presegal 50 metrov, ker je potem lažje urejevati in primerjati rezultate. Po treh, štirih iskanjih se preselimo v bolj razgiban svet, kjer so posamezna drevesa, rušje, manjši balvani. Čisto za konec pa se preizkusimo od zgoraj navzdol s hitrim iskanjem v snežni vesini do 45 stopinj. V tem primeru je lahko dolžina plazišča mnogo daljša, saj lahko sega do položnejšega vznožja.

Kaj vse bomo vadili, je stvar programa dela. Vsekakor poskusimo zakopati žolno nad žolno in več žoln raztresti na razdalji nekaj metrov. Potem pri koncu vaj zakopljimo žolno za poldrugi meter globoko ali jo skrijmo za robom skoka. Pač stvar ustvarjalne domišljije vodstva tečaja.

Kdor hoče vso stvar še bolj otežiti, naj organizira iskanje v megli, ponoči, na vetru in pri nizkih temperaturah. Lahko se obrne tudi na avtorja pričujočih vrstic, ki ima bogate izkušnje s tovrstnimi iskanji. Žal moram obenem pripomniti, da rezultati niso bili vzpodbudni.

**Odločilni čas za zasute je 15 minut, če smo odlično izurjeni in ne preveč pod stresom, ga lahko skrajšamo tudi na 5 ali 7 minut**

Najprej moramo seveda dodobra poznati osnovna načela delovanja žoln. Potem pa vse, kar smo se učili na vajah, seveda brez logistike in taktike pri iskanju, vsakokrat udejanimo takole:

- med hojo imamo vsi žolne na oddajanju (vedno opravimo predhodno kontrolo!);
- ko je plaz mimo, vsi, ki so ostali zunaj, preklopijo svoje žolne na iskanje zasutih;
- če še enkrat potegne plaz, vsi, ki so ostali zunaj, spet preklopijo na oddajanje (to naredijo tudi v primeru, če so že v Fazi iskanja);
- vsi, ki so ostali zunaj plazu, začnejo iskati po metodi, ki jo določi določeni ali »samooklicani« vodja; najbolje bo, da izberemo navzkrižno metodo, ki je najhitrejša (tisti, ki ne sodelujejo v iskanju, ne smejo preklopiti na oddajanje; bolje bo, da se previdno oddaljijo);
- najprej je treba na plazišču dobiti signal, prvi stik z zasutim (uravnavalec jakosti signala je na največji razdalji; bolj se bližamo viru signalov, bolj žolna »kriči«, bolj zmanjšujemo jakost);
- ko zaznamo signal, začnemo iskati po določeni ali dogovorjeni metodi, ki je v skladu s tehnološkimi možnostmi žolne;
- v odločilni Fazi Finega iskanja ni isto, če iščemo samo s pomočjo slišnih signalov, kombinacijo slišnih in svetlobnih signalov ali s kombinacijo slišnih signalov in digitalnih podatkov na zaslončku; v vsakem od naštetih primerov moramo biti st odstotni in največ do decimetra nenačtančni;
- sledijo pravilno izkopavanje, takojšnja oskrba ponesrečenca, transport na varno mesto, v bolnišnico.



# Zimske sobe v planinskih kočah

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika, 2. del

V prejšnji številki smo pričeli z ocenjevanjem zimskih sob po naših kočah. Tokrat nadaljujemo s še štirimi kritikami.

## Gomiščkovo zavetišče

Gomiščkovo zavetišče na Krnu upravlja Planinsko društvo Nova Gorica. Zavetišče stoji na južnem pobočju Krna 60 metrov pod vrhom. Zimska soba je urejena kot bivač oz. prizidek v sklopu koč. Vrata vanj so železna in dvodelna, kar je dobro, saj lahko odpreš samo zgornji del, tako da sneg ne pride v notranjost. Ni pa predprostora. Zunaj in znotraj ob vratih so stopnice, ki olajšajo vstop. Iz notranjosti bivaka vodijo do koč železna vrata in okno, oboje je zaklenjeno. Prostor je dokaj velik, približno 8 krat 5 me-

trov, po tleh so ploščice, okrog so zidovi, ki niso oblečeni v les razen ene zunanje stene, zunanje okno je dobro zaprto s polkni. Na zunanji steni je veliko kavljev za obešanje oblačil. Opreme je malo: štiri široke klopi in dve mizi, sedem odej, metla, smetišnica in vpisna knjiga. Na notranji steni je sistem za klic v sili. Notranjost bivaka ni najbolj čista. Po vpisni knjigi sodeč je veliko obiska tudi pozimi, vendar jih bolj malo tam spi. V bivaku manjka kakšen pograd z jogiji, potrebnih je več odej, morda gašperček za kurjenje, več posode in lopata za sneg. Prostor je namreč velik in uporaben.

Ležišč ni, so pa štiri široke klopi in dve mizi (kjer bi se dalo za silo tudi ležati)

Odeje so, jih je pa malo (7)

Kurjava: ni možna, je pa cel kup drv

Splošni vtis: uporabno, vendar ne za prenočevanje

Vladimir Habjan



Bivač v Gomiščkovem zavetišču  
(foto: Vladimir Habjan)

## Okrešelj – zimski bivač

Frischaufov dom na Okrešlju (1396 m) upravlja Planinsko društvo Celje. Koča stoji na spodnjem robu ledeniške krnice Okrešelj nad Logarsko dolino. Zimska soba je urejena kot samostojna mala kočica – bivač in stoji v bližini Fri-





Bivak na Okrešlju (foto: Vladimir Habjan)

schaufovega doma. Na bivak nas opozori rdeča smerna tabla. Dimenzije bivaka so približno 5 krat 2,5 metrov. Bivak je ves v lesu, prav takšna je tudi notranjost, ki je sicer majhna, vendar prijetna. Pomanjkljivost je predprostor, ki ga ni. Bivak ima majhno okno in majhno polico, ki služi kot mizica. Od opreme je pred njim le lopata, metla je pri koči. V bivaku sta tudi vpisna knjiga in knjiga vtisov. Ležišča so štiri, odej in blazin je sedem. Kurjava ni možna. Pri koči je sistem za klic v sili. Po vpisni knjigi sodeč je bivak na novo urejen (jesen 2001). Obiska ni veliko.

Ležišča: 4 (udobno) + 4 (»mi se 'mamo radi«)

Odeje: 7, blazine: 7

Kurjava: ni možna

Splošni vtis: uporabno

Vladimir Habjan

## Koča na Loki pod Raduho

Koča na Loki pod Raduho upravlja Planinsko društvo Luče. Stoji 1534 metrov nad morjem na nekdanji planini Loki vzhodno pod vrhom Raduhe.

Zimska soba je popolnoma nova, saj je bilo konec decembra 2001 videti, da v njej še nihče ni

spal. Uredili so jo nekoliko stran od kočice v manjši stavbi, ki jo krasi ponosna tabla o sponzorjih naprave za predelavo odpadnih voda. Ta namreč zaseda večji del stavbe, kar pa vsaj pozimi ne moti vzdušja (duhov) v zimski sobi.

Zimska soba je široka približno tri metre, dolga pet in ima dobro zatesnjeno okno. Stene so snežno bele, kar deluje hladno, po tleh pa je plastični pod. V sobi so tri popolnoma nova ležišča s sivimi rjuhami in blazinami, vse zelo čisto. Ker so vzmetnice postavljene druga ob drugi, bi na njih z nekaj stiskanja lahko prespalo tudi šest ljudi. Škoda, da niso zmogljivosti podvojili s še enim nadstropjem enakih ležišč.



Stavba s čistilno napravo in zimsko sobo na Loki (foto: Andrej Stritar)

Poleg postelj so v prostoru le še ena miza in trije stoli. Peči ni, saj tudi dimnika ni. Na mizi bi lahko bili vsaj sveča, vpisna knjiga, pa še kaka posoda bi prav prišla. Zlasti pa smo pogrešali metlo in smetišnico.

Velika pomanjkljivost je način vstopanja. Predprostora ni, vrata so enojna in se odpirajo navznoter. Ko bo zapadlo več snega, bo nemogoče preprečiti, da bi se vsul v notranjost. Zato bi morala biti v sobi tudi lopata. Olajševalna oko-



liščina pa je, da se prizadevni oskrbnik pripelje do svoje kočice z motornimi sanmi vsak konec tedna in bo verjetno skrbel za dostopnost zimske sobe. Le še kak napis mora obesiti, da se bo vsaj vedelo, kje soba je.

Št. ležišč: 3 (udobno) + 3 (»mi se 'mamo radi«)

Odeje: popolnoma nove, vendar jih je le 6

Kurjava: ni možna

Splošni vtis: uporabno

Andrej Stritar

## Roblekov dom

Roblekov dom upravlja Planinsko društvo Radovljica. Dom stoji na podaljšku zahodnega grebena Begunjščice, 1657 metrov visoko.

Kažipot do zimske sobe je simbolično nakazan z napisom »WC«. Sledeč kažipotu najdemo poleg stranišča, ki je od doma oddaljeno 20 metrov, lično sezidano brunarico. In zakaj napis »WC« simbolično opisuje zimsko sobo? Ker so

Št. ležišč: 0?

Odeje: ?

Kurjava: ?

Splošni vtis: ali se da kje skopati snežno luknjo?

ga tu odgovorni v Planinskem društvu Radovljica zares polomili. Brunarica oziroma zimska soba v njej je zaklenjena, ključi pa so na voljo na planinskem društvu. Oskrbnik na Roblekovem domu mi je prijazno pojasnil, da se bojijo za opremo zimske sobe. Vzrok naj bi bil v dejanju neodgovornih planincev, ki so pustili odprta vrata v zimski sobi Staničeve kočice pod Triglavom, kar je imelo za posledico dva metra debele snežno odejo v sami sobi.

Bralec Planinskega vestnika, pa tudi obiskovalec gora pozimi naj si tu sam odgovori na vprašanje, ali naj zaradi te malomarnosti vsi plačujejo davek, ker se je zimska soba spremenila v vikend, ali pa naj se tovrstna praksa uporabi tudi v ostalih zimskih sobah.

Matjaž Ferjančič ●



Nehajska 61 | 10000 ZG | Hrvaška  
t/f +385 1 363 88 40 • 301 65 88  
e vmd@open.hr • i www.vmd.hr

**Mt. KINABALU, Borneo**

17. - 26. maj 2002.

**KORZIKA**

za planince in plezalce | 12. - 23. junij 2002.

**ELBRUS**

5462 m | julij 2002.

**TIBET**

avgust 2002.

**KILIMANJARO**

september 2002.

**ZA PLANINCE in LJUBITELJE NARAVE**

**ZA VSE**

Narodni parki Hrvaške  
maj, junij, september, oktober

Letalske karte za Vaše odprave  
Svetovanja pri organizaciji



# Turistovski klub Skala po 80 letih

Piše: Tone Strojín

Pred 80 leti, po krajšem pripravljalnem obdobju, je bil na svečnico leta 1921 ustanovljen Turistovski klub Skala (v nadaljevanju TK Skala). Po tem datumu v Planinskem vestniku le redko, po letu 1933 nekaj več, a le med društvenimi vestmi, preberemo kakšno notico o TK Skala, še največ o občnih zborih, recenzijah knjižnih del, o gorniškem filmu, skratka o kulturi.

O TK Skala niti predvojno Slovensko planinsko društvo niti povojna Planinska zveza Slovenije nista radi govorili, še manj pa vzdrževali stike z njim. Zakaj je bilo tako, je najlažje pojasniti z zavistjo, in sicer ne Turistovskega kluba Skale. Gotovo ni bilo v vseh obdobjih tako, posebej ne v času predsednikovanja dr. Mihe Potočnika, nekdanjega člana jeseiške podružnice Skale. Tudi pred vojno, ko je bil predsednik Slovenskega planinskega društva dr. Joža Pretnar, so bili medsebojni odnosi strpni, nemalo po zaslugi dr. Henrika Tume, ki je sodeloval v obeh organizacijah.

Kaj je slovenska planinska organizacija – predvojna in povojna – TK Skali tako »zamerila«? Menim, da predvsem njihove uspehe. Tudi medgeneracijska nestrpnost, ki rodi drugačne poglede, se v gorništvu nikoli ni prenašala. Mladi in stari! Toda ali je napredno, klusko organizirano skalaštvo smelo prekositi staro, v borbi z nemštvom preizkušeno Slovensko planinsko društvo?

Slovensko planinsko društvo je bilo eno najstarejših slovenskih društev, Turistovski klub Skala

ustanovljen šele po 1. svetovni vojni. Toda ne le generacijska nasprotja, ki so naravna, tudi vsebinsko drugače naravnano delo Skale in predvsem to, da je bilo inovativno, je vzbujalo nelagodje pri Slovenskem planinskem društvu. TK Skala je imel že v prvih letih zaradi alpinistike (Topolovec, Jug) nekaj nesreč, ki so dodobra razburkale malomeščansko javnost. Ko se je alpinistična tehnika varovanja izpopolnila in so si uspehi kar sledili, se je javnost umirila. Alpinizem je postal del kulture v gorah. Nastopil je prelom v miselnosti, da sta gorništvu in zlasti alpinizem nesmisel. Radikalno gledanje na hojo v gore je nadomestilo konservativno. Čeprav so se odnosi med taboroma izboljšali, je tiho nasprotje med starimi in mladimi še tlelo.

Povojni vek ni prenašal konkurence med organizacijami. Planinska zveza Slovenije je imela monopol nad vsem, kar se je dogajalo v zvezi z gorami in organiziranjem ljudi. Vse je bilo sicer dovoljeno, le oživljanje predvojnih klubov ne! Če bi kdo poskušal spet ustanoviti predvojno Skalo, bi postala tako rekoč oponent.

Skalaške prireditve ob 40-letnici kluba so minile. Tista pri Čopovem grobu pri Sv. Križu pod Golico, tista pri klinu pod Triglavom, Ravnikovo predavanje Lepa si, zemlja slovenska v kinu Komuna in istoimenska knjiga, okrogla miza na TV Slovenija in še marsikaj. Zgodovina da, oživljanje kluba ne!



Kot mlad član uredniškega odbora Planinskega vestnika se spominjam seje uredniškega odbora tam nekje poleti 1962 v pisarni takratnega predsednika Planinske zveze Fedorja Koširja. Edina točka dnevnega reda: objava zapiskov Zgodovine AK Skala dr. Vladimirja Škerlaka.

Član uredniškega odbora Albin Torelli je prišel na sejo kar z »nekakšno« obtožnico zoper omenjeni tekst in njegovega avtorja, dr. Miha Potočnik, ki je Škerlakove zapise očitno že bral, pa je menil, da gre za živahno branje, in ni bil proti objavi. Tudi med podpisniki protestnega memoranduma 28 skalašev (glej PV 1962/355-61) ni njegovega podpisa. Omenjena seja uredniškega odbora mi je v mojem skoraj 40-letnem članstvu v uredniškem odboru ostala v spominu prav po vehementnem nastopu resnično prizadetega Albina Torellija, sicer vedno zadržanega in resnega moža. Tudi sicer sem ga poznal iz službe, kjer sva bila skupaj na ustavnem sodišču.

Zgodovina AK Skala je izhajala od avgusta 1961 do marca 1962 v nadaljevanjih v Planinskem vestniku. Nanjo ni bilo odzivov, še tisti, ki so bili, so bili pojasnjevalni (Zorko Jelinčič, 1962/510) ali zgodovinske (dr. Dušan Kermauner, 1962/512).

Kot se spomnim, v debati niso sodelovali vsi člani uredniškega odbora, bolj zunanji povabljeni. Samo poslušal sem, meni se je zdelo napisano življenjsko prikazano, resda z zgodovinske projekcije za nazaj. Toda kako naj se sicer pišejo zgodovine vsega mogočega, pa tudi politike. Tudi v predvojnem Slovenskem planinskem društvu in povojni Planinski zvezi Slovenije bi se dalo govoriti o enostranskem favoriziranju in o drugem, saj to vem lahko iz lastnih izkušenj. TK Skala sem poznal bolj iz pripovedovanja samih skalašev kot pa iz Vestnika. Zdel se mi je zaprta organizacija, ki je mnogo dala nase. Zato je bilo govoriti in še bolj pisati o kakšnih razprtijah tabu. Kolikor sem osebno poznal profesorja Janka Ravnika, je o imel »svoji Skali« vedno veliko vznesenih besed. Iz njegovih ust ni prišla žal beseda ne kritika tovariša. Morda je to edina gorniška osebnost, ki je tako obravnavala človeka, a poznal sem mnogo starih gornikov, ki niso tako govorili o vseh in o vsem. Zato tudi precej vem.

Danes, ko so dogodki in ljudje iz časov TK Skala že toliko odmaknjeni, je že prišel čas, da se lahko

objektivno presodi, kaj je Skala dala slovenskemu gorništvu, alpinistiki in predvsem kulturi gorništvu. Po mojem je Turistovski klub Skala z zavzetostjo, za katero je plačal tudi z žrtvami, prelomil z miselnostjo, da je alpinistika ali vsaj gorništvu nesmiselno početje v gorah. Brez Skale bi bil slovenski alpinizem v časovni zamudi in za drugimi alpskimi narodi. Čeprav Skala po svojih plezalcih ni posegla v stene izven domovine – razen redkih posameznikov –, je za alpinizem postavila osnove (Tuma s Pomenom in razvojem alpinizma, Mirko Kajzelj s sodelavci z vodnikom po stenah Naš alpinizem, Mira Marko Debelakova s Plezalno tehniko itn).

Skalaška fotografija je z uvrstitvijo v Kugyjeve knjige dobila najvišji domet v gorniški fotografiji takratnega časa. Kugyjeva dela pa so bila znana in razširjena po vsem svetu. Ravnikov film V kraljestvu Zlatoroga je bil prvi slovenski celovečerni film.

Skalaši so preko zainteresiranih članov zbirali krajevna imena, gradivo za morfologijo oblik terena, podatke o plazovih in plaziščih, vse to za dr. Henrika Tumo, ki je podatke pridno beležil in jih objavil.

Morda največji prispevek Turistovskega kluba Skala pa je bila vzgoja njihovih članov za gore. Ta pravila, ki so veljala za vse brez izjem, so si skalaši zapomnili za vse življenje in se po njih ravnali. Brez izjeme so bili ponosni, da so bili člani Skale.

Čakal sem vse leto, da bi se ob 80-letnem jubileju Turistovskega kluba Skala v Planinskem vestniku oglasil kateri redki še živeči Skalaš, predvsem pa kateri novodobni iz novo ustanovljene Skale. Očitno je pri prvih visoka starost tista, zaradi katere raje pri sebi obujajo spomine, mladi pa se preveč držijo zase, čeprav se mora tudi zanje najti mesto v Planinskem vestniku. Zgodovinskega obstoja in zaslug za slovensko gorništvu Turistovskega kluba Skale ni mogoče zanikati ne zamolčati. Bil je obogatitev v slovenski gorniški kulturi.

Danes sta Planinska zveza Slovenije in Gorniški klub Skala generacijsko in miselno precej drugačna od svojih predhodnic, saj so tudi izzivi in naloge v gorništvu danes drugačni. Ali jih bosta razumela v medsebojni slogi in sodelovanju, kot to zahteva sedanji čas? Novi Gorniški klub Skala je že lep čas dejaven. Naj kdo v Planinskem vestniku za božjo voljo o njem kaj spregovori. ◉



# Jakec Čop je odpotoval od nas

Beseda v spomin

Besedilo: Matjaž Kmecl

Od nekdanj živim v veri, da množica slovenskih planinskih duš doživlja gore natančno tako, kot jih je v svoje slike priklical Jaka Čop: zaljubljeno. France Stele, ki je temu nenavadnemu umetniku pomagal spraviti na svet njegov četrti in obenem prvi barvni »hribovski album« – *Julijske Alpe, Kraljestvo Zlatoroga* – je v besedi – popotnici zapisal, da so mu bile gore svete, da jim je torej služil na pobožen način. Gotovo je tudi to res; jaz pa sem iz njegovih slik razumel, da je že od najzgodnejših začetkov predvsem prijateljeval z njimi; svojevrstna, zelo intimna, izpovedna erotika se oglašala iz njih. Približno tako kot iz Kugyjeve besede.

Ko na dan pogreba nisem mogel na Blejsko Dobravo, sem si za tih spomin še enkrat ogledal njegove zlatorogovske podobe; in res se je iz vsake posebej različno videlo, kako zelo je naseljen v njih; koliko svetlobe in spokojnosti mu tam dela družbo, koliko rož in oblakov, »brez katerih ni nič«, kot je učil; koliko je sleherna slika on sam (Pitagora je pripovedoval, da je prijatelj človekov drugi jaz). – Tako torej ne bo res, kar je rad šaljivo trdil: da tisti hip, ko posije sonce, za oba v njegovi majhni kamri ni dovolj prostora, in mora zato ven (po zapisu Jože Miheliča), temveč je res to, da je z gorskih poti nazaj v žirovniški domek zmeraj spet prinašal svetlobo sončnih, višnjevišavskih samot. Potem pa je to svetlobo raznašal po vsej Sloveniji; kazal je slike svoje ljubezni na nepreštvenih predavanjih, jih spremljal s šegavo besedo in z njo komajda kdaj prikril milino in nežnost, ki ju je



Jakec Čop v Bavšiči (foto: Peter Pehani)

bil poln, pa ju gorjanci v imenu bogve kakšnih pedsodkov skrivajo. Gore so pač bile njegova ljuba družina in zato je sleherna njegovih fotografiskih monografij resnično nekakšen družinski album, sleherna fotografija pričevanje intimnosti.

Neke pomladi so se naši študenti odpravili na ekskurzijo v Gregorčičeve kraje; ko so se vrnili, je komajda kdo kaj več vedel o »goriškem slavčku« – v nekdanjem planinskem zavetišču na Vrsnem so namreč srečali Jaka Čopa in ta jih je s svojim žuborečim, nepresahlim, svetlookim pripovedovanjem malo manj kot uročil. Imeli so ga ves večer za sebe. Študentskim frajlicam je bilo imenitno že to, da sam kolovrati po tolikšnih samotah, saj je za Krnom bila takrat še debela zima, on pa jim je hitro postregel z zgodbo, kako je kakšno leto nazaj celo božičeval v vrhkrnski zimski sobi; spodaj, kjer je še kaj smrečja, si je odrezal smrečico in jo odnesel s seboj, svečo ima tako in tako zmeraj v nahrbtniku



– in si je priredil božič, kakršnega tisti večer zlepa ni imel kdo. Opolnoči je iz svojega brloga zrl dol v furlansko nižino, v Čedad in njegove milijone lučk, proti morju in na drugo stran proti Kaninu, »visoki gori«, poslušal, kako veter prepeva različne pesmi – in ob samotni sveči božičeval – drobno, v veselje vrženo človeško bitje. – Nisem ga sicer poznal bogve kako podrobno, toda zdelo se mi je čisto njemu podobno, kajti v njem ni domovala le lepota, temveč tudi filozofija. Tak vtis sem imel že od prvega naključnega srečanja z njim – o bog, saj tega je že skoraj pol stoletja! – ko smo se ob koncu nekega zlatomacesnovega dneva zbrali pri rajnki Angelci na Velem polju. Povečerja smo njene žgance in kar je še imela; večer je bil čist in jasen, blag, tih in ljubezljiv in bilo je očitno, da bo ponoči nad Julijce priplaval tudi mesec. Kredariški Džoni je že v globokem mraku pripravljal dol dve gorohodski gospodični, ki sta hoteli naslednjega dne po Mišeljki dolini na Hribarice in sta ga očitno pripravili do tega, da jima bo kazal pot. Potem je bil v kotu dolge velopoljske sobe še moj ljubeznivi in ljubi profesor, takrat že kolega Tine Logar, in malo proč majhen mož, skuštranih, gostih las in živega pogleda, z usti, narejenimi tako, da jim ne bi prisodil prevztrajnega molčanja. Zdelo se mi je, da ga od nekod poznam – in res sem ga, s fotografij, bil je »Jakec«, moj občudovanec, odkar sem za eno svojih prvih plač kupil *Svet med vrhovi* in kasneje še *Raj pod Triglavom*. Z Jakcem ni bilo težko navezati besede, in že smo »udarili stransko debato«. V precej pozni uri, ko je Angelca že hotela spat, nas je vse povabil ven gledat Koštrunovec in Mišelj vrh, kako kot zadavljena riba strmita v nebo; ponoči je pogled še bolj skrivnosten, ker temne sence zakrivajo vse zemeljske podrobnosti: sfinga večnosti in nerazumljivosti. Strmeli smo tja gor in vsaj meni je res bilo za hip, kot da slišim, o čemer je Jakčevemu soimenjaku in sorodniku Joži Čopu v spominsko knjigo napisal Oton Župančič:

*V slovesnih krogih, široko razproženih, zbrani leto in dan nekaj mrmrajo velikani ...*

Ko je naslednje jutro videl, da prenašam nekaj fopaparatu podobnega, bila je pohlevna pa prijazna vzhodnonemška *werra*, marsikdo iz moje generaci-

je jo ohranja v blagem spominu, me je pobaral, kakšen film imam v njej. Kakšen film neki, sem pomislil – takrat sta se dobila samo bledečni *orwo* ali pa vijoličasta *ferrania* – barve so seveda bile, prida jih pa ni bilo. Jaka Čop se je ob pojasnilu zresnil in tudi malce vznemiril; skoraj ukoril me je, da se s temi filmi niti ne sme matirati aparata. Danes razumem, česar takrat nisem: fotografski aparat je človekov najbližji prijatelj, v njem se prijateljstvo sploh uresničuje; bodi zato z njim dober, ker je tvoja družina, ne ponižuj ga s početjem, ki ga ni vredno. – Joža Mihelič piše in govori, da je Jakec zlasti v mlajših letih bogvekolikokrat odkolovratil čez mejo v Trento, da bi slikal, pa je imel na filmu v kameri (»kamrici«) morda samo še po dva prazna »prostorčka«. Potem pa je izbiral in izbiral, premikal in prestavljal, sebe in aparat, tehtal in vnedogled čakal prave svetlobe, da bi bila na koncu slika vredna aparata in filma. Da ne bi trpele prijateljstvo. Tudi do »hribov«, ki so vredni še mnogo več kot največja potrpežljivost in najboljši fotograf.

Mogoče se je zdaj, ko njegovega telesa ni več, kot spomin utaboril v tistem starem, samotnem, jama-sto obokanem bivaku na Brinju, ki ga je ohranil na sliki, in tuhta prednike tja noter do učenega Ovsenekovega gospoda iz rodne Žirovnice, največjega Prešernovega prijatelja, ali Kresnikovega/Kersnikovega profesorja. Mogoče mu Joža, ki je že kar nekaj let tam, pripoveduje svoje gromozanske šale. Iz brezčasja zreta v čas, iz brezprostora v prostor nad Vrati pod Triglavom; in nad njim. Kaj pa vemo, kaj res prinese smrt! – Ampak vsaj to vemo, kaj je prineslo življenje: Čopovemu Jakcu ničkoliko najrazličnejših gorskih poti, sončnih, sneženih, zimskih in cvetnih, pa brez izjeme najlepših; darovalo mu je priložnost, da je vse to razdelil še med ljudi.

Tudi zanj velja, da bodo poslej o njem govorili kamni (*te saxa loquuntur*), govorili pa bodo tudi sijajni venci hribovskih slik, njegovih otrok, njihova tiha očarljivost ne bo zlepa presahnila. Lepo mi je, da sem poznal oba, Jožo in Jaka – resda malo na daleč, pa vendarle; vsak zase sta že za živega postala svojevrstni legendi – eden plezalska in drugi umetniška. Ne umre namreč vse s smrtjo. ◉

Naša smer

# Slapovi v Peklu

Klasika za popoldanske sladokusce



Besedilo: Matic Redelonghi  
Fotografija: Petra Redelonghi



Letošnja zima je res nekaj posebnega. Še nikoli nisem pri lednem plezanju dostopal - v supergah, letos pa bi lahko vsaj trikrat. In ob mrazu, s kakršnim nam je postregla zima, je v začetku sicer nastalo bolj malo slapov, tisti, ki pa so, so bili toliko bolj hvalevredni. In res po nekaj zaporednih vikendih obtolčenih prstov (nikar ne verjemite, da krivina na orodjih res deluje tako, kot pravijo) in mokrih vrvi že komaj čakaš, da bo enkrat vsaj pošteno snežilo in bo prenevarno zlesti iz postelje. Mmmmm! Ampak ni bilo tako - vse do zadnjih dni, ko je odjuga naredila svoje in je marsikateri prej zelo dobro narejeni slap postal prenevaren. Ampak vseeno, ko imaš dovolj tresenja na konicah cepinov, navijanja v meča in cepinovitih oklov, ki tako dobro primejo ravno tedaj, ko imaš že tako težave sam s seboj, potem jih pa še ne moreš izruvat, si zaželiš nekaj »lagano sportskega«.

Slapovi v Peklu sodijo med tiste, ki niso nared ravno vsako zimo. Vsaj ne tako varno preplezljivi kot letos. Večkrat sem že stal pod prvim in gledal neke osnutke ledu, ki so nastajali ob močnem curku, ter potem šel na enourni izlet naprej po dolini. No, letošnja zima je bila na vso moč ustrezljiva in je tako naredila v dolini Pekla štiri dokaj resne slapove, vmes pa še mnogo manjših. Eno zadnjih hladnih nedelj sva se popoldne odpravila proti Borovnici in naprej po znani cesti proti gostišču v Peklu.

Poleti je v dolini pet slapov, vendar prvi redkokdaj zamrzne (nisem prepričan, če sploh kdaj) in tako je tisti, ki je širšim množicam znan kot drugi, v plezalski govorici dobil ime prvi. Do njega

dostopimo kar po poti, tik pred njim levo čez brv, nato pa v tolmun pod slap.

Še ena (bolj psihološka) razlaga, zakaj tu še nisem plezal, je ta, da je v starem vodničku (avtorjev Eda Kozoroga, Francija Savenca in Igorja Škamperleta iz leta 1987) ta tura ocenjena s VI-. Ko sva na vrhu stopila na pot, sem se prepričal, da sta I in V zamenjana. Prvi so tukaj led opazili Rok Kovač, Lidija Painkiher in Andrej ŠkaFar, sedaj že davnega leta 1981, natančno osem dni za njimi (18. 1.) pa sta se šla o tem prepričat še Tone Palčič in Bor Štancar. Samih slapov se nabere za dobrih sto metrov, celotna tura pa je kar dolga, saj moraš vmes prehoditi celotno dolino do vrha in splezati mnogo različno dolgih skokov, med katerimi je nekaj že kar pošteno strmih. Najtežji odstavki se komaj dotaknejo navpičnice, ostalo pa je precej bolj položno, do 60 stopinj. Posebno pozornost je treba nameniti še tolmunom. Nekaj jih je na debelo zamrznjenih, precej kopnih, še več pa tistih, ki sumljivo pokajo, ko se dotakneš ledu, ki jih pokriva. Tako je treba včasih uporabiti tudi malce znanja drugačnih plezalnih veščin s cepini in derezami. Ko premagaš še zadnje ledne strmine, vidiš nad seboj most, pod katerim se nekako skobacaš na pot. Jaz sem se strmega brega lotil že malo prej in z »grass toolingom« in »wood toolingom« dosegel betonsko ploščo poti, kamor pa se oklo ni in ni hotelo zapičiti.

Ampak pojdemo lepo po vrsti. Prvi slap premagaš v pol raztežaja. Lotiš se ga z leve, potem greš malo proti desni in tik pod vrhom spet v levo, do tolmuna. Tukaj te lahko opazuje več parov radovednih oči mimoidočih, saj pot pote-



ka povsem zraven slapu. Takoj zatem sledi drugi slap, ki je precej manj strm in bolj enakomeren. Zgoraj te čaka nekaj v led okovanih debel, tako da varovanje ni vprašljivo. Potem nekaj časa hodiš, premaguješ lažje skokce, med njimi sta dva malce težja, ampak kratka, potem pa se znajdeš v nekakšnem kotlu. Stojiš na veliki ledeni ploskvi, pred teboj pa zija tretji slap (poleti četrti). Ta je najtežji, čeprav letos ni dosegel čiste vertikale. Lotil sem se ga kar »en Face«. Naravnost navzgor, potem pa sem malce odvijugal levo in nato desno, vmes zavil dva ledna vijaka (da se lažje diha), na vrhu pa me je pričakal malce neugoden, tanek led, pod katerim je razločno žuborela voda. K sreči je postalo že tako položno, da sem imel cepina bolj za lovljenje ravnotežja kot kakšno resno obešanje, in tako mi tudi led ni hotel nič hudega. Takoj za njim je bil strmejši skok, pod njim pa malo manj zamrznjen tolmun, katerega je Petra suvereno prečila, jaz pa se nisem hotel kopati, zato sem se prav neugledno plazil po gladki, spolzki skali ob robu in hlatal s cepini za ledom. Zgoraj sva se razvezala in odvihrala naprej po strugi proti zadnjemu slapu. Občutek, ko takole opremljen iščeš prehode med skalami in vejevjem, je nes izjemen. Še posebej zato, ker tega dela struge poleti ne vidiš. Sem ter tja ti ledena skorjica počí, včasih pa si tega ne moreš privoščiti, ker so nekateri tolmuni lahko že zavidljivo globoki. Bolj kot samo plezanje me je ta dan navdušilo samo »Deliverance« vzdušje celotne ture. Manjkal je le mož z bendžom na mostu. Zadnji slap sva splezala kar nenavezana, saj s svojimi 50 stopinjami ni kazal pretiranih težav. Na žalost je višje ledu malo zmanjkalo in večkrat so se

pod oklom zakresale iskre, ko sem premočno udaril, misleč, da tolčem v kaj mehkejšega, tam pa je bila le skala.

Sestopiš kar po markirani poti, ki vodi, gledano v smeri toka, najprej po desni strani, tam, kjer se dokončno končajo vsi skoki tretjega slapu, pa prečka na levo. Od tu je pot tudi bolj vidna in jo je zato lažje najti.

Vsa varovališča so bila več ali manj na deblih, ukleščanih v led, vmes pa sva zavila le dva vijaka v tretjem slapu. Bolj kot bogata izbira vijakov je potrebnih nekaj daljših zank, vrv pa bi zadoščala tudi 50-metrška. Ker se dobro poznamo in vemo, da se odpravimo tja, kar imamo pred nosom, zadnji trenutek (recimo po kosilu), je koristno imeti v žepu tudi čelno svetilko, sicer pa celotna tura traja nekako dve do tri ure. Pa srečno!



## Še nekaj biserov leta 2001

Poleg nekaterih vzponov, ki smo jih v naši rubriki že omenili, je bilo lani opravljenih še nekaj izjemnih, ki spadajo v sam vrh tako po težavnosti kot načinu vzpona. Tako sta Italijana Rolando Larcher in Roberto Vigiani prosto ponovila svojo smer iz poletja 2000 – La Larcher Vigiani, ki poteka v jugozahodni steni Marmolade. Za ponovitev sta potrebovala samo 12 ur, težave se gibljejo do 8a, skala v smeri pa je izvrstna. S to smerjo se pričena novo obdobje tudi v Marmoladi. Italijan Kurt Astner je prosto ponovil smer Akut v severni steni Zahodne Cine. Smer je

prvič preplezal z Urbanom Tiesom avgusta 2000. Petsto metrov visoka in 15 raztežajev dolga smer čez eno najatraktivnejših sten v Evropi ima težave do 8a, obvezno pa je treba plezati 7b. Devet dni pa je Februarja 2001 trajal solo prvenstveni zimski vzpon čez zahodno steno Druja, ki ga je opravil Jean-Christophe LaPaille. 1100 metrov granita, težave pa dosegajo tehnično stopnjo A5. Izredno, vendar tega nikar ne poskušajte ponoviti! V toplejšem času in toplejših krajih pa je Američan Chris Sharma dokončal svoj nekajletni projekt. Smer Biographie je sestavljena iz dveh delov. Spodnjemu z oceno 8c+ je Sharma dodal še 20 metrov 8b+. Težavo je predstavljala ponovitev celotne smeri skupaj. Po nekajletnem delu in številnih padcih na koncu smeri je Sharma na začetku lan-

skega poletja končno uspel in si oddahnil. Ocene smeri ni dal, govori se o 9b (?), zagotovo pa je zelo zelo težko. In še ena bolj hladna za konec, tokrat spet italijanska. Mauro Bole – Bubu je poskrbel za dvig nivoja tudi v kombiniranih smereh (led – skala). Nad Valsavaranchem je preplezal skoraj nepredstavljivo Mission Impossible, smer, ki po začetnem 20 metrov visokem lednem delu poteka čez gladek in 15 metrov dolg skalnat previs. In če Bubu pravi, da je bilo zelo težko in da kaj takšnega do takrat še ni plezal, potem ... Ponovil je veliko najtežjih kombiniranih smeri, nekatere celo na pogled. Mission Impossible ni ocenil, zagotovo pa bodo ponavljalci (če bodo in ko bodo) povedali, kako je s tem. Mogoče M11!? In Bubujeva sezona kombiniranega plezanja je prav sedaj v teku. (BS)

## V Patagoniji

Zlatko Koren, Vasja Košuta in David Pehnc se pozno jesen izkoristili za obisk Patagonije. Takrat je tam sicer še pomlad, vendar je bila njihov cilj smer Supercanaleta v Fitz Royu (3405 m) in upali so, da bodo pred glavno sezono zanj primerne razmere. Kmalu po prihodu so se odpravili v smer, preplezali 1300 metrov, nato pa jim je nadaljevanje preprečilo poslabšanje vremena. Po izboljšanju so se odločili, da preplezajo novo smer v sosednjem Mermozu (2732 m), in sicer severni raz,

ki poteka z ledenika Fitz Roy Norte. Najprej so 9. in 13. novembra preplezali prvo polovico smeri in pritrdili vrvi, po daljšem obdobju slabega vremena pa sta 23. novembra Koren in Košuta preplezala smer do vršnega grebena desno od vrha, kamor pripelje iz vzhodne stene Slovenska smer iz leta 1983. Pehnc se je zaradi težav z nogo vzponu odpovedal. Razmere niso bile najboljše, saj je prejšnji dan snežilo, prav tako je pričel sneg naletavati med njunim vzponom, bilo je tudi hladno. Naslednji dan ob 4. uri zjutraj sta bila nazaj pod steno. Tisoč metrov visoka smer je ocenjena VI+, A0/IV-V, 40-70 stopinj. (BS)

## Na Aconcaguo

Na najvišji vrh Andov in obeh Amerik – 6959 metrov visoko Aconcaguo so se v drugi polovici januarja odpravili Dušan Rauter, Mirko Renčelj, Boris Strmšček in Miran Zemlič iz Alpinističnega odseka akademskega planinskega društva Kozjak iz Maribora, pridružili pa se jim bodo še Stanko Fekonja, Drago Lipič, Jože Ornik in Ivan Župec iz Planinskega društva Hakl iz Svete Trojice ter Kazimir Perko iz Planinskega društva Ormož. V

načrtu imajo vzpon po Normalni smeri in/ali čez Poljski ledenik, kar bo odvisno od razmer, seveda pa se bodo poskušali povzpeti še na kakšnega od okoliških vrhov, predvsem v okviru aklimatizacije. Če bo vse po sreči, bo z njimi na vrhu tudi Planinski vestnik. Njihov pot bo mogoče spremljati (kolikor bo to mogoče) na strani <http://laoplinox.unimb.si/kozjak> in tudi na spletnih straneh Planinskega vestnika. (BS)

## Dama v 8c+

Španka Josune Bereciartu preseneča z vse težjimi vzponi. Potem ko je v španskem plezališču Onate preplezala smer Honki Mix – 8c+, je oktobra v italijanskem Andonnu v vsega petih dneh preplezala smer Noia, nekakšno testno 8c+ in eno najpopularnejših v Italiji. Sicer pa ima poleg težkih vzponov z rdečo piko za seboj tudi odlične vzpone na pogled, med katerimi sta celo dva z oceno 8a+. Za Noio pravi, da je brez dvoma ena najlepših linij, ki jih je do sedaj preplezala. Prvi jo

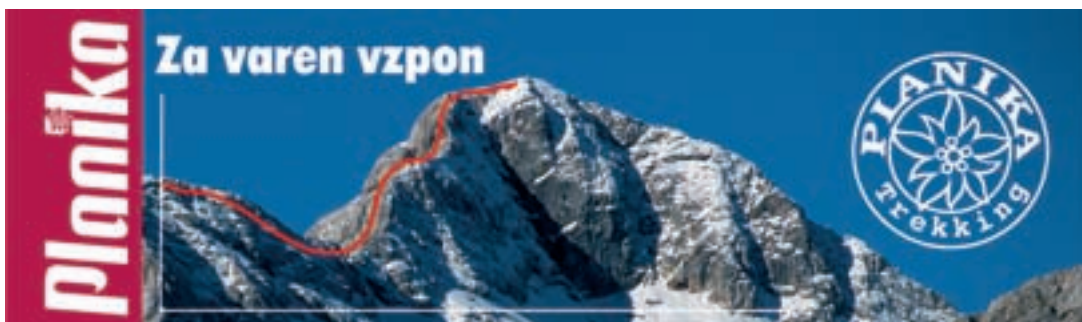
je leta 1993 preplezal Severino Scassa, dolga je 30 metrov in izredno vzdržljiva, sestavljena pa je iz 55 gibov. Josune je opravila deseti vzpon v smeri. (BS)

## Alex Huber spet prosto čez El Cap

Potem ko je za Alexandrom Huberjem že nekaj prostih vzponov čez slovito steno El Capitana v Yosemiteh, je zadnjo jesen spet preživel v ZDA. S soplezalcem Maxom Reichelom sta najprej preplezala kombinacijo smeri Salathe, Albatross, Son of Heart in Heart Route z nekaj novimi variantami. Huber se je nato še trikrat vrnil v smer in naštudiral najtežja mesta, 3. oktobra pa je s soplezalcem odšel v steno in celotno smer ponovil prosto. Vrh stene je dosegel 5. oktobra zjutraj po manj kot 48 urah. Smer je visoka 1000 metrov, dolga 35 raztežajev, najtežji so ocenjeni z 8a. Smer oziroma kombinacija smeri se imenuje El Corazon. (BS)

## Razglasitev najboljših v letu 2001

Konec januarja je v Solčavi Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije slovesno podelila nazive najboljšemu alpinistu, alpinistki in alpinističnemu smučarju. Izbor je bil narejen na podlagi glasovanja alpinističnih kolektivov ter Komisije za alpinizem. Lovoriki najboljših alpinistov sta tako kot v letu 2001 ponovno dobila Marko Prezelj in Tina Di Batista, za najboljšega alpinističnega smučarja pa je bil izbran Viki Grošelj. Pred razglasitvijo in po njej se je odvijalo prvo tekmovanje za državno prvenstvo v lednem plezanju. Pomerilo se je kar 60 plezalcev in plezalk. Rezultati: moški: 1. B. Leskošek (AO Matica), 2. T. JakoPčič (AAO, Dumo, Promontana), 3. A. Marenče (AO Kranj), ženske: 1. T. Di Batista (AO Matica, Dumo), 2. N. Kopčevar (AAO), 3. M. Žerjav (AO Matica). (VH)



## Oddaja Gore in ljudje se vrača na ekrane

Vodstvo TVS je pod pritiskom javnosti obljubilo, da bo oddaja **Gore in ljudje** kot redna mesečna oddaja o gorah v programu TVS ponovno uvrščena v letu 2003. V letu 2002 bo Marjeta Keršič Svetel, njena idejna snovalka in urednica, naredila štiri dokumentarce o gorah, ki pa ne bodo del Gora in ljudi, ampak štiri zaključene oddaje po predloženem scenariju.



## Obvestilo dopisnikom

Dopisnike Planinskega vestnika, katerih tekste in fotografije smo objavili, prosimo, da na naslov [meta.vukic@pzs.si](mailto:meta.vukic@pzs.si) (oziroma na Planinski vestnik, Planinska zveza Slovenije, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana) pošljejo naslednje podatke: ime in priimek, naslov, EMŠO, davčno številko, banko, številko tekočega ali žiro računa.

Podatke potrebujemo zaradi nakazil honorarjev.

# RADIO OGNJIŠČE

*Doživetja  
Gora in narave*

*Vsak četrtek ob 10.15*

## S tiskovne konference Gorske reševalne službe

### Delo Gorske reševalne službe Slovenije v letu 2001

Člani GRSS so leta 2001 na 260 akcijah reševali 284 ponesrečencev, na terenu so prebili 8948 ur, v 123 akcijah je sodeloval helikopter, v 156 zdravnik, 32 osebam ni bilo več pomoči, od tega jih je v gorah umrlo 21. Med vzroki nesreč je na prvem mestu padec (114), sledijo zdrs (57), nepoznavanje terena (52), 40 planincev je zašlo, 23 jih je bilo telesno preslabo pripravljenih, 19 pa bolnih. Reševalci so v treh primerih izdali račune, od tega je v dveh primerih šlo za opita planinca.

### Nekaj nasvetov in opozoril GRSS za varno hojo pozimi:

Obiskovalcem svetujemo in jih opozarjamo, da se v planine in gore podajo le primerno opremljeni za zimske razmere (cepin, dereze, čelada). **Smučarske palice na poledenem terenu ne nudijo opore.** Pomembno je tudi, da to opremo znate uporabljati. V gore se podajte z gorniški izkušnjami, upoštevajte nasvete in opozorila. Izberite si planinsko turo glede na vašo psihično, fizično pripravljenost in zdravstveno stanje. Bolniki s kroničnimi boleznimi se pred turo posvetujte z zdravnikom. Pred odhodom na turo preverite vremensko napoved, v zimskem času še debelino snežne odeje in stopnjo nevarnosti snežnih plazov, v letošnjem letu tudi poledenost poti. Pri hoji uporabljajte ustrezno obutev ter osebno zaščitno in tehnično opremo (zaščitno čelado in komplet za samovarovanje, cepin in dereze). Pred turo doma preverite, da oprema ni poškodovana ali izrabljena. O nameravani turi in času trajanja obvestite domače. Vpisujte se v vpisne knjige na vrhovih in v planinskih kočah. Gorski reševalci vas bodo tako v primeru, da se izgubite, hitreje našli. Domači, ki obveščate o nesreči, natančno navedite kraj, kamor so odšli gorniki.

### Ob 90-letnici GRSS

V počastitev 90-letnice Gorske reševalne službe Slovenije bo osrednja prireditev 15. junija 2002 v Kranjski Gori. Tega dne bodo izvedene naslednje aktivnosti: dopoldne izleti po okoliških gorah v spremstvu članov GRS, razstava in prikaz reševalne opreme, razstava nagrajenih fotografij na temi Reševanje v gorah ter Človek in gora, okrogla miza veteranov GRS, novinarska okrogla miza, spominska svečanost v Malem Tamarju in srečanje gorskih reševalcev z družinami. Odbor za pripravo praznovanja je že razpisal literarni natečaj za učence osnovnih šol z naslovom Srečanje z gorskimi reševalci in njihovim delom. V okviru praznovanja je/bo GRSS izdala knjige Osnovna tehnika GRSS Pavla Omana, Križemkražem po gorah Pavla Šegule, Reševanje v Kamniških Alpah Franceta Malešiča s sodelavci in informativni bilten o GRSS, Postaja GRS Kranjska Gora pa je izdala koledar z gorsko reševalno tematiko.

Vladimir Habjan



## Mangart ali Mangrt

*Odmev na članek o plazu v dolini Koritnice*

V novembrski številki Planinskega vestnika sem prebral članek z opombo, da uredništvo ne more (ali mogoče ne sme – kakor se vzame) objaviti v javnosti imena gore Mangart kot Mangrt, pač pa le kot tu prvozapisano obliko.

Ker sem po eni strani Primorec, po drugi pa Zasavec, sem se odločil, da napišem odgovor na ta pripis na koncu članka. Večini Slovencev je znano, da prebivalci Posočja res uporabljajo ime Mangrt. Ker pa veliko potujem po Sloveniji in se srečujem z ljudmi od Prekmurja (Porabja), Koroške, Kozjanskega do Istre, venomer slišim obe varianti, ne da bi bil ob tem kdor koli prizadet. Ob velikih količinah planinskega, etnološkega in slavističnega gradiva, ki ga premore moja mala knjižnica v dnevi sobi, sem kaj hitro našel več variant oblike zapisa »spornega« imena.

### Zemljevidi

Začel bi z zemljevidom, ki datira v letu 1668 in je objavljen v knjigi Soča (Od izvira do morja, avtor Zorko Fon) (op. ur.: avtor nam je poslal kopije večine citiranih virov, ki pa jih zaradi prostora ne objavljamo). Na njem je ime gore zapisano kot MONHART MONTE. Preselimo se malo bližje v sedanost in si pogledimo Slovenijo na vojaškem zemljevidu 1763-1787 (1804) v tretjem zvezku – sekcija 130. Na njem je lepo razvidno napisano ime MONHART ODER in zraven pripisano MANGART (Veliki Mangart oziroma Man-

gart). Iz leta 1937 je javnosti dostopen zemljevid, na katerem je označena meja med Italijo in Jugoslavijo v tem letu. Ime je zapisano – kako drugače kot – MONTE MANGART. Gora je bila v obdobju italijanske zasedbe Primorske v celoti na italijanskem ozemlju. Iz tega izseka zemljevida je lepo razvidno, kako so bili Italijani pridni in dosledni pri prevajanju imen slovenskih gor v svoj jezik, ko človek ne ve, ali bi se smejal ali zjokal. Leta 1982 je pri Tabaccu izšel zemljevid jugozahodnega dela Karnijskih Alp. Na ovitku zemljevida je v sekciji 019 vidno ime MANGART. Leta 1988 je družba Michelin et Cie v italijanskem jeziku izdala zemljevid celotne Italije v merilu 1:1.000.000. Ker zajame tudi precejšen del Slovenije, so na tem delu lepo poimenovani kraji in gore, med drugim tudi MANGRT. Vsa imena krajev, ki jih zajame karta na ozemlju Slovenije, so izpisana v slovenščini. Zemljevid Planinske zveze Slovenije, Kranjska Gora z okoličico (1:25.000, 1989), zapiše M. KORITNIŠKI MANGRT oziroma dalje MANGRT. Planinska zveza je leta 1995 izdala zemljevid Triglavski narodni park (1:50.000) in na njem uporabila zapis V. MANGART, MANGARTSKA KOČA, MANGARTSKO SEDLO ... Atlas Slovenije, ki je izšel leta 1985, pa uporablja naziv V. MANGRT, MANGRTSKA KOČA ... Isti atlas, ki je izšel leta 1996 (dopolnjena izdaja), pa že uporablja V. MANGART, MANGARTSKA KOČA ...

### Vodniki

Različni planinski vodniki in planinske knjižice tudi uporabljajo obe varianti. Vodnik Razširjena Slovenska planinska pot (Dobnik, 1993) nam ponudi zapis MANGRT z opombo. Ravno ta-

ko Dobnik uporabi ime MANGRT v publikaciji Vodnik po planinskih postojankah (1994). V Koledarčku Planinske zveze Slovenije za leto 2000 je zapisano ime KOČA NA MANGRTSKEM SEDLU. Enako se pojavlja MANGRT v Dnevniku s slovenske planinske poti (PZS, 1998). David Ipavec v knjižici Slovenski dvatisočaki (1999) uporabi naziv VISOKI MANGART.

### Enciklopedije in leksikoni

Krajevni leksikon Slovenije (1. del, 1968, str. 412-413) uporabi za naselje ime LOG POD MANGRTOM in dalje MANGRT, MANGRTSKI POTOK.

Krajevni leksikon Slovenije (1995) že uporablja naziv LOG POD MANGARTOM, kar lahko sklepamo, da bi tudi goro nad to vasjo lahko poimenovali MANGART.

V Enciklopediji Slovenije piše MANGART, tudi MANGRT, MANGARTSKA KOČA, MANGARTSKO JEZERO in MALI MANGART.

### Razni avtorji

Grego v reviji Gea (12/92) piše o dolini Koritnice in njeni zgodovini. V svojem članku dosledno uporablja naziv MANGRT oziroma LOG POD MANGRTOM. Komac v reviji Grič (34/01 in 35/01) piše MANGART, LOG POD MANGARTOM ... Čeprav je verodostojnost takšnega njegovega zapisa bolj malo verjetna.

Rutar v svoji Zgodovini Tolminskega (1882) omenja goro kot MANGART in njeno rimljansko poimenovanje MONS PICIS (str. 8). Uporablja pa za ime vasi v dolini ime LOG POD PREDELOM (str. 219). Vemo, da je bil Simon Rutar doma s Tolminskega in je zelo podrobno opisal te kra-



je v več knjigah. Priporočam natančno branje vseh njegovih del.

Ravno tako Rutar uporabi v knjigi Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska (1892, str. 20-21) naziv MANGARTOVO OBGORJE, MANGART ...

Candolini (1999, Tihote sovzočja, str. 114-120) uporabi v svoji štirinjezični knjigi za ime gore besedo MANGART – vendar le v italijanskem, nemškem in angleškem jeziku. V slovenščini pa jo imenuje MANGRT.

Malce nam da v razmislek branje knjige TIGR (Cencič, zbirka Premiki, 1997), predvsem od strani 33 do 38.

Primorske novice že vseskozi uporabljajo naziv MANGRT, MANGRTSKI ... Saj vemo, da je časopis, takšen ali drugačen, sredstvo za širjenje neke oblike znanja in vednosti.

Toponišič (ki je med Slovenci napravil že veliko zdrah – pa pustimo sedaj to) poimenuje goro MANGART.

## Planinski vestnik

Da se vrnemo nazaj k Planinskemu vestniku. Dr. Henrik Tuma je v Planinskem vestniku v letih 1928-31 objavljajl imenoslovje v Alpah. Goro nad Koritnico imenuje MANGRT, jezera v dolini pa MANGRTSKA ali KLANŠKA JEZERA. Glej tudi Planinski vestnik 1935, str. 141.

V Planinskem vestniku iz leta 1941 (str. 153) zasledimo članek z naslovom Čez Gamzov rob na Mangrt, kjer Avčin dosledno uporablja naziv MANGRT, MANGRTOVA STENA in MANGRTOVA GLAVA. Glej tudi opombo k članku na strani 153.

Wraber v članku Bavški Grintovec (PV 1958, str. 542) imenuje goro MANGRT. V istem letniku zasledimo na strani 564 novičko o MANGRTU.

In še enkrat v istem letniku zasledimo poročilo Pregled gradbenih investicij v letu 1957. Tu se omenja Planinsko društvo Bovec, ki skrbi za ZAVETIŠČE NA MANGARTU. In nekaj strani naprej preberemo članek o pregledu kapacitete, obiska in nočitev planinskih postojank v letu 1957, kjer je pod zaporedno številko 11 vpisana KOČA NA MANGARTU.

Pa pojdimo v leto 1959, ko je v članku o pregledu kapacitete, obiska in nočitev planinskih postojank v letu 1958 pod zaporedno številko 12 vpisana KOČA NA MANGRTU. Pregled gradbenih investicij v letu 1958 nam ponuja ravno tako naziv KOČA NA MANGRTU.

Iz arhiva gorskih nesreč razberemo, da se je dne 30. avgusta 1958 zgodila nesreča na PREDELSKIH GLAVAH NAD PLANINO V MANGARTU, ponesrečila se je domačinka iz LOGA POD MANGARTOM.

V Planinskem vestniku 1959 lahko na strani 57 preberemo članek Ozebniki okrog Jalovca (ing. Dimnik). Tudi v tem besedilu je nekajkrat omenjeno ime MANGRT (str. 59-60).

## Zaključek

In da zaključimo to pisanijo; predlagam, da vsakdo uporablja tisti naziv za poimenovanje gore, ki mu je ljubši. In če avtor nekega besedila prosi, da se objavi tako, kot sam želi, prosim, naj se to tudi dosledno upošteva. Toliko lepih kotičkov je po Sloveniji in vsi imajo pre-

krasna imena (uradna, domača ...), da se mi zdi za malo, da se sedaj pripravimo na naš lastni račun in s tem delamo Slovenci sramoto sebi in vsem obiskovalcem gora, hribov, planin ... Če se bodo polemike na to temo še nadaljevale, bomo odprli javno zbiranje predlogov za ponovno poimenovanje gore na željo ljudstva. Tu pa ne bosta smela biti na voljo niti MANGRT in niti MANGART.

Aleš Mohorčič

## Pripis uredništva

Članek, ki smo ga prejeli skupaj s kopijami skoraj vseh citiranih virov, nam dokazuje, da smo pri uporabi enega ali drugega naziva gore precej nedosledni in da se ta »boj« »bije« že dolga desetletja. V času od objave članka o plazu pod Mangartom (ali Mangrtom) je izšel tudi novi pravopis, v katerem nastopa le ime Mangart. Uredništvo bi z veseljem pritegnilo predlogu g. Mohorčiča in uporabljalo pač ime, ki ga avtor želi. Po drugi strani pa se moramo držati pravopisa, saj želimo upoštevati knjižno normo. Sicer se lahko kmalu najdemo pred novo, absurdno dilemo: Kaj če nam kak nadebudni avtor pošlje prispevek, v katerem zahteva, da za isto goro uporabljamo ime Mangert?

Vsekakor bomo skušali dobiti mnenje Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen pri SAZU, ki bi morala imeti odločilno besedo pri takih zadevah.



## Zahvala

Društvo za lepše življenje z epilepsijo Celje se zahvaljuje uredništvu Planinskega vestnika za objavo, v kateri ste zelo lepo opisali, da so tudi ljudje z epilepsijo sposobni osvojiti vrh Triglava, ter članek objavili v novembrski številki. Zato se vam priskrbo zahvaljujemo ter vam želimo še vnaprej veliko tovrstnih objav ter veliko poslovnih in planinskih uspehov.

S spoštovanjem, lep pozdrav iz Celja!

Rajko Gačnikar, predsednik  
Društva za lepše življenje  
z epilepsijo

delje, moralo je biti nekeje v sedemdesetih letih, je devet dijakov te šole odpeljalo devet učencev iz Centra po manj zahtevni ali po bolj zahtevni poti na vrh Gradiške Ture (Gradiška Tura je vrh, najbližji Plazu).

Žal je to sodelovanje zaradi takratnih političnih razmer zamrlo. Toliko v vednost. V letih približno od 1967 do 1973 sem bila tajnica PD Vipava in takrat je bil prof. Otmar Črnilogar predsednik.

Nada Kostanjevic

## Kdo je prvi še živeči naročnik?

Srečno vsem okrog revije, ki potuje v tretje tisočletje. Berem Planinski vestnik št. 12 in hrepenim po hribih ... Nestrpno pričakujem prvo številko Planinskega vestnika v novem letu. Posebna osebna izkaznica (moderneje je reči identifikacijski dokument) je to za nas, ki s ponosom in spoštovanjem izgovarjamo vse izraze, ki izvirajo od gora – vse polno jih je.

Vidim, da bomo istočasno z evrom dobili tudi nov Planinski (v praksi Gorski, v tradicionalno-kulturni obliki še vedno Planinski) vestnik: življenje gre naprej. Kot naročnik bom stopil v njegovo življenje kot petinpetdesetletnik – od 1. 1. 1948. Porečete: lastna hvala, cena mala. In vendar: ali se ne bi spodobilo že v prvih mesecih prinesiti bralcem naslednjih podatkov: kdo je prvi še živeči naročnik; koliko je naročnikov iz prvega, drugega, tretjega itn. leta, najstarejšega seveda, ki jih vodite v seznamu naročnikov; kdo je po starosti najstarejši naročnik; kdo je

po starosti najmlajši naročnik; koliko izvodov Planinskega vestnika pošiljate v zamejstvo med izseljence. Pa še se najde zanimivih vprašanj. Novemu odboru iskreno želim uspehov na vseh višinah udeleževanja!

Vinko Božič

P.S. Rojen sem leta 1932.

*Pripis uredništva: Tudi uredniški odbor so zanimali odgovori na postavljena vprašanja. Zato smo pobrskali po naši evidenci, ki se nahaja na PZS. Žal se je izkazalo, da prav veliko odgovorov ne moremo dati. Odkar se namreč vodijo naročniki računalniško, ni več podatkov o letu začetka naročništva.*

## Plezanje invalidnih otrok

Z velikim zanimanjem sem v zadnji številki Planinskega vestnika prebrala članek o plezanju invalidnih otrok iz Centra v Vipavi. Res so zelo dejavni kot planinci in sedaj tudi kot plezalci. Prav je, da povem nekaj za nazaj, žal nimam ničesar dokumentiranega in povem le po spominu.

Inštruktorji – razen Borisa – so bili takrat vsi še otroci. V letih od 1967 do nekako 1970 ali kasneje se je razvilo – bolj ilegalno – vzorno sodelovanje med takratno Srednjo versko šolo (iz katere se je razvila kasneje Škofijska gimnazija) in Planinskim društvom Vipava. Predsednik društva je bil profesor v tej šoli, duhovnik Otmar Črnilogar. Bil je pobudnik izgradnje manj zahtevne in druge, zavarovane poti na Gradiško turo, kjer so tudi dijaki tedanje SVŠ izdatno pomagali. Neke ne-

## Vrnimo gori njeno pravo ime

Verjetno ni obiskovalca Bovškega, ki ga ne bi pritegnil pogled na markanten koničast hrib, ki na jutranji strani mesta kipi v nebo. Ta gorski rog, ki mu zaradi ošiljene oblike in podobnosti z znamenito švicarsko goro pravimo tudi »bovški Matterhorn«, je za mnoge prijatelje narave in gora tudi nezadržen izziv in vaba za vzpon. Z veseljem sem se večkrat povzpел na to lepo goro in užival čudovit razgled na dolini Koritnice in zgornje Soče ter prelestni okoliški gorski svet; še prav poseben užitek pa je razgled z dominantnega vrha, kjer sem se počutil kot »kralj na planini visoki«, kot je vneseno pel Simon Gregorčič.

In ta lepa gora naj bi bila oziroma se imenovala Svinjak. Že pred desetletji, ko sem prvič slišal to ime, sem se začudil, s čim si je gora »zaslužila« to



ime, saj imena gora podobno kot krajevna imena po pravilu izražajo kakšno pomembno značilnost gore, kraja. Še bolj sem se takšnemu poimenovanju čudil, ko sem goro obiskal in jo temeljiteje spoznal.

Pred tremi leti sem se pri ponovnem obisku gore v izhodiščnem kraju Kal – Koritnica pogovarjal s starejšim vaščanom. Lepo in dobro se je pogovarjati z domačini, vedno zveš kaj zanimivega in koristnega. Tudi tisti možak je povedal marsikaj o tamkajšnjih krajih in ljudeh; beseda je nanesa tudi na »njihovo goro«, dandanes nelepega imena, kot se je prizadeto izrazil. Zagnano in prepričljivo je navajal, da je gora še v času njegovega otroštva imela bolj pristno in naravno ime **Sovinjak**,

menda po številnih sovah. Naj omenim, da sem tudi v Slovenski Istri pri vasi Abitanti zasledil hrib z istim imenom.

Žilica mi ni dala miru in vrtal sem dalje. Nekaj starejših planinskih prijateljev se je sicer spominjalo imena Sovinjak, a kakšnega oprijemljivega dokaza nisem uspel dobiti. Vse do decembra 2000, ko so bili objavljeni Planinski spisi in imenoslovje dr. Henrika Tume. V knjigi tega znamenitega slovenskega gornika, publicista in narodnega buditelja zasledimo tudi staro pristno ime te naše gore, ko opisuje svoja popotovanja po teh krajih: »Cesta se vzpne na malo planoto pod Sovinjakom, v medvodju Koritnice in Soče, na kateri leži sončna vas Kal – Koritnica.«

Vsekakor je to verodostojen dokaz, da sedanje uradno ime gore Svinjak ni pravilno, čeprav se ga že nekaj časa na splošno uporablja. Menim, da bi v občini Bovec morali sprožiti postopek za vrnitev nekdanjega in pristnega imena gore: Sovinjak. Morda bo kdo vzvišeno navrgel: malenkost, drobnjakarstvo. Za ljudi, ki spoštujejo naravo in naravno in kulturno – tudi jezikovno – dediščino, nikakor ne. Ne nazadnje je ena najlepših in najbolj značilnih podob Bovca ravno s Sovinjakom v ozadju in tudi zato ta svojska gora kot eden od simbolov tega lepega in prijaznega mesteca zasluži zopet svoje pravo ime.

Pavel Pavlovec

## Včasih besede niso dovolj.



www.formitas.si  
fotograf: Buenos Dias



TELEGRAM Z DARILOM ZA NAJDRAŽJE NAROČITE NA BREZPLAČNI  
TELEFONSKI ŠTEVILKI **080 1410**. IZBIRATE LAHKO MED RAZLIČNI  
MOTIVI IN DARILI, KI SI JIH OGLEDJTE NA WWW.POSTA.SI.



Pokličite in naročite telegram  
na brezplačni telefonski številki



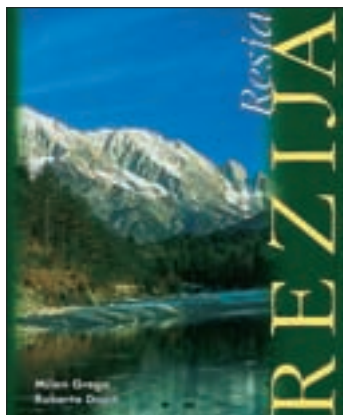
**080 1410**

ali na najbližji pošti.



## Tam pod goro Kaninovo

Milan Grego, Roberto Dapit, **Rezija**, Fotomonografija, Družina, november 2001.



Na oni strani Kanina, obdana od strmih gorskih grebenov, leži dolina – pozabljena, neznaná, skrivnostna. Rezija. Fotograf Milan Grego in pisec besedila Roberto Dapit to dolino zdaj odstirata v imenitni, bogato opremljeni Fotomonografiji Rezija, ki je nedavno izšla pri založbi Družina. Kar devetdeset strani besedila v slovenskem in italijanskem jeziku tudi nepoznavalcu predoči najpomembnejše o dolini (in o sosednji Učji), ki je bila poseljena že pred tisoč leti in ki ima še danes mnogo slovenskega, četudi je današnjih prebivalcev komaj poldrugi tisoč. Značilna govornica, narečje, ki so ga raziskovali mnogi, je tisto, kar dolini daje še poseben čar. Zven, nenevaden, še vedno ohranjen (tudi mladina se v šolah od šolskega leta 1999/2000 spet dodatno uči rezijanščine) se zliva z značilno glasbo. Citirana in bunkula sta inštrumenta, ki se še oglašata po drobnih vasicah v Reziji, nad strmimi grapami, ob ozkih ravnica, ki

so jih prebivalci v zgodovini iztrgali divjim potokom in strmim pobočjem. Pesnica Silvana Paletti je za predlist kot uvod v knjigo, za katero je napisala tudi spremno besedo, prispevala nekaj svojih pesmi v rezijanščini. Roberto Dapit, ki raziskuje predvsem rezijansko govorico, v uvodu pravi, da je na tej mitizirani zemlji, v rezijanskih ljudeh in tleh, še mnogo skritega bogastva. Pred bralce ga je uspel postaviti le delček, vendar je že s tem narejeno veliko delo, ki bo za vedno ohranilo nekaj dragocene zgodovine. Kdo in kako so prišli v tisti svet pod gorami, kdaj in po kateri dolini, kako so si izborili svoj prostor za življenje »tam pod goro Kaninovo«? Kanin, ki v zatrepu doline bdi nad prebivalci, je v njihovi zavesti, saj živijo v njegovi senci. »Oj, gora ti Kaninova, ne morem te pozabiti, jaz te vedno v srcu nosim,« pravi Silvana Paletti.

V pisanju Roberta Dapita stopijo pred bralca zgodovina doline, vključno s cerkveno, ki ji še poseben ton daje samostan v Mužcu (Moggio). Predstavljeni so naselja in zaselki, krajina in poimenovanje posameznih delov, vode, planinske kočice in bivaki, arhitektura, gospodarstvo. Brez prebivalcev pa Rezija ne bi bila to, kar je, zato izvemo marsikaj tudi o njenih ljudeh, zlasti pa o nenavadnem jeziku, na koncu je nekaj strani namenjenih še ljudskemu izročilu teh krajev.

Dolina pa zaživi v polnem sijaju šele v podobah Milana Grega. In ko se na prvi Fotografiji s planine Kanin skozi rumene šope trave, med katerimi že zeleni nova, ozremo navzdol po dolini, vemo, da se ne bomo ustavili do konca knjige. Dolina je stisnjena med strma pobo-

čja visokih gora, ki si jih ogledamo z gorskih grebenov in iz dolinskega dna, v zimi in dehtečem poletju, v podobah barvite jeseni ali prebujajoče se mladici. V vročem poletju se hladimo ob tolmunih Bile, zaidemo v skrite soteske z mogočnimi slapovi, ob igrive brzice, se sprehajamo po planinskih pašnikih, ki so ponekod že hudo zaraščeni. Kljub hudemu potresu leta 1976 je nekaj arhitekturne dediščine še ostalo – kamnite staje, pisani korci na strehah, sončna ura na pročelju hiše, značilni rezijanski ganki na Koritu, arkadni hodniki – vse to je ujelo oko Fotografija in zabeležilo tudi za nas, ki živimo na drugi strani gora. K soncu se iztezajoči zvoniki cerkva (nekaj je novih) in znamenja ob poteh pričajo o vernosti Rezijanov. Tudi ljudskega izročila in nekaterih posvetnih navad v teh krajih niso nikoli opustili. Proti koncu knjige pred bralca, bolje rečeno, ogledovalca stopijo ljudje – brusarji, po katerih je Rezija postala znana tudi v sosednjih dolinah in v svetu, plesalci v pisanih nošah ob različnih praznikih, ljudski godci na citiro in bunkulo, maskare (maškire). Ker pa ni, da bi po teh krajih človek hodil prehitro, nam Roberto Grego na koncu prikaže še nekaj tistih lepote, za katere si je treba vzeti čas – prelestno gorsko cvetje, nenevadne krivenčaste šture, lesne gobe, ivje v borovih vejicah. Tako se skozi vse Fotografije gradivo lepo prepletajo zgodovina, narava in ljudje, trije temeljni kamni, ki so dali Reziji tisto, kar danes je. Dragocen biser z bogato zgodovino, iz katere lahko črpano vsi.

Knjiga je resnično veliko delo, posebej je pomembno, da je obširen tudi pisni del, kar ni



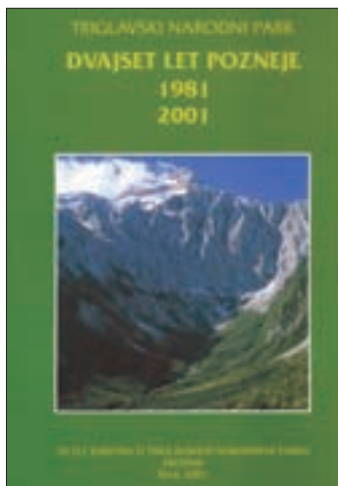
navada pri podobnih delih. Bi pa v opisnem delu vsekakor prišel prav še pregledni zemljevid. Pri nekaterih izrazih, ki jih uporablja Roberto Dapit, ponekod pogrešamo še nekaj dodatne razlage. Posebej bralcem, ki o Reziji berejo prvič in jim je rezijanščina nekaj povsem novega, se bodo verjetno porajala dodatna vprašanja. Kakovost Fotografskega dela je na visoki ravni, tudi reprodukcije, razen drobnih izjem, so zavirljive. Nenazadnje je tudi urejenost Fotografskega gradiva logična in bralca privede preko naravnih in arhitekturnih lepot Rezije do Rezijanov in njihovih navad. Tako kot se bo planinski popotnik razveselil kakšne samotne duše v dolini na »oni strani gora«, ki mu bo pokazala, kje teče »Ta visoka rosojanska«, planinska pot, ki dolino obkroži po gorskih slemenih in pobočjih. Milan Grego, Roberto Dapit in prevajalka Živa Gruden so z imenitno knjigo Rezija iztrgali pozabi del ozemlja, ki ga mnogi ljubitelji gora morda prvič uzrejo prav s Kanina, rezijanske hišne gore.

Marjan Bradeško

## Dvajset let pozneje

Dvajset let pozneje: 1981-2001: 20 let zakona o Triglavskem narodnem parku: zbornik. Uredila Janez Bizjak in Martin Šolar. Bled: Javni zavod Triglavski narodni park, 2001.

Konec lanskega leta, v katerem smo praznovali 20-letnico Triglavskega narodnega parka (TNP), je uprava parka postregla še z zbornikom, posvečenim tej okrogli obletnici. V



njem so zbrani prispevki predsednikov sveta TNP, častnih govornikov na proslavi, predvsem pa številnih domačih in tujih strokovnjakov, ki so s svojim delom in prizadevanji pripomogli k nastanku parka. V zbornik nas povedeta slavnostna govora na proslavi marca 2001 v Zgornji Radovni, prvi ministra mag. Janeza Kopača, drugi pa predsednika sveta TNP, Tomaža Banovca. Spomine na predsedovanje svetu konec 80. let je predstavil prof. dr. Matjaž Kmecl. O strokovnem delu pri nastajanju parka, pa tudi pogledih na nadaljnji razvoj so spregovorili prof. dr. Boštjan Anko, dr. Hans Bibeliether, Marjan Debelak, prof. dr. Matjaž Jeršič, dr. Avguštin Lah in prof. dr. Tone Wraber. O bolj operativnih plateg parka v zadnjih dveh desetletjih sta pisala prejšnja direktorica Marija Zupančič-Vičar in zdajšnji direktor Janez Bizjak. Kroniko nastajanja parka v Julijskih Alpah je podal Martin Šolar iz uprave parka, ponatisnjen pa je tudi članek o zgodovini prizadevanj za ustanovitev parka žal že pokojne dr. Angele Piskernik. Evropske dimenzije sta v poročilu Komisije

za narodne parke in zavarovana območja pri UICN nakazala dr. Adrian Phillips in že omenjeni dr. Bibeliether.

Igor Maher

## Mladina je dejavna

*Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije v letu 2000*, Ljubljana, november 2001.

Sodeč po knjižici, ki se je nekoč imenovala Razpis akcij, je mladina v okviru mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije (MK PZS) izjemno dejavna. Kar 92 strani gradiva, vključno s prijavniciami za razne tečaje, izpopolnjevanja, izlete, tabore in druge prijetne dejavnosti v gorah celovito zaokroži podobo »planinske mladine«. Knjižica, uredil jo je Bojan Rotovnik, tehnično pa Emil Pevec, je pestro oblikovana, popestrijo jo zanimive ilustracije, ponekod nekoliko bolj sproščen jezik, lepo dopolnilo so tudi propagandni vložki, na katerih mladino v goste vabijo nekateri planinski



domovi in kočje. Predstavljeno je planinsko učno središče Bavšica, kjer poteka velik del polnih dejavnosti komisije. Seveda pa je jedro knjižice namenjeno podrobni predstavitvi mladinske komisije, opisu množičnih akcij, tekmovanj, nagrad, vodniških usposabljanj, tečajev, izobraževanj in mednarodne aktivnosti komisije. Del z naslovom Kako izkoristiti prosti čas? je namenjen pregledni predstavitvi številnih konkretnih dejavnosti v letu 2002, z datumi in informacijami, ki jih udeleženec potrebuje za prijavo. In to lahko stori nemudoma, saj so vse prijavnice vpete v osrednjem delu knjižice. Letošnja novost je tudi angleški povzetek večine pomembnejših informacij. Opazno je, da so elektronski mediji stvarnost tudi v planinskih krogih, saj je opisana tudi spletna stran komisije. Knjižici se lepo podajo tudi uokvirjeni izreki in misli različnih planinskih osebnosti, nekoliko moti le to, da so v skoraj enakih sivih okvirjih kot angleški povzetki besedila. Knjižica je vsekakor zelo informativna, prav spodbudna, človeka kar potegne, da bi šel v družbi, skupaj varno v gore (kar je tudi geslo knjižice). In če je v besedilu ali prevodih kakšna napaka, je to le dobronamerno, kot pravi koloFon na predzadnji strani. Knjižica je izšla v nakladi 1507 izvodov – da bi le hitro pošla in da bi kakšno prijavnico mladi še razmnožili. Ponudba je res pestra.

Marjan Bradeško

## Osnovna tehnika Gorske reševalne službe Slovenije

Pavel Oman, Osnovna tehnika Gorske reševalne službe Slovenije, Priročnik za gorske reševalce, izdala in založila Gorska reševalna služba Slovenije, Ljubljana 2001.



Konec leta 2001 je pri Gorski reševalni službi Slovenije (GRSS) izšla knjižica z zgornjim naslovom. Od izdaje zadnjega tovrstnega priročnika je minilo skoraj 12 let – leta 1990 je namreč izšla Tehnika Gorske reševalne službe (Salberger, Korenčan, Senegačnik, Kralj, Sazonov, Rožič). »Pomembni dejavniki pri spreminjanju tehnike reševanja v gorah so novejši, lažji materiali in predvsem vrsta različnih pripomočkov, ki jih proizvajalci ponujajo trgu,« je v predgovoru zapisal načelnik GRSS Dušan Polajnar. Spremenjena tehnika reševanja je torej tista, ki je povzročila potrebo po novem priročniku. Spremenjena tehnika pa je tudi povzročiteljica za bistveno drugačno izdajo, kot je bila zadnja leta 1990. Novi priročnik je namreč

lična publikacija s številnimi odličnimi barvnimi skicami in fotografijami, dovolj trdni listi pa so garancija za včasih vse prej kot ugodne razmere za delo na terenu, ki jih imajo na mnogih vajah gorski reševalci. Njim je priročnik tudi namenjen (ni v prosti prodaji). Največji delež pri priročniku je prispeval inštruktor GRSS Pavel Oman, ki je pod uvodno dvostransko sliko zapisal: »Le-pota gora, čudovite slike, neštete poti so del narave, ki v svoji popolnosti ne dovoljuje, da bi v gorah počeli, kar bi hoteli.« Oman je avtor jasnega in jedrnatega teksta, prispeval je tudi fotografije, skice in prelom. Postopke in tehnike reševanja, opisane v knjigi, je sicer več let izbirala, preskušala in sprejemala izpitna komisija GRSS. Predgovoru (Dušana Polajnarja) sledita kazalo in uvod, vsebina pa je razdeljena na tri dele: Tehniko reševanja v improvizirani reševalni akciji in Osebnostno opremo reševalca v reševalni akciji. Na koncu je seznam literature in virov z nekaj spletnimi naslovi. Priročnik je izšel tudi na elektronskem mediju. Novi učbenik je lepa popotnica slovenskim reševalcem ob 90-letnici GRSS, ki jo praznuje letošnjega junija.

Vladimir Habjan

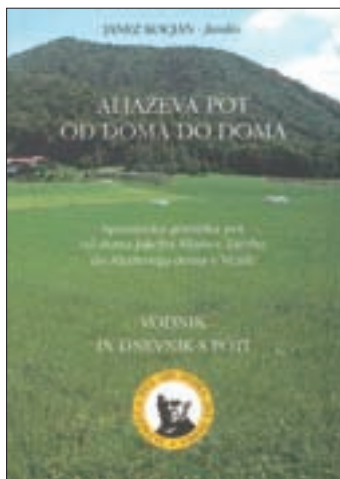
## Aljaževa pot od doma do doma

Poleg Slovenske planinske poti, prve vezne poti ne le pri nas, pač pa v Srednji Evropi nasploh, na desetine planinskih poti v Sloveniji, dela obeh evropskih pešpoti E-6 in E-7, ki



vodi tudi prek našega ozemlja, ter najdaljše planinske poti pri nas, Poti kurinjev in vezistov NOV, imamo od leta 1998 tudi Aljaževo pot od doma do doma. Ta vezna gorniško-planinska pot vodi od Aljaževe rojstne hiše v Zavrhu pod Šmarno goro do Aljaževega doma v Vratih. Njen avtor Janez Kocjan – Janko je pobudo zanjo dal upravnemu odboru Gorniškega kluba Jakob Aljaž ob 70-letnici Aljaževe smrti, v svoj program pa jo je sprejel tudi upravni odbor Slovenskega gorniškega kluba Skala. Pot je bila slovesno odprta na akademiji pred Aljaževo rojstno hišo ob obletnici Aljaževega rojstva, 4. julija 1998.

Pred kratkim pa smo se razveselili vodnika in dnevnika po tej poti, ki je izšel na 143 straneh malega formata. Ob pomoči številnih sponzorjev ga je založil in izdal Gorniški klub Jakob Aljaž iz Medvod, natisnila pa Tiskarna Schwarz d.o.o. iz Ljubljane. Avtor v vodniku opisuje pot, opozarja na težave in lepote ob njej ter predstavlja zanimivosti kulturne in naravne dediščine, ki jih lahko vidimo na potovanju.



Spominska pot ima 22 kontrolnih točk, kjer pohodniki dobijo žige. Točke pa so povezane z življenjem, delom in imenom Jakoba Aljaža. Po začetnem vzponu iz Zavrha na Šmarno goro poteka pot sprva po ravninskem delu Gorenjske, pri Preddvoru pa se vzpne proti Storžiču. Po spustu v Tržič se dvigne na Košuto, z nje prek Zelenice na Stol in naprej po grebenu na Golico in Dovško Babo. Na Dovjem, kjer je Aljaž dolga leta župnikoval (na kar spominja muzej v župnišču), je zadnja dolinska točka, saj se pot skozi Kot vzpne mimo Kredarice vse do Aljaževega stolpa na Triglavu. S spustom do Aljaževega doma v Vratih se pot zaključi. Vsi, ki prehodijo pot in zberejo vse žige, prejmejo častni znak.

Ciril Velkovrh

## Evropska skupnost in Alpe

V 63. številki (december 2001) informacijskega biltena, ki ga četrtletno v štirih jezikih (tudi v slovenščini) izdaja Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA), je glavna tema Evropska unija in Alpe. Andreas Weissen, predsednik CIPRE – International, v uvodniku žalostno ugotavlja, da so Alpe v politiki Evropske skupnosti kljub Alpski konvenciji vse pre pogosto odrinjene na obrobje, in ob tem poziva vse, da povečajo svoje aktivnosti in prizadevanja za trajnostni razvoj Alp po načelu »Če ne pride EU h gori, bo prišla gora k EU«. Problematiki sta bili posvečeni tudi poročili z zadnje letne strokovne konference, ki je na to temo potekala v Chambery-



ju. Prvo obravnava evropsko regionalno, drugo pa kmetijsko politiko. Tudi Omrežje občin je imelo oktobra lani letno zasedanje v Schaanu, posvečeno pa je bilo prometu, prostoru in planiranju. Predstavljena je tudi občina Schleching, ki je zmagovalka natečaja Omrežja občin »Povezanost v Alpah« in ji je tako pripadel naziv »Občina prihodnosti«. Obravnavana je tudi priprava protokola o prebivalstvu in kulturi Alpske konvencije, ki bi moral biti njena osnova, saj varstva in razvoja Alp ni brez upoštevanja ljudi, ki tam živijo. V nadaljevanju biltena so predstavljeni še nove publikacije, primeri za belo knjigo in za črno listo, poročila iz dežel, zanimiva pa je informacija o programu INTERREG III za območje Alp. Bilten si lahko ogledate tudi na spletni strani [www.cipra.org](http://www.cipra.org). (Igor Maher)

## Dobrova – Polhov Gradec

Turistični vodnik po občini Dobrova – Polhov Gradec, Občina Dobrova – Polhov Gradec, julij 2001.

Na zahodnem obrobju Ljubljane se svet vzpne v hribovje z gorskimi nadihom, saj se v Polhograjskih dolomitih pojavijo skalni izrastki, strme grape ... Prav v ta svet nas popelje štiri-deset strani barvnega vodnička, za katerega je besedilo napisala Milka Bokal. V uvodnem delu so najprej splošni

podatki o občini (tla, rastje, živalstvo in kmetijstvo). Zatem (brez prehoda) sledi opis naselij in glavnih znamenitosti v njih (cerkve, značilnih hiš, narave), dodane so še znane osebnosti. Naravne in etnološke posebnosti so naštetje v posebnem delu. Za ljubitelje narave so na koncu predlagani nekateri izleti, posebno poglavje je namenjeno gorskim kolesarjem, ki imajo na tem območju neizčrpen vir za razne »penltje«. Vodniček ima na sredini vpet zemljevid z vrisanimi peš in kolesarskimi izletmi. Bralec, ki želi o teh krajih spoznati kaj več, pa bo vseeno pogrešal preglednost, posebej pri opisih kolesarskih izletov (avtorjev Janeza Kožuha in Sebastjana Veharja), tudi sam jezik v celotnem vodničku je malce šepav. K Fotografijam v vodničku ni podpisov in bralec lahko samo ugiba, kaj je na sliki in kam stvar sodi. Tudi kakovost Fotografij je večinoma nizka, na str. 13 je Fotografija celo narobe obrnjena. Glede na to, da je popotnik pogosto tudi žejen in lačen, bi v vodničku vsekakor koristil še seznam gostiln in kmetij, kjer se je mogoče okrepčati – nekatere so sicer navedene v kolesarskem delu. Turistični vodniček je sicer dobrodošel za potepanje po dolinah in slemenih občine Dobrova – Polhov Gradec. Vendar ga popotnik lahko uporabi le kot kratek opomnik, kam je možno iti in kaj lahko tam vidi, kje si ogledati nekatere že skoraj izumrle dejavnosti, kot so pletenje košar, čevljarstvo, klekljanje ipd. Za kaj več pa bo uporabnik vodnička potreboval še dodatno literaturo in zemljevide.

Marjan Bradeško

## Za obveščeno domačinov pod Snežnikom



Ministrstvo za okolje in prostor oziroma njegova Agencija Republike Slovenije za okolje, ki se zaveda, da varstva narave ne more biti brez sodelovanja lokalnega prebivalstva, že od leta 2000 izdaja bilten Park Snežnik, namenjen prebivalcem na območju regijskega parka Snežnik. Brezplačno ga prejema vsa gospodinjstva v parku, pa tudi številni drugi naslovniki po Sloveniji. Z njim prebivalce obveščajo o poteku priprav na ustanovitev parka, o režimih varovanja, ki domačine najbolj zanimajo, predstavljajo podobne primere od drugod in rezultate raznih raziskav z območja parka. Izdali so že enajst števil, v zadnji iz decembra 2001 pa je za planince zanimivo razmišljanje o rekreaciji v parku. Predstavitvi parka je namenjena tudi spletna stran ([www.sneznik.org](http://www.sneznik.org)), kjer si lahko ogledate vse doslej izdane številke biltene. Na bilten se lahko naročite na informacijski telefonski številki 041/387-832. (Igor Maher)

## Kolesarjenje po okolici Domžal

Vodniška literatura in karte za kolesarje še zdaleč ne dosežajo planinskih, kljub temu pa v zadnjem času kar solidno zapolnjujemo ta razkorak. Kolesarjenje pač postaja način življenja, tako za vsakodnevno rekreacijo kot za daljše izlete.

Občina Domžale oziroma njena komisija za razvoj turizma je zaznala te nove trende in pripravila karto Kolesarske poti v občini Domžale in okolici. Izvedbo je zaupala podjetju Sirdarta, kar je razvidno že na prvi pogled, saj vsebinsko in oblikovno sledi že uveljavljenemu načinu predstavitev kolesarskih poti (Kranjska Gora, 1998; Kras, 1998; Med Pohorjem in Muro, 2001). Tako so na reliefni karti označene trase kolesarskih poti (čeprav ne gre za samostojne kolesarske poti, zato bi jih bilo pravilneje poimenovati kolesarske povezave). Začrtali so pet krožnih tras, ki so speljane po nižini Ljubljanskega polja ali pa sežejo v robno hribovje vse do Limbarske gore in Sv. Miklavža (žal imena vrhov na karti niso navedena). Vodijo po lokalnih, manj prometnih cestah, lahko pa bi vključili še marsikatero





poljsko pot (npr. ob Rači, pri Krtini) in tako popestrili izbor izletov oziroma njihov potek speljali naravneje. Na hrbtni strani pa so opisane posamezne trase, opozorjeni smo na naravno in kulturno dediščino ter počivališča ob poteh, navedene so težave, dolžina in višinska razlika, vsaka trasa pa je prikazana še z višinskim diagramom. Podoba o pokrajini dobimo iz številnih barvnih fotografij. Za začetek vsekakor pohvalna poteza občine, ki pa ji morata čimprej slediti nadelava in označitev pravih, varnih kolesarskih poti, namenjenih izključno kolesarjem. Karto lahko dobite v predverju občine Domžale.

Igor Maher

## Največ za gorske kolesarje

# SOKOL

Sokol, revija za šport in prosti čas, je v zadnji lanski številki v rubriki Na robu objavila pogovor s plezalcem Markom Lukičem, članom Alpinističnega oddelka Akademskega planinskega društva Kozjak iz Maribora. Silvo Babič je opisal enodnevni izlet na zasneženi Triglav, Sonja Korelc pa je predstavila tehniko smučanja telemark v celem snegu in pri tem ugotovila, da »ko enkrat zares obvladate tehniko smučanja po celcu, se približate stanju breztežnosti na Zemlji.« Večji del revije je tudi tokrat namenjen kolesarjem. Za gorske kolesarje je zanimiv predvsem opis kolesarjenja po švicarskih gorah. (Igor Maher)

## Velike zgodbe na platnu

*Festival gorniškega in avanturističnega filma v Gradcu*

Na začetku novembra se je v Gradcu odvijal mednarodni Festival gorniških in avanturističnih oziroma pustolovskih filmov, tokrat že trinajsti po vrsti. Čeprav nas je nanj s plakati in iz brošur vabila brhka in malo oblečena mladenka sredi skalnega previsa, pa je bilo hladno vreme precej bolj v skladu s Filmskim programom, ki smo ga lahko videli. Antarktika, Aljaska, alpski ledeniki, še posebej pa Himalaja so prinašali zgodbe, ki so bile že izven meja razumevanja običajnega človeka. Ne samo zmagoslavni podvigi in vzponi, temveč tudi borba za preživetje in tragedije, ki dokazujejo, da je človek izredno ranljiv in še daleč od tega, da bi si podredil naravo. Seveda pa niso bili vsi prikazani filmi iz sveta ledenikov in večnega snega, tako smo se lahko potopili v oceane, se prebijali skozi pragozdove, vozili po rekah, opazovali divje živali, plezali čez toplo skalo, pa tudi spremljali življenje preprostih ljudi na različnih koncih sveta. V tekmovalnem sporedu smo lahko videli 33 filmov, ki so bili razdeljeni v pet kategorij, in sicer gorniški dokumentarni (7 filmov), pustolovski (11), plezanje v skali in ledu (4), narava in okolje (7) ter alpske in druge kulture (4). Nekaj filmov je bilo prikazanih še izven konkurence. Tokrat na Festivalu nismo srečali kakšnih zvonečih gorniških imen razen tistih, ki se ukvarjajo s filmom, kot na primer David Breashears. Med gosti je bil tokrat eden od preživelih iz tragedije na Everestu leta 1996 – Beck Weathers.



Od slovenskih filmov smo na Festivalu videli dva. Zgodbo o smučanju Dava Karničarja z najvišje gore sveta, Ski Everest 2000, režiserja Janeza Štucina in Film Skala, led in jeklo (Rock, ice and steel), kate-rega avtorica je Marjeta Keršič Svetel. Slednji pripoveduje zgodbo dveh lednih plezalcev in prijateljev, zgodbo o plezanju v ledu in v kombiniranih ledno-skalnih smereh. Še eden v vrsti mnogih filmov, ki so nastali v sklopu oddaja Gore in ljudje na slovenski nacionalni televiziji in smo jih imeli priložnost srečevati na največjih mednarodnih Festivalih. Glede na to, da so na televiziji ugotovili, da je treba oddajo po desetih letih ukiniti (razlog je znan samo njim samim ali pa niti to ne), bo v prihodnje slovenskih gorniških filmov na mednarodnem prizorišču (in seveda tudi domačem) precej manj in s tem se bomo spet bližali anonimnosti. Mogoče bi morali glede tega povedati kaj tudi številni ljubitelji gora, ki plačujejo RTV-naročnino, planinstvo je namreč najbolj množična oblika rekreacije v Sloveniji.

In nagrade? Grand prix Graz je prejel film Endurance reži-

serja Geoga Butlerja. Zgodba o polarni odpravi daljnega leta 1914, ki se je sprevrgla v borbo za preživetje. Člane odprave so rešili šele po dveh letih. Film je kombinacija originalnih in novejših posnetkov. Po posameznih kategorijah so prejeli nagrade (zlate kamere) Land in Gebirg (Georg Riha), Salathe – Blood, sweat and bagels (Richard Heap), Seconds to impact (Lol Lovett), Les bons pénes de l'Atlas (Jean Yves Collet) in The caveman's return (Christopher Hooke). Podeljenih je bilo še nekaj drugih nagrad, ob Festivalu pa je bil tokrat organiziran tudi simpozij o plazovih s številnimi strokovnimi predavanji, lahko smo si ogledali knjižno razstavo, prav tako so razstavljali trgovci in proizvajalci gorniške opreme. Škoda le, da Slovenci še vedno premalo izkoriščamo bližino graškega Festivala, saj je to izredna priložnost videti toliko gorniških filmskih stvaritev na enem mestu. Sicer pa se nam letos obeta Festival na Bledu, ki ga ne smemo zamuditi.

Boris Strmšek

## 1. mednarodni Festival gorskega Filma Bled 2002

Po nekaj poskusih v preteklosti, ki pa se nekako niso prijeli, kaže, da bomo tudi Slovenci končno dobili svoj Festival gorniških Filmov, kar bi bilo glede na bogato in uspešno alpinistično zgodovino že skoraj nuja. Tvrstni Festivali pa niso namenjeni samo prikazovanju Filmov, temveč so precej širši dogodki, ki jih spremlja vrsta prireditev od predavanj, raz-

stav, sejmov, posvetov do predvsem srečanj med različnimi generacijami gornikov, med katerimi lahko vselej srečamo vrsto znanih alpinističnih imen. Blejski turistični delavci so prisluhnili ideji našega odličnega alpinista Silva Kara in organizacija prvega pravega Festivala gorniških Filmov pri nas je že v teku, znan pa je tudi že okviren program. Festival bo potekal od 10. do 12. maja 2002 na Bledu v Festivalni dvorani, Filmski program pa bo razdeljen na dva dela. V tekmovalnem delu bomo lahko videli vrsto odličnih gorniških in pustolovskih Filmov priznanih avtorjev, med katerimi bodo Leo Dickinson, Fulvio Mariani, Gerhard Baur in drugi. Nagrada bo samo ena, zmagovalca pa bo izbrala publika. Drugi del Filmskega programa bo predstavljala retrospektiva slovenskega gorniškega Filma od leta 1949 do 1979, ko so se Slovenci povzpneli na Everest, program pa bo povezovala Marjeta Kenšič Svetel. Na Festivalu bomo slišali tri predavanja uglednih gostov iz alpinizma, svoje podvige bodo predstavili angleška legenda Doug Scott, Francozinja Catherine Destivel in Andrej Štremfelj, za katerim je 30 let aktivnega ukvarjanja z alpinizmom. V programu sta tudi razstava gorniških Fotografij ter izbor najboljših (akcija in panorama). Tako najboljši Film kot tudi najboljše Fotografije bodo prejeli denarne nagrade. Na Festivalu pričakujejo tudi vse, ki se pri nas kakorkoli ukvarjajo z gorništvom – proizvajalce, uvoznike, trgovce, založnike, agencije, organizacije, združenja ... Organizatorji želijo v centru Bleda izvesti tudi tekmo v balvanskem športnem plezanju, Festival pa bo popestren z okroglo mizo in raznimi druž-

bnimi srečanji. Povabljena bo vrsta znanih tujih in domačih alpinistov, športnih plezalcev in direktorjev nekaterih večjih Festivalov, kot so Trento, Gradec in BanFF. Organizatorji so prosili predsednika države Milana Kučana, da bi prevzel pokroviteljstvo nad Festivalom, v povezavi z mednarodnim letom gora pa lahko upravičeno pričakujemo, da bo to tudi mednarodno odmevna prireditev, ki lahko postane tradicionalna.

Boris Strmšek

## 3. Festival gora v Lodžu na Poljskem

*Nagrada Explorer Davu Karničarju*

Mladim organizatorjem Trekinškega kluba in Alpinističnega kluba Lodž je že tretjič zapored uspelo organizirati velikopotezni gorniški Festival, ki je prerasel že v pomembno mednarodno prireditev. Tudi letos je bil v Lodžu (mestu v osrednji Poljski z okoli 200.000 prebivalci) in sicer od 7. do 11. novembra. In tokrat so drugič podelili odličja **Explorer** po izboru posebne komisije, sestavljene iz največjih poljskih poznavalcev gora.

Lani so Explorer prejeli:

**Andrzej Zawada** (posmrtno) – za dosežke v organizaciji himalajskih odprav,

**Andrzej Ciszewski** – za vodstvo vrste odprav v najgloblje jame sveta,

**Marek Kamiński** – za dosego obeh zemeljskih polov v istem letu,



**Witold Paryski** – za 70 let dela v alpinistični organizaciji in za pisanje o gorah,

**Wojtek Kurtyka** – za svojstven Filozofski in etični pristop v osvajanju najvišjih gora,

**Krzysztof Wielicki** – za osvojitve *Himalajske krone*.

To so bile nagrade Poljakom za življenjske dosežke. Letos pa so se odločili za mednarodna odličja in kipce Explorer so dobili:

**Reihold Messner** – za himalajske dosežke,

**Borge Outslund** – za samotno osvojitve obeh zemeljskih polov,

**Davo Karničar** – za prvo popolno smučanje z Everesta, Poljak **Ryszard Peszke** – za vodenje jahte v regati okrog sveta.

Explorer je tako postal eno od najpomembnejših svetovnih priznanj za delovanje človeka pod geslom višje – globlje – dlje.

Povabljeni nagrajeni gostje so svoje dosežke predstavili občinstvu, ki je do zadnjega kotička, mnogi so sedeli celo na tleh, napolnilo veliko dvorano, kjer so bile projekcije. Vsega skupaj je bilo osem predstavitev. Nastop Dava Karničarja z zgodbo Ski Everest je bil eden najboljših, tako občinstvu kot organizatorjem je bil bolj všeč kot na primer Messnerjev. Karničar je govoril tudi o svojih nadaljnjih načrtih in organizatorji Festivala upajo, da bo njihov gost še naslednje leto.

V okviru tega Festivala so bile tudi tekme v športnem plezanju in predvajanje gorniških filmov (v Lodžu ima sedež znana Filmska visoka šola). Nagrado za dejavnost na področju gorniških filmov Camera extrema je prejel **Gerhard Baur** iz Nemčije.

Wojciech Biedrzycki

## Mountain Wilderness Slovenija

Slovenija ima v gorah in sredogorju razmeroma dobro ohranjeno izredno dragoceno naravno dediščino – pa naj gre za kulturno krajino, ki je dediščina stoletne košnje, pašne živinoreje in drugih kmetijskih dejavnosti, za gozdove, ki so zaradi sonaravnega gospodarjenja v evropskem merilu prava dragocenost, ali za naravno dediščino v visokogorju, kjer so bili posegi človeka v preteklosti minimalni. Zaradi izredne biološke pestrosti imata naše visokogorje in sredogorje velik pomen tudi v mednarodnem merilu.

Gorski svet bo s svojo razmeroma neokrnjeno naravo v prihodnosti za ljudi še dragocenejši, kot je danes – omogočal bo svojevrstno intimno doživljanje narave, ki ga pogojujeta osebni napor, srečanje s tišino, samoto, pa tudi odrekanjem in nevarnostjo. Taka okolja bodo redka in dragocena, saj je človek s svojo dejavnostjo temeljito preoblikoval večino našega planeta.

V slovenskih gorah imamo zelo malo predelov, ki bi jim zares lahko rekli divjina – če sploh še imamo kaj takega. Zelo malo je predelov, kjer ni nadelanih poti in koč – kjer pa taki predeli so, so po obsegu zelo majhni. Mountain Wilderness Slovenija se bo kot organizacija zavzemala za to, da ti redki in dragoceni predeli ostanejo kar se da nedotaknjeni.

Mountain Wilderness Slovenija v prizadevanjih za ohranjanje naravne dediščine v gorah sodeluje s sorodnimi organizacijami drugod po svetu, združe-

nimi v krovno zvezo Mountain Wilderness Interantional. Nosilci njenega delovanja so mnogi znani alpinisti – med njimi na primer sir Edmund Hillary, Kurt Diemberger, J.-C. LaFaille, Sir Chris Bonnington in mnogi drugi.

Generalni sekretar Mountain Wilderness Slovenija je Viktor Grošelj – slovenski alpinist z največ osvojenimi osemtisočaki, avtor številnih knjig in pedagog. Pridružili so se že mnogi znani slovenski alpinisti, med njimi Pavle Kozjek, Tomaž Humar, Davo Karničar, Stane Klemenc, Tone Škarja ... in mnogi drugi, ki se zavedajo, kako redka in dragocena dediščina je neokrnjena narava v gorah.

Podpirali bomo delovanje Triglavskega narodnega parka in drugih ustanov, ki skrbijo in bodo skrbele za zavarovana območja v Sloveniji.

Zavzemali se bomo za Formalno-pravno zavarovanje gorske naravne dediščine tam, kjer doslej še ni zavarovana in si prizadevali za take načine in oblike gorniških in ostalih dejavnosti, ki ne ogrožajo naravne in kulturne dediščine.

Na razne načine bomo poskušali informirati gorniško in ostalo javnost o pomenu dediščine, ki jo predstavlja gorski svet, prizadevali si bomo za promocijo doživljanja in spoznavanja prvobitne narave in naravne dediščine sploh – kot ene od temeljnih gorniških vrednot. Zavzemali se bomo za poudarjanje etičnega odnosa do narave kot temeljne sestavine gorniške etike.

Po svojih močeh bomo poskušali prispevati k uveljavljanju Alpske konvencije v Sloveniji.



Trudili se bomo, da bi slovenski alpinisti v tujih gorstvih postali zgled za odgovorno ravnanje z naravno in kulturno dediščino, prav kakor so znani po svojih vrhunskih alpinističnih dosežkih.

Naš naslov: Mountain Wilderness Slovenija, Justinova 8, 1000 Ljubljana.

Marjeta Keršič Svetel

## Množično po Poti kurirjev in vezistov

Na začetku decembra 2001 je Odbor za Pot kurirjev in vezistov v dvorani Telekom Slovenije v Ljubljani priredil že 32. podelitev znakov vsem pohodnikom, ki so to, za mnoge najlepšo slovensko povezovalno pot prehodili v celoti oziroma so zbrali vseh 88 odtisov kontrolnih žigov. Lani je dnevnik z žigi predložilo 76 pohodnikov, tako da jih je skupaj že več kot 1050. Nekateri so 1300 kilometrov dolgo kurirsko transverzalo končali že večkrat, rekord pa ima Slavko Krušnik iz Ljubljane, ki je tokrat predložil že 27. dnevnik z vsemi žigi. Posebna častna znaka sta si prislužila ultramaratonec Radovan Skubic – Hilarij, ki je lani pretekel celotno pot, in Janez Korošec, ki je ob spremljavi mlade družine prav tako prehodil in pretekel isto pot. Priznanje sta dobila tudi oskrbnika žigov iz Delnic in iz Brestanice. Podelitev znakov in priznanj so združili z lepim kulturnim programom, ki so ga izvedli dijaki Šolskega centra za pošto, ekonomijo in telekomunikacije iz Ljubljane. (Igor Ma-

her po Škrjančku in Poštah razgledih)

## Bindingova nagrada za CIPRO

23. novembra 2001 je Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) prejela veliko Bindingovo nagrado za varstvo narave in okolja. Cilj te nagrade, ki je poimenovana po Sophie in dr. Karlu Bindingu, je spodbujanje javne razprave o okoljskih problemih, delovanje nagrajencev pa je usmerjeno v prihodnost in konkretno reševanje problemov v praksi. V slavnostnem govoru je Mario F. Broggi, član sklada in nekdanji predsednik CIPRE, kot najpomembnejše zasluge CIPRE izpostavil njeno raziskovalno delo ter obdelavo podatkov, pomembnih za alpski prostor, pa tudi strokovno izmenjavo informacij v več jezikih. (E-novice Umanotera)

## Znamenja v Ukancu

V hotelu Zlatorog v Ukancu v Bohinju se je s Fotografijami najlepših znamenj ob Slovenski planinski poti predstavil Ciril Velkovrh, član Planinskega društva Ljubljana Matica, Fotokluba Anton Ažbe iz Škofje Loke in Društva likovnih samorastnikov iz Ljubljane. Slavnostni govornik na otvoritvi 21. decembra 2001 je bil Davo Karničar, kulturni program pa so popestrili člani domačega kvarteta družine Skoberne.

## Pohodniki na Šmohorju

Že pred nekaj leti smo lahko opazili večje število enih in istih obiskovalcev planinskega doma na Šmohorju. Oskrbnika Tullio in Vera Bolčič sta se zato odločila, da jih na nekakšen način nagradita. Vsem, ki so vsaj 20-krat, 40-krat ali 60-krat na leto obiskali dom, sta začela podeljevati bronasta, srebrna in zlata priznanja, zmagovalcu pa še prehodni pokal. Leta 1999 je priznanja prejelo 21 obiskovalcev, pokal pa je pripadel Mirku Lesjaku iz Laškega, ki se je povzpel kar 93-krat. Naslednje leto je bilo že pet pohodnikov, ki so opravili več kot 100 pohodov, zmagovalec je bil Franc Ribič iz Zabukovice (230-krat). Lansko leto pa je s 300 prihodi na Šmohor postal najuspešnejši pohodnik Vili Senčar iz Matk. Pohodov se je lotil že pred leti iz zdravstvenih razlogov, udeležuje pa se tudi maratonov. Leta 2000 je bil zmagovalec Mrzlice s 366 pihodi in 40 pohodi na Šmohor, lani pa je dal prednost Šmohorju. Na drugem mestu mu je sledil Andrej Podbevšek iz Zgornje Rečice (241-krat), tretji pa je bil predlanski zmagovalec Mirko Lesjak (220-krat). 28 pohodnikov si je za več kot 60 vzponov prislužilo zlato pri-



Planinski dom na Šmohorju  
(foto: Fani Wiegeler)



znanje, 13 jih je bilo srebrnih in 33 bronastih. Posebej gre pohvaliti družino Podbevšek iz Zgornje Rečice, saj je njihova 76-letna mama Marija kar 42-krat prišla na Šmohor, sinovi Andrej 241-krat, Pavle 130-krat, Zdenko 48-krat ter vnuk Robi 107-krat. Pohodniki prihajajo na Šmohor, ker jih oskrbnika prijazno sprejmeta, ker je na Šmohorju lepo, ker si vsi želijo zdravega življenja v neokrnjeni naravi, ker želijo ohraniti vzdržljivost in ker se radi družijo. Pripadnost Šmohorju pa nenazadnje izražajo tudi Fotografije Andreja Gobca z njegovih poti na Šmohor, ki so na ogled na priložnostni razstavi v domu. (Fani Wiegele)

## Komemoracija na Dovjem

Gorniški klub Karavanke je bil organizator spominske ture na Jerebikovec. 28. oktobra se je 28. oktobra lani v lepem vremenu podalo na razgledni vrh. Zjutraj, pred odhodom na turo, smo na Dovjem na grobove znanih gornikov postavili cvetlične okrasitve, po povratku z gore pa smo se ponovno zbrali na komemoraciji na dovškem pokopališču. Pri grobu Jakoba Aljaža smo začeli z gorniškimi pozdravom Joža Čopa »Boglonaj, da smo prijatili«, obudili smisel praznika vseh svetih, pomolili z Vinkom Žakljem in prisluhnili Balantičevi pesmi Minil je čas. Pri grobu dr. Klementa Juga smo se spomnili 80-letnice skalaštva in prisluhnili molitvi na gori Vinka Žaklja. Grob miss Copeland nas je združil v spominu na njeno veliko ljubezen do slovenskih gora. Večina se je nato podala še v cerkev k sveti maši, ki jo je za

vse gornike in skalaše daroval France Urbanija. (Franc Zabukošek)

## 20. novoletni pohod na Kum

Skoraj 1500 pohodnikov se je 2. januarja letos povzpelo na Kum. Tradicionalni pohod na kralja zasavskih gora je že dvajsetič pripravilo Planinsko društvo Kum Trbovlje z namenom, da praznično veselje popestri z užitki v naravi, v zimski idili. 2. januarja pred dvajsetimi leti se je na vrh podalo 574 udeležencev, v naslednjih letih pa je število nihalo, predvsem glede na vreme. Največ – kar 2536 – so jih zabeležili leta 1992. Letos je vreme ustreglo sonca in snega željnim pohodnikom, ki so se množično zbirali na cilju pred planinskim domom na Kumu na 1219 metrih višine. Prihajali so iz več smeri, saj so bila startna mesta na trboveljskem mostu, v Podkrajju in Videncih. Največ je bilo zasavskih planincev, kot je že običajno, pa so se jim pridružili še pohodniki iz vseh delov Slovenije. Med njimi je bilo tudi 27 ta-

kih, ki so bili na vseh dvajsetih pohodih in so zato prejeli spominsko priznanje. V krasnem vremenu in prijetnem razpoloženju je pohod minil brez težav in poškodb, saj so organizatorji vzorno poskrbeli za redarsko službo, vodniške in reševalne ekipe, zdravstveno oskrbo in postrežbo s čajem in malico. (Igor Maher)

## Božični pohod na Sv. Križ

Planinsko društvo Šoštanj je že desetič organiziralo nočni božični pohod na Sv. Križ (1051 m). Pohod je združen s sveto mašo v cerkvi sv. Križa, ki je posvečena romanjem in planincem. V torek, 25. decembra 2001, se je na pot podalo prek 1500 pohodnikov iz Šaleške in Savinjske doline ter iz drugih delov Slovenije. Bila je jasna noč, zato je luna ob pomoči bakel in baterijskih svetilk ter bleščave snežne odeje nočno temo skoraj spremenila v dan. Za vzpon na zelo razgledno točko nad Šaleško dolino smo potrebovali dobro uro zmerne hoje. Dostop je možen iz dveh smeri. S severne



20. novoletni pohod na Kum

se lahko na Sv. Križ povzpnejo iz vasi Bele Vode po cesti, ki je bila na dan pohoda zaprta za promet. Iz južne smeri nas vodi zanimiva pot od gostišča Grebenšek preko kmetije Kelner na vrh. Prva varianta je časovno krajša, druga pa planinsko zanimivejša. Pri zagotavljanju varnosti na pohodu so poleg vodnikov Planinskega društva Šoštanj sodelovali tudi člani postaje Gorske reševalne službe Celje. (Bojan Rotovnik)

## Veterani na Rašici

Mnogih, ki so v zadnjih desetletjih prispevali k razvoju planinske organizacije, danes ni več med nami ali pa se nanje vse prevečkrat pozablja. Prav na slednje, planince veterane, stare nad 65 let, pa se je spomnil Meddruštveni odbor ljubljanskih planinskih društev in 17. novembra lani pripravil družabno srečanje v Planinskem domu Rašiške čete na Rašici. Že zgodaj jeseni je predsedstvo pozvalo vsa društva meddruštvenega odbora, da zberejo podatke o veteranih v svojih vrstah. Odzvala se je približno polovica društev in tako je na-



Adi Vidmajer in Marjan Oblak na Rašici (foto: Ruža Tekavec)



Udeleženci spominskega pohoda

stal seznam 450 veteranov, od katerih je dobrih sto funkcionarjev, aktivnih v raznih organih planinskih društev, meddruštvenega odbora in Planinske zveze Slovenije. Prostorske možnosti so omogočale organizacijo srečanja – pri tem je aktivno sodelovalo Planinsko društvo Rašica – le za najzaslužnejše. Na Rašici se jih je tako zbralo 130, ki so lahko uživali v kulturnem in družabnem programu. 40 veteranov je ob tej priložnosti prejelo priznanja in pohvale. Srečanje bi še pridobilo zanimivost in pomen, če bi se ga udeležili veterani iz društev, ki se žal niso odzvala pozivu meddruštvenega odbora. (Ruža Tekavec)

## Krn – Pohod spomina 1918-2001

V spomin na vojskovanje v Krnskem pogorju v prvi svetovni vojni vsako leto poteka prireditev z naslovom Krn – Pohod spomina 1918 do danes. Organizatorji so številna društva in

organizacije: Mali vojni muzej Bohinjska Bistrica, »13-13« Bovec, Peski 1915-1917 Tolmin, planinska društva Bohinj, Bistrica, Bovec, Kobarid, Nova Gorica, Srednja vas v Bohinju, Tolmin, Gorska policijska enota, 32. GBR Bohinjska Bela, Kobariški muzej, KUD Golobar Bovec, občine Bohinj, Bovec, Kobarid, Nova Gorica, Radovljica, Tolmin, Območno vojaško teritorialno poveljstvo Slovenske vojske Tolmin, Pošta Slovenije, Združenje Sever in Zveza veteranov vojne za Slovenijo. 10. novembra lani je slovesnost s planinskim pohodom potekala že četrtoč. Obilica snega je organizatorjem prekrizala načrte in jih prisilila, da so slovesnost pripravili pri Krnskem jezeru, odpadla pa sta pristopa s Komne in čez Krn. Kljub nagajanju vremena pa so se grosupeljski planinci – 15 jih je bilo v skupini – podali s planine Kuhinja v vetru in novem snegu čez Krn do prizorišča proslave pri Krnskem jezeru. Začetek slovesnosti je oznanil strel iz pištole, nato pa je sledil skoraj eno uro dolg program, v katerem so se zvrstili pevci, godci,



recitatorji in razni govorniki, med njimi tudi predsednik organizacijskega odbora pohoda, radovljški župan Janko Stušek. (Ruža Tekavec)

## Seminar za mladinske vodnike

V Obernbergu v Avstriji je od 7. do 10. oktobra 2001 potekal mednarodni seminar za mladinske vodnike na temo Doživljajsko učenje. Seminarja se je udeležilo 25 predstavnikov mladinskih komisij planinskih zvez in nekaterih drugih organizacij. To je bila pestra mešanica pogledov na delo mladinskih vodnikov, saj smo bili iz zelo različnih držav: Avstrija, Švica, Italija, Nemčija, Ukrajina, Rusija, Velika Britanija, Romunija, Južnoafriška republika, Indija in Slovenija. Mladinsko komisijo Planinske zveze Slovenije smo na tem seminarju predstavljali Zdenka Mihelič (predstavnica Mladinske komisije PZS v Youth commission UIAA) ter predstavnik Odbora za mednarodno sodelovanje Mladinske komisije PZS, Ožbej Marc in Bojan Rotovnik. (Bojan Rotovnik)

## Inštruktorji z novim znanjem

Na Blejski koči na Lipanski planini je 14. in 15. decembra 2001 potekal usklajevalni seminar za inštruktorje, ki sodelujejo na vzgojnoizobraževalnih akcijah za vodnike Planinske zveze Slovenije, Odbor za planinske vodnike. Teme so bile: Prva pomoč – podhladitev in oživiljanje, Nevarnosti zaradi mraza, Ori-

entacija – izbira poti gibanja na snežni turi in Gibanje – vrva ograja in cepin. Vabljeni so bili inštruktorji, ki že imajo licenco za določeno temo. Osnutek gradiva za posamezno temo so pripravili dr. Miha Zajec (prva pomoč), Drago Metljak (nevarnosti in gibanje) in Bojan Pollak (orientacija). To je bilo prvo usklajevanje in inštruktorji so predvsem dorekli vsebino za posamezno temo. Razprava je dala vrsto sprememb in dopolnil, ki jih bodo pripravljali osnutki gradivo, ki bo v letih 2003-2005 osnova na izpopolnjevanjih vodnikov PZS v snežnih razmerah. Inštruktorji, ki so že do sedaj imeli licenco za določeno temo, so si z udeležbo potrdili licenco za leta 2003-2005 kot predavatelji na tečajih za vodnike PZS za snežne razmere ter za izpopolnjevanja teh vodnikov. (Marinka Koželj Stepic, vodja seminarja)

## Planinski izobraževalni center Okrešelj

Celjski planinci želijo mednarodno leto gora 2002 obeležiti s trajnejšim prispevkom za gorništvu, za vzgojo in izobraževanje gornikov in za varnejšo hojo po naših gorah, zato predlagajo ustanovitev Planinskega izobraževalnega centra Okrešelj. Center bi bil namenjen vzgoji in izobraževanju, ki bi omogočila varne, učinkovite in za okolje neobremenjujoče aktivnosti. V njem bi znanje in izkušnje nabirali udeleženci šol v naravi, člani društva v okviru raznih akcij, mladinski vodniki in mentorji, vo-

dniki vseh kategorij, alpinisti, športni plezalci, gorski vodniki, turni smučarji, posebne enote policije in Slovenske vojske. Krnica Okrešelj namreč s svojim vencem gora nudi izjemne možnosti za vsakršna izobraževanja, FrischauFov dom je posodobljen in ekološko saniran, dostop je nezahteven, v okoliških stenah je pestra paleta plezalnih smeri različnih težavnosti, planinci se lahko usposablajo na zahtevnih zavarovanih plezalnih poteh, ljubitelji narave odkrivajo bogato življenje krnice. Predvsem pa želijo z organiziranim pristopom k izgradnji centra nadzorovati obisk in ohraniti Okrešelj. Več o načrtih si lahko preberete na spletni strani Planinskega društva Celje ([www.planinsko-drustvo-celje.si](http://www.planinsko-drustvo-celje.si)). (Igor Maher)

## Srečanje vodnikov PZS Šaleške doline

Andrejev dom na Slemenu je 8. decembra 2001 gostil 23 vodnikov iz planinskih društev Šoštanj, Velenje in Vinska gora na 4. tradicionalnem srečanju vodnikov Šaleške doline. Tokratni organizator je bilo Planinsko društvo Šoštanj. V dopoldanskem delu nam je inštruktor planinske vzgoje Pavle Lesjak iz Planinskega društva Črna na Koroškem pripravil zanimivo predavanje o zimski opremi v raznolikem gorskem svetu. Prikaz je bil zelo nazoren in praktičen, brez vsiljevanja posameznih blagovnih znamk. Bilo pa je veliko uporabnih nasvetov o prednostih posameznih artiklov. Popoldne smo izmenjali medsebojne izkušnje pri delu odsekov, pri organiziranju in vodenju izletov,

predvsem pa nakazali možnosti medsebojnega sodelovanja med vodniki posameznih planinskih društev pri organizaciji izletov, polnjenju avtobusov, nabavi skupne planinske opreme in podobno. V lepem zimskem vremenu smo se razšli odločeni, da bomo v maju ali juniju organizirali enodnevno srečanje, na katerem bomo ponovili tehniko in vzgojo vodenja v visokogorju, da bomo sodelovali na množičnih prireditvah, odprti planinski šoli za odrasle in na skupnem izletu vseh petih planinskih društev Šaleške doline v Kamniško-Savinjske Alpe, s čimer bi obeležili mednarodno leto gora 2002. (Jože Melanšek)

## Varstvo narave na novih poteh

V oktobru 2001 se je v Dragovem domu na Homu po dolgih letih ponovno sestala razširjena Komisija za varstvo gorske narave pri Planinski zvezi Slovenije. Poleg članov komisije so se je udeležili še nekateri aktivni člani odsekov za varstvo narave in gorske straže ter inštruktorji varstva narave. V prvem delu seje so predstavili program izobraževanja za pridobitev strokovnega naziva varuh gorske narave, ki je del tristopenjskega naravovarstvenega izobraževanja v okviru planinske organizacije (gorski stražar – varuh gorske narave – inštruktor planinske vzgoje z licenco za naravovarstvene vsebine). Varuhi gorske narave bodo delovali predvsem na društvenem nivoju, kjer bodo usklajevali naravovarstvene akcije in projekte ter izobraževali gorske stražarje. Dogovorili so se

tudi, da bodo do konca januarja 2002 pripravili predlog novega programa gorske straže in osnutek pravilnika komisije, ki bo uredil organizacijska razmerja znotraj Planinske zveze. V drugem delu seje pa so se lotili programa dejavnosti komisije za obdobje 2002-2005. Izpostavili so potrebo po posodobitvi priročnika Narava v gorskem svetu. Okoljsko ozaveščanje članstva in drugih obiskovalcev gora bodo vzpodbujali s pripravo in izdajo raznih informativnih zloženek. Predstavili so tudi nekatere projekte, ki jih bodo dokončali v tem obdobju (naravovarstveno analizo planinskih poti, ohranjanje biotske raznovrstnosti na gorskih traviščih, vzpostavitev informacijskega sistema za področje varstva narave, razširitev spletnih strani Planinske zveze z okoljsko vsebino, sanacijo odlagališč odpadkov v gorskem svetu). Komisija bo aktivno koordinirala delo vseh komisij Planinske zveze v skladu z naravovarstvenimi načeli, usklajevala delo na društvenem in meddruštvenem nivoju in nudila strokovno podporo društvenim odsekom. (Igor Maher)



*Milan Naprudnik, predsednik komisije, med družabnimi aktivnostmi po koncu razširjene seje (foto: Igor Maher)*

## Škocjanske jame praznujejo

Konec novembra 2001 je preteklo 15 let od vpisa Škocjanskih jam na seznam svetovne kulturne in naravne dediščine Organizacije združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO). Mimo jam, ki veljajo za enega največjastnejših kraških pojavov, je speljana tudi slovenska planinska transverzala, zato ta kraški biser ni neznan planincem. Pogosto se ustavijo tu, ko zaključijo izlet na Vremščico ali na Brkine. Javni zavod Park Škocjanske jame, ki upravlja s parkom, katerega del so Škocjanske jame, je ob tej priložnosti pripravil proslavo z bogatim kulturnim programom v informacijskem centru parka v Matavunu. (Igor Maher)

## Slovenski jamarji v novih globinah

Jama Čehi 2, ki se začena na kaninsko-rombonskih podih, velja s 1380 metri globine za najglobljo slovensko jamo. Na podih so še tri jame, globlje od 1000 metrov, potencial kaninskega masiva pa celo presega današnji svetovni rekord, ki ga ima s 1710 metri jama Voronja v Abhaziji. Vendar pa rekordne globine v Sloveniji niso dosegli naši jamarji, ampak so na dnu stali Ukrajinci. Zato so Slovenci želeli organizirati lastno odpravo in po možnosti prodreti še globlje v podzemlje. Zahtevne organizacije se je lotila Jammerska zveza Slovenije. Po obsežnih pripravah so izbrali ekipo 30 jamarjev iz večine slovenskih klubov. Priprave so se začele že v septembru z dovažanja



njem in pripravo opreme ter spoznavanjem jame. 24. novembra so se jamarji v sedmih skupinah podali v jamo, pomemben del ekipe pa je na površju skrbel za oskrbo in zveze. V jami, kjer so se spoprijeli z dolgimi spusti in ozkimi prehodi, pa tudi z mrazom, vlago in močnim preprihom, so postavili več taborov, zadnjega 1200 metrov globoko, od koder so zadnji dan novembra dosegli najglobljo točko na -1380 metrih. Dogajanje v jami smo lahko spremljali tudi prek svetovnega spleta, kjer je terenska ekipa SiOL-a sproti pripravljala sveže predstavitve na spletni strani [cehi2.siol.net](http://cehi2.siol.net). (Igor Maher)

## Nadelana pot čez PriFarsko steno

Nad vasjo Fara, ob kostelski cesti, šumi majhen slap Nežica. Nedaleč stran od ceste se dviguje majhna skalna stena, malo višja od 20 metrov in nekoliko previsna. Domačini ji pravijo kar PriFarska ali Hribska stena po vaseh v vznožju. Tehnična skupina pri Komisiji za pota Planinske zveze Slovenije (v njej so sodelovali Florijan Nunčič, Rudi Vašl in Rudi Lanz) je na željo prizadevnih kočevskih planincev to stenico opremila s klini in jeklenicami. Namen te nadelave je predvsem preventiven, saj so tako učenci bližnjega Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, pa tudi ostali planinci iz bližnjih krajev dobili možnost vadbe pravilnega gibanja in uporabe samovarovalnega kompleta na zelo zahtevnih poteh, kar kasneje s pridom izkoristijo pri osvajanju

vrhov po takih poteh. Za nadelavo poti je Planinsko društvo Kočevje pridobilo vsa potrebna dovoljenja in soglasja ter uredilo dostop do stene in sestop z nje, poskrbeli pa so tudi za prijazen sprejem in pogostitev tehnične skupine. (Rudi Lanz)

## Desetletje gibal tudi v Sloveniji

Organizacija združenih narodov (OZN) je začetek novega tisočletja razglasila za desetletje gibal 2000-2010 (Bone & Joint Decade, BJD). Projekt BJD je postal mednarodna neodvisna neprofitna organizacija, deluje pa v sodelovanju z OZN, Svetovno zdravstveno organizacijo in Svetovno banko. Njen osnovni namen je osvestiti javnost o družbeno-ekonomskem bremenu bolezni in okvar gibal, vzpostaviti učinkovito preventivno in zdravljenje ter nadaljevati z raziskovalnim delom. Marca 2001 je v Sloveniji, podobno kot v številnih drugih državah, nastala slovenska ekspertna skupina NAN Slovenije (National Action Network Slovenia), kjer so združeni strokovnjaki s številnih področij. Med podpornimi člani BJD-ja je tudi Planinska zveza Slo-

venije, ki lahko s svojimi vzgojno-izobraževalnimi programi in promoviranjem zdravega načina življenja pomembno prispeva k zmanjševanju bolezni, poškodb in okvar gibal. Na to bomo lahko še posebej opozorili v tednu, posvečenem desetletju gibal, ki bo med 12. oktobrom, ko je svetovni dan revmatskih bolezni, in 20. oktobrom, svetovnim dnevom osteoporoze. Več o stanju in o programih dejavnosti v Sloveniji lahko preberete v prilogi lanske 10. številke glasila Slovenske zdravniške zbornice *Isis*. (Igor Maher)

## Ergaverjevih 60 let

Življenje je splet drobnih stvari, visokih vzponov in strmih padcev. Pogosti so trenutki, ko se noga ustavi in pogled ozre nazaj. Kod si hodil, človek? Kaj si videl? Kam te vodi pot?

Drago Ergaver, planinec, dobitnik bronastega in srebrnega odličja Planinske zveze Slovenije, ve, kam in kako ga je usmerjala pot, da je prehodil številne vršace doma in v tujini, se bogatil v njihovi lepoti. Lepote pa ne moreš uživati sam, zato je vabil in vodil s seboj na poti pohodnike in planince iz ajdovskega planinskega društva. Sijaj njegovih oči in barva njegove besede sta napolnila avtobus. Koliko nepozabnih poti! Koliko lepih nedelj!

Drago se je klesal v tekmi z najvišjimi vrhovi, z burjo in nevihto, zato ni nikdar tožil, ko so se na pot zvalili mogočni kamni. Vedrina, ki jo nosi v sebi, je premagala največje ovire. Tudi zaradi neomajne moči, navdu-





Drago Ergaver

šenja in vztrajnosti ajdovskih planinci verujemo vanj. Zaupali smo mu naloge predsednika društva, gospodarja in oskrbnika. Prostovoljno delo in delovne akcije ga nikoli niso obšli. Njegovo navdušenje, ideje in vera v uspeh so plemenitili delo in življenje ajdovskih planincev skoraj pol stoletja in še vedno navdušujejo mlade rodove planincev, ki jim razkriva skrivnosti narave in jih vodi mimo čeri življenja.

Življenjska pot Draga Ergaverja se vije na različna področja, od doma v širšo planinsko skupnost, vedno pa se ustavi ob človeku, ki potrebuje pomoč, sočutje ali toplo besedo. Za to, za iskreno besedo in lepo misel, se mu iz srca zahvaljujemo in mu želimo ponosen korak na vrh. (Upravni odbor Planinskega društva Ajdovščina)



Nov internetni naslov:  
[www.planinski-vestnik.com](http://www.planinski-vestnik.com)

## Članarina v letu 2002

Nova članarina ponuja članom planinskih društev, ki so včlanjena v PZS, v osnovi več možnosti in različne skupine ugodnosti, za katere se člani planinske organizacije lahko prosto odločajo glede na svoje potrebe, želje in pričakovanja, kaj naj jim članstvo v organizaciji nudi. Letošnji cenovni razpon izbire sega od 1000 tolarjev za odraslega posameznika, ki želi biti le član brez ugodnosti, do 11.000 tolarjev za številčno družino z vsemi ugodnostmi.

Osnovne članske ugodnosti so se po projektu, ki smo ga poimenovali Krepitev članskih vezi, v letošnjem letu še razširile. Poleg popustov v planinskih kočah doma in v tujini, nezgodnega zavarovanja (v primeru smrti ali invalidnosti) doma in v evropskih gorah za dejavnosti, ki so opredeljene v Statutu PZS, reševanja v evropskih gorah do višine 2560 EUR in olajšav pri prevozih po železnici v skladu s sporazumom med Planinsko zvezo Slovenije in Slovenskimi železnicami, uvajamo nove ugodnosti in sicer: 10% popust pri vožnji z žičnicami v poletni sezoni, 10% popust pri nakupu planinske opreme v vseh trgovinah Promontane v Sloveniji (popust ne velja za artikle, ki so že znižani zaradi razprodaj, akcij ipd.) in 10% popust v trgovinah Planika Kranj, d.d., pri nakupu čevljev Planika trekking. Pogoji za nakup oz. uveljavljanje ugodnosti je potrjena članska izkaznica za leto 2002.

### Članarina A (9.500 SIT)

Ta članarina planincu omogoča največ ugodnosti: poleg že navedenih še višje premije nezgodnega zavarovanja doma in

v evropskih gorah, naročnino na Planinski vestnik, prejmejo pa še Planinski koledarček za leto 2002.

### Članarina B (2.500 SIT)

To je nekakšna osnovna članarina za odraslega planinca z osnovnimi, zgoraj navedenimi ugodnostmi.

Starejši od 70 let uveljavljajo 50% znižanje članarine (1250 SIT), ugodnosti pa ostanejo nespremenjene.

### Članarina C1 (1500 SIT)

Kategorija vključuje mlade od 18. do 27. leta starosti, vendar le študente, ki svoj status izkažejo z indeksom ali študentsko izkaznico.

### Članarina C2 (1000 SIT)

Plačujejo jo mladi planinci od zaključene osnovne šole do starosti 18 let.

### Članarina C3 (800 SIT)

Plačujejo jo osnovnošolci. Dnevnik akcije Mladi planinec z znamkico velja kot izkaznica za to kategorijo članstva.

### Članarina C4 (500 SIT)

Namenjena je predšolskim otrokom. Dnevnik akcije Cici-ban planinec velja kot izkaznica.

### Članarina D (11.000 SIT)

Namenjena je družinam ne glede na število članov. Poleg osnovnih ugodnosti, ki pripadajo vsem članom družine, prejme vsaka družina še en izvod Planinskega vestnika in Planinski koledarček.

### Članarina S (1.000 SIT)

Velja za člane, ki želijo izraziti podporo društvu oziroma planinski organizaciji, vendar iz različnih razlogov niso aktivni planinci. Taki člani nimajo nobenih članskih ugodnosti.

**Članarini Sd1 (40.000 SIT) in Sd2 (300.000 SIT)**

Namenjeni sta donatorjem, prva Fizičnim, druga pa pravnim osebam.

(INDOK PZS)

**13. državno tekmovanje****»Mladina in gore«**

Letošnje, 13. državno tekmovanje »Mladina in gore« je bilo v soboto, 19. januarja, na Osnovni šoli Franceta Bevka v Ljubljani. 26 štiričlanskih ekip se je skupaj z ekipo domačinov, lanskoletnimi zmagovalci iz Pla-



ninskega društva Ljubljana Matica, pomerilo za laskavi naslov državnega prvaka. Skupno 91 ekip je moralo najprej skozi sito regijskih tekmovanj, ki so potekala 17. novembra la-

ni v Šentvidu (Ljubljana), Sežani in Bakovcih. Ekipе mladih planincev, ki so pokazale dovolj znanja ter imele morda tudi nekaj sreče, so se uvrstile na letošnje državno tekmovanje. Domačini so poskrbeli za prijeten kulturni program, mlade planince pa so pozdravili ravnateljica OŠ Franceta Bevka, predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar, predsednik PD Ljubljana Matica Tomaž Willenpart in vodja tekmovanja ter obenem predsednik Mladinske komisije PZS Peter Šilak. Vsi govorniki so poudarili, da srečanje ni tekmovalno, temveč je pomembno, da se mladi slovenski planinci med seboj spoznajo, saj bodo le tako lahko nadaljevali z dejavnostjo, ki se lahko pohvali že z več kot stoletno tradicijo. Tekmovalci so najprej pisali teste, v katerih so bile zastopane teme planinske šole in tema tekmovanja Ljubljanska mladinska pot. Razglasitev rezultatov je za šest ekip pomenila nadaljevanje tekmovanja v velikem finalu. Finale je bil zanimiv, na koncu tudi napet, največ znanja pa so tokrat pokazali mladi iz Mladinskega odseka Planinskega društva Onger Trzin – Trzinski žerjavčki: Polona Podbevšek, Simon Klavžar in Simon Kralj iz Trzina ter Miha Vrankar iz Domžal.



*Trzinski Žerjavčki med pisanjem testa (foto: Emil Pevec)*

Emil Pevec

**Obvestilo Sklada Okrešelj**

Ustanova Sklad Okrešelj vse planince obvešča, da je sprejela račun, saj je poslovanje prenesla z Agencije za plačilni promet RS na poslovni račun pri NLB d. d., številka 02010-0052385495.

**V spomin Stanislavu Prosenu**

Siv dan je prišel, dan slovesa. Na ajdovskem pokopališču smo se poslovili od dolgoletnega člana našega društva Stanislava Prosen, prejemnika najvišjih državnih planinskih priznanj in častnega člana ajdovskega planinskega društva.

Ko burja prinaša pozdrav z Golakov in Čavnca, od Krna in Julijcev, se pred nami odstira mozaik neizmerne ljubezni, vtikane v številne slovenske vrhove, v slovensko deželo in njene ljudi, ljubezni, ki je plemenitila njegovo bogato življenje. Planinskim prijateljem sta ostala v spominu velika vnema in veselje, s katerima se je pred pol stoletja odpirala golaška ko-

**Finalni rezultati**

Mesto	Ime ekipe	Planinsko društvo	Osnovna šola	Št. točk
1	Trzinski žerjavčki	Onger Trzin	Trzin	43
2	Stekle lisice	Vipava	/	40
3	PS Mravlje II	Nova Gorica	Frana Erjavca	33
4	Mladi rod	Škočja Loka	Škočja Loka – mesto	25
5	Divji lovci	Ožbalt – Kapla	Brezno – Podvelka	21
6	Valvazorčki I	Zagorje ob Savi	Ivana Kavčiča – Izlake	19



ča, se lepšala in bogatila koča na Čavnu, so se označevale in popravljale številne steze in poti, ki so popeljale pohodnike varno v planine. In naš prijatelj Stano je takrat prevzemal različna dela in odgovornosti, da je bilo delo dokončano, da so bili načrti izpolnjeni. Ljubezen ga je gnala v planine in vabila k delu. Takrat se je črtala pot društva, na katero se ajdovski planinci s ponosom oziramo. Plemenitila sta jo vedrina in vera v delo in človeka, katere mu je Stano neomajno zaupal.

Zgodovina ajdovskega planinskega društva postavlja njegovo podobo na prve liste, kjer tako stoji lik planinca, organizatorja in delavca, ki je podpiral naše društvo pri koreninah, pomagal pri zorenju in oplemenitil sedanjost, da kljubuje viharjem. V trenutku slovesa naj njegove drage tolaži misel, da smo ga imeli planinci in vsi, ki smo ga poznali, radi, da smo ga spoštovali kot vzornika in vodnika.

Upravni odbor Planinskega društva Ajdovščina

## Jožetu Šoncu v slovo

*Sam, sam, sam moram biti,  
v večnosti sebe in v sebi večnost  
odkriti,  
svoje prozorne peruti v brezdaljo  
razpeti  
in mir iz onostranske pokrajine  
vase ujeti.*  
(S. Kosovel: Prerojenje, odlomek)

Prijatelj in planinec Jože Šonc je kot Kosovel iskal v večnosti sebe in odkrival v sebi večnost. Iskal je smisel življenja in večnosti v svetu dela, poštenja, pri-



*Jože v objemu svojih gora*

zadevnosti, tovarištva, zagnanosti, dobrote, svetovanja in pomoči drugim, videl ga je v neprestanem razdajanju samega sebe in svojega znanja.

Kogar bogovi ljubijo, mu dodelijo milost, da s poslednjim korakom, da s poslednjim pogledom zaobjame svet okoli sebe, naravo s tisočeriimi lepotami, ki jih še ni dokončno opisala še nobena roka, ki jih še ni do popolnosti dojelo še nobeno človeško bitje. Jožetu je korak zastal sredi teh lepot in se je srce ustavilo sredi pričakovanja lepega.

Rodil se je 17. marca 1939 v Ljubljani. Kot inženir kemije se je zaposlil v Sežani. V februarju 1969 je postal član Planinskega društva Sežana in od takrat dalje je njegova ljubezen do planin in gora le še rasla in dobivala vedno nove kvalitete, ki jih zmore le predanost planinstvu. Te so se kazale v sodelovanju v vseh društvenih akcijah, kjer si je prizadeval za razvoj planinstva. Aktivno je bil v alpinistični sekciji, se udeleževal v vodenju društva, deloval v častnem razsodišču, od leta 1982 je bil večkrat zaporedoma

član nadzornega odbora, med letoma 1988 in 1992 pa je bil tudi predsednik PD Sežana. Tedaj mu je bila zaupana težka, odgovorna in zahtevna naloga – vodil je gradbeni odbor za izgradnjo planinske koče na Kokoši. Že pred tem si je prizadeval, da bi kraški planinci dobili kočo na Vremščici. Tam mu ni uspelo, zato pa je bil uspeh toliko večji na Kokoši, kjer so leta 1999 planinci postavili lepo postojanko. Kljub vsem obveznostim pa ni zanemarjal izletništva. Pripravljal in vodil je številne izlete, zlasti v tujino. Uspešna organizacija izletov je tako kot celotno njegovo delo še danes mlajšim za zgled.

Delo v planinski organizaciji pa ni ostalo neopaženo. Leta 1987, ob 35-letnici delovanja PD Sežana, je prejel bronasti znak Planinske zveze Slovenije, pet let kasneje pa še srebrnega. Toda vsa ta priznanja so le majhna oddolžitve človeku, ki je toliko storil za planinstvo. Verjetno bi tudi sam dejal, da je največje bogastvo v ljubezni do narave in največje priznanje planincu in človeku, če ga člani društva spoštujejo, cenijo, da, tudi ljubijo. In planinci smo vse to imeli v Jožetu, v človeku, ki nas je vzpodbujal, ki ni poznal poraza, ki si je vse življenje prizadeval za vzpostavitev zdravih, toplih človeških odnosov med člani in skupnega zdravega odnosa vseh ljudi do narave in naravnih lepot. Pogrešali bomo njegovo bivanje med nami, pogrešali bomo njegove nasvete, pogrešali bomo dobrega, predanega in ljubečega planinca.

Pavle Skrinjar